

GEDIMINO

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETO ŽURNALAS

2013 m. rugsėjis Nr. 3 (88)

UNIVERSITETAS

Redakcijos žodis

G E D I M I N O
U N I V E R S I T E T A S

Žurnalo puslapiuose dar kartą prisimename dvidešimtmetį atšventusį Antano Gustaičio aviacijos institutą. Ar greit jo darbuotojams prabėgo tie dvidešimt metų? „Laikas tiesiog dinga... Atsimenu save prieš instituto įkūrimą. Tada atrodė, kad visas gyvenimas dar prieš akis. Kai įsitraukiau į instituto kūrimą ir organizacinį darbą, tas procesas taip įtraukė, kad nepastebėjau, kaip prabėgo tie dvidešimt metų“, – sako instituto vadovas prof. habil. dr. Jonas Stankūnas.

„Lyg kometa praskrieja metai“, – tuo įsitikinęs ir doc. dr. Henrikas Sausėnavičius. Kaip svarsto aštuoniasdešimtmetis stalo teniso treneris, kiekvienam žmogui gyvenimas duoda skirtingus, o kartu ir panašius iššūkius. Studentai, daugiau sužinoję apie savo dėstytojus, nustemba, kad šie nėra tik „formulių rašytojai“, jie irgi turi jausmus, sudėtingas gyvenimų istorijas. Todėl šiek tiek praveriame ir šio dėstytojo biografijos užsklandą: gyvenimą, panašų į įtempto siužeto filmą, su liūdais ir tragikomiškais epizodais... Vaikystė Kaune, Vilijampolėje, darbininkų „Slabotkėje“, Antrojo pasaulinio karo baisumai, badmetis, kelininko darbas po karo atsigaunančiame Rokiškyje, dėstytojo darbas universitete Afganistane, kelių statyba dykumose ir kalnuose, laimėti Afganistano badmintono čempionatai, vėliau ir žuvusių studentų ilgesys...

„Labai noriu gyventi, būti reikalingas šeimai, visuomenei, – sako studentus į nemokamas stalo teniso treniruotes kviečiantis doc. dr. Henrikas Sausėnavičius. – Teisingas yra pasakymas, kad kai žmogus labai nori gyventi, medicina yra bejėgė...“ Skaitant šį interviu susidaro įspūdis, kad gyvenime ištis svarbiausia yra sveikata. Visa kita – gyvenimo menas, asmeninė kiekvieno žmogaus improvizacija.

Tuo tarpu, kaip pasakoja VGTU absolventas Robertas Zilinskas, kultūros paveldo užmenamos mįslės ir klausimai – restauratorių kasdienybė, šiame darbe negali būti jokių improvizacijų. Prieš priimant sprendimus, viskas turi būti tiksliai įvertinta, apskaičiuota ir pamatuota.

Du straipsnius skiriame Skandinavijos universitetų gyvenimui. Įspūdziais iš Skandinavijos dalijasi Inga Garnytė-Sapranavičienė ir dr. Jonas Šaparauskas. Po intensyvių studijų projekto Suomijos speiguose, nuvykę į mažą Alvaro Aalto puoselėtą miestelį, VGTU dėstytojai analizuoja, kiek naudos tokie projektai duoda studentams ir kada kelionės žavesys tampa rimtu studijų išbandymu.

Inga Liugienė, pasakodama apie stažuotę Švedijos universitete, apie puikiai išplėtotą, išstobulintą universitetų infrastruktūrą, atsimena malonias smulkmenas, kurios leidžia studentams universitete jaustis daug jaukiau. Viskas skirta tam, kad būtų šiek tiek patogiau. Sporto salė studentams, maža jauki niša knygų skaitymui bibliotekos sienoje ar tiesiog raminantis užrašas ant sienos: „Nustok galvoti vien protu, kartais pagalvok ir savo širdimi...“

Pagarbiai Jūsų –
Edita Jučiūtė

VGTU žurnalas „Gedimino universitetas“
2013 m. Nr. 3 (88)
ISSN 1392-5857

Vyr. redaktorė

Edita Jučiūtė

Žurnalistai:

Kristina Buidovaitė

Ridas Viskauskas

Meno redaktorė, maketas

Jolanta Šiugždaitė

Kalbos redaktorė

Zita Markūnaitė

Viršelio nuotraukos autorius

Simas Bernotas

VGTU žurnalas „Gedimino universitetas“

Redakcija

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Viešosios komunikacijos direkcija

Saulėtekio al. 11, 415 kab.

LT-10223 Vilnius

Tel.: (8 5) 274 4937, 274 5025,

8 614 34 808

El. paštas gedimino.universitetas@vgtu.lt

Spausdino

UAB „Baltijos kopija“

Kareivių g. 13B, LT-09109 Vilnius

Tiražas – 250 egz.

LAIKO RYŠIAI:

**DU ANTANO GUSTAIČIO AVIACIJOS
INSTITUTO VEIKLOS DEŠIMTMEČIAI
PAMINĖTI KYVIŠKIŲ AERODROME**

4

VG TU ABSOLVENTAI:

**APIE LIETUVOS RESTAURATORIŲ
GYVENIMĄ IR UŽMENAMAS PAVĖL-
DO MĪSLES PASAKOJA VG TU AB-
SOLVENTAS ARCHITEKTAS ROBER-
TAS ZILINSKAS**

12

STUDIJOS:

**APIE PROJEKTO „ERASMUS LIE-
TUVOS MOKYKLOMS“ NAUDĄ JAU-
NIEMS ŽMONĖMS INTERVIU SU VG TU
UŽSIENIO RYŠIŲ DIREKCIJOS VADY-
BININKE JUSTINA PLUKTAITE**

22

MENŲ DIENOS:

**APIE UNIVERSITETO BIBLIOTEKOJE
RENGIAMŲ PARODŲ UŽKULISIUS IR
NEMAŽĄ DOŽĘ ŠURMULIO PASAKO-
JA GALERIJOS A KURATORĖ SIGUTĖ
URBONAVIČIENĖ**

28

TURINYS

SPORTO IR TURIZMO KLUBO „INŽINERIJA“ STALO TENISO TRENERIS DOC. DR. HENRIKAS SAUSENAVIČIUS DALIJASI ROMANO VERTAIS SAVO GYVENIMO ATSIMINIM AIS

44

APIE LIETUVIŠKŲ TARMŲ LIKIMĄ, ANGLŲ KALBĄ MOKSLO PASAULYJE MINTIMIS DALIJASI KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ FAKULTETO DOC. DR. RASOLĖ VLADARSKIENĖ

54

VG TU VEIDAI:

MATEMATINIO MODELIAVIMO KATEDROS DĖSTYTOJAS DOC. DR. STASYS ČIRBA PASAKOJA, KAIP PAPRASTAI IŠMOKTI NEPAPRASTAS MATEMATIKOS FORMULES

60

DALYVAUTI TARPTAUTINIAME INTENSIVIŲ STUDIJŲ PROJEKTE: ŽAVESYS AR IŠBANDYMAS? APIE VG TU STUDENTŲ IŠBANDYMUS SUOMIJOJE PASAKOJA VG TU DĖSTYTOJAI

64

VG TU SVETUR:

STAŽUOTĖJE SUSIPAŽINUSI SU GYVENIMU LIULEO TECHNIKOS UNIVERSITETE, INGA LIUGIENĖ ATRADO ATSAKYMUS, IŠ KUR KYLA SKANDINAVIŠKO GYVENIMO ŽAVESYS

72

KŪRYBA:

APIE VYKUSĮ XIV TARPTAUTINĮ UNIVERSITETŲ TEATRŲ FORUMĄ, SULAUKUSĮ DIDELIO JAUNŲ ŽMONIŲ IR TEATRO GURMANŲ SUSIDOMĖJIMO, PASAKOJA RIDAS VISKAUSKAS

84

DU ANTANO GUSTAIČIO AVIACIJOS INSTITUTO VEIKLOS DEŠIMTMEČIAI PAMINĖTI KYVIŠKIŲ AERODROME

Edita Jučiūtė

Gegužės 17 d. Kyviškių aerodrome 20-ąjį veiklos jubiliejų paminėjo Vilniaus Gedimino technikos universiteto Antano Gustaičio aviacijos institutas.

Su jubiliejumi institutą sveikino ne tik universiteto, bet ir aviacijos pasaulio bendruomenė, Lietuvos Respublikos Seimo, Krašto apsaugos, Susisiekimo, Švietimo ir mokslo ministerijų, Karinių oro pajėgų, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos atstovai. Savo pasirodymus dvidešimtmetį švenčiančiam institutui dovanojo Karinių oro pajėgų pučiamųjų orkestras, VGTU tautinių šokių ansamblis „Vingis“, Lietuvos aeroklubo nariai. VGTU A. Gustaičio aviacijos institutas vienintelis Lietuvoje rengia trijų pakopų aviacijos specialistus.

„Mes ne tik švenčiame jubiliejų, bet ir džiaugiamės, kad Antano Gustaičio aviacijos institutas šiandien išgyvena savo brandos laikotarpį. Iš esmės turime viską, ko reikia institutui. Parengėme studijų programas, specialistus, įsigijome modernią mokomąją įrangą, turime aerodromą, Civilinės aviacijos administracijos sertifikatus. Turime ir naujų siekių – pradedame treniruoklių ir laboratorijų korpuso projektavimo ir statybos darbus. Darbai vyksta ES struktūrinės paramos fondo lėšomis, turėtų būti atlikti iki 2014 metų pabaigos. Mūsų laukia Kyviškių aerodromo rekonstrukcija. Projektavimas jau artėja prie pabaigos. Pribrendo ne tik Kyviškių aerodromo rekonstrukcija, bet

ir poreikis baigti atnaujinti lėktuvų parką“, – sakė VGTU Antano Gustaičio aviacijos instituto direktorius prof. habil. dr. Jonas Stankūnas.

VGTU A. Gustaičio aviacijos institutas vienintelis Lietuvoje rengia trijų pakopų aviacijos specialistus. Per du savo veiklos dešimtmečius institutas išleido beveik 1 300 absolventų – lakūnų, skrydžių valdymo specialistų ir inžinierių. Ne viena studijų programa unikali, vienintelė Lietuvoje. Instituto artimiausiuose planuose – studijos anglų kalba.

„Aviacija – tai ir valstybės prestižas, ir jos būtiniausių poreikių užtikrinimas. Lietuva visuomet garsėjo aukštos kvalifikacijos aviacijos specialistais ir tikėjimu, kad pasaulyje esame ne blogesni. Mes turime žinių ir patirties. Jei Lietuvoje nebūtų ruošiami aukštąjį išsilavinimą turintys aviatoriai, būtų didelė spraga aprūpinant specialistais karines oro pajėgas, Valstybės sienos apsaugos tarnybą, oro navigacijos įmonę, privatų aviacijos sektorių ir visas kitas su aviacija susijusias institucijas. Jei neturėsime kvalifikuotų aviatorių, galime turėti moderniausią infrastruktūrą, moderniausius lėktuvus, bet visa tai bus beprasmiška“, – teigė prof. habil. dr. Jonas Stankūnas, kuriam renginio metu įteiktas prestižinis Lietuvos karo aviacijos garbės ženklas „Plieno sparnai“.

■

20-ąjį veiklos jubiliejų iškilmingai paminėjo Vilniaus Gedimino technikos universiteto Antano Gustaičio aviacijos institutas

Universiteto rektorius
prof. dr. Alfonsas Daniūnas

Savo pasirodymus institutui dovanojo Karinių oro pajėgų pučiamųjų orkestras, VGTU tautinių šokių ansamblis „Vingis“

Padėka VGTU kanclerui doc. dr. Arūnui Komkai

Antano Gustaičio aviacijos instituto direktorius prof. habil. dr. Jonas Stančūnas

VGTU rektorius prof. dr. Alfonsas Daniūnas
įteikia padėkas universiteto darbuotojams

Kairėje – aviatorių studijas universitete
inicijavęs tuometis rektorius prof. habil.
dr. Edmundas Kazimieras Zavadskas

LAIKO RYŠIAI

Generolo Jono Žemaičio Lietu-
vos karo akademijos viršininkas
pulk. Eugenijus Vosylius

AGAI vadovą sveikina instituto absol-
ventas Valstybės sienos apsaugos
Aviacijos rinktinės vado pavaduotojas
Žygintas Vosylius

Gen. mjr. Edvardas Mažeikis
įteikia padėką Aviacijos inžine-
rijos praktikų bazės direktoriui
Antanui Savickui

Renginyje dalyvavo Vyriausybės kancleris Alminas Mačiulis

Švietimo ir mokslo ministerijos
Studijų, mokslo ir technologijų
departamento pavaduotoja
Birutė Miškinienė

Karinių oro pajėgų vadas gen. mjr. Edvardas Mažeikis prof. habil. dr. Jonui Stankūnui įteikė prestižinį Lietuvos karo aviacijos garbės ženklą „Plieno sparnai“. Pirmasis ženklas įteiktas gen. inž. Antanui Gustaičiui

Su jubiliejumi institutą sveikino VGTU fakultetų dekanai:
doc. dr. Vilius Bartulis, prof. habil. dr. Algirdas Vaclovas Valiulis,
prof. habil. dr. Roma Rinkevičienė

Lietuvos aviacijos muziejaus direktorius
Remigijus Jankauskas

Daug AGAI darbuotojų dirba nuo instituto įkūrimo laikų. Padėkų atsiimti eina Aldona Rakovskienė ir Margarita Apanavičienė

Iškilmingos šventės nesugadino staiga prasidėjęs lietus. Padėkų atsiimti lietuje skuba Aviacijos technologijų katedros vedėjas doc. dr. Kazimieras Vytautas Maceika

Centre stovi AGAI absolventai. Kairėje – buvęs ilgametis Studijų direkcijos direktorius Vytautas Plakys, Transporto inžinerijos fakulteto dekanas doc. dr. Vilius Bartulis. Dešinėje – AGAI pavaduotojas dr. Darius Rudinskas, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos prorektorius mokslui ir studijoms doc. dr. Valdas Rakutis

Pulk. Eugenijus Vosylius ir
gen. mjr. Edvardas Mažeikis

AGAI studentų pasirodymas

Gavus padėką. Skrydžių praktikų bazės
direktorių Kęstutį Silkaitį sveikina
dukra Ugnė

Prie veterano AN-2 dabartinė AGAI studentų karta

Prof. habil. dr. Jonas Stankūnas kartu su savo auklėtiniais

AGAI lėktuvų paradas danguje

Simo Bernoto nuotraukos

RŪPESTIS PAVELDU NELIKO NEPASTEBĖTAS

Kristina Buidovaitė

Kultūros paveldo užmenamos mįslės ir klausimai, neretai be atsakymų, – restauratorių kasdienybė. Kruopščiai ir atsakingame jų darbe negali būti jokių improvizacijų. Prieš priimant sprendimus, viskas turi būti tiksliai įvertinta, apskaičiuota ir pamatuota.

Tą patvirtina ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto absolventas architektas Robertas Zilinskas, apdovanotas Šv. Kristoforo statulėle už Vilniaus architektūros paveldo saugojimą.

VG TU ABSOLVENTAI

Jums įteiktas apdovanojimas už Vilniaus architektūros paveldo saugojimą. Ką šiandieną reiškia saugoti paveldą?

Manau, kad tai šiek tiek apibendrintas pasakymas. Paveldo saugojimas yra valstybės ar savivaldybių institucijų uždavinys, mes gi paveldą tiriamo ir tvarkome. Jei žiūrėtume plačiau, ramstydamas, tvarkydamas ar

numatydamas kultūros paveldo objektų panaudojimo galimybes taip pat prisidedi prie jo išsaugojimo.

Po Venecijos chartijos pasirašymo 1964 metais visame pasaulyje tapo įprasta, tačiau mes vis dar sunkiai susitaikome su nuostata, kad paveldo objektas egzistuoti ir išlikti negali, jei nėra pritaikytas visuomenės reikmėms. Atgaivinus paveldo objektus, juose turi vykti kokia nors veikla.

Trakų Švč. Mergelės Marijos apsilankymo bažnyčios (Birutės g. 5) Riomerių kriptos švieslangis, XVIII šimt. pr.

O jei savomis lėšomis paveldo objekto atgaivinti neįmanoma, tik tada tvarkybos darbus turėtų paremti valstybė. Šiandien valstybė tvarkybos darbus finansuoja daugeliui saugomais paskelbtų paveldo objektų, pavyzdžiui, nuošalesnėse parapijose esančias bažnyteles. Tokiais atvejais tvarkybos darbai užsitęsia dešimtmečius ir nesibaigia. Kol vieni darbai pabaigiami ir pradedami kiti, anksčiau atliktuosius prireikia atlikti iš naujo.

Teko girdėti ir pavidosaugininkų nuogąstavimų, kad Lietuvoje paveldo objektų tvarkybai skiriama per mažai lėšų, jų užtenka tik remontams. O ir tvarkybos darbų projektuose numatyta atlikti daugiau, nei tam skiriama pinigų.

Pirmiausia vykdomi avarijos grėsmės pašalinimo darbai. Tai labai plati sąvoka. Jei ant pastato nėra stogo,

Vilniaus šv. Mykolo Arkangelo bažnyčios laiptinė,
Maironio g. 13, XVI šimt.

Dūkšto dvaro sodybos tvartas, Ignalinos r., 1815 m.

Norviliškių pilies fasadų spalvinė puošyba,
Šalčininkų r., XVI šimt.

Rokantiškių pilies laiptinė, St. Batoro g., Vilnius,
XVI šimt.

gresia avarija. Jei yra stogas ir sienos – tai jau visas pastatas. Viskas atsiremia į objekto gyvumą. Eksponuoti griuvėsius mūsų šalyje yra nepalankus klimatas. Pavyzdžiui, Pompėjoje, kur būna 40–50 laipsnių šilumos, tai padaryti daug lengviau. Man teko keliauti po Didžiąją Britaniją, domėjausi pilimis. Tos pilys, kurios naudojamos šimtmečiais ar net tūkstantį metų, dažnai priklauso tai pačiai šeimai, yra saugomos, o ne naikinamos, todėl jose išliko autentiškas interjeras, kilimai, baldai, šeimininkų portretai. Visa tai yra eksponuojama. Turistams sudaroma galimybė apsilankyti pilyse. Tie paveldo objektai, kurie virtę griuvėsiais, neatstatomi, o konservuojami ir eksponuojami tokiu pavidalu, koku yra. Žinoma, Vakarų valstybės turi labai daug paveldo objektų, tad jiems taip elgtis normalu.

Lietuvoje didžioji dalis kultūros paveldo objektų priklausė skirtingoms šeimoms, jų neaplenkė įvairios negandos – gaisrai, karai. Kad ir Sapiegų rezidencija, kurią pakeitė trys rekonstrukcijos, bandant rūmus pritaikyti ligoninėms. Tai turbūt taip pat apsunkina restauracijos galimybes...

Lietuvoje nuolat keitėsi valdžios – per vieną šimtmetį keliskart. Kai kuriuos objektus iki pamatų sunaikino

gaisrai. Mes neturime išlikusių gerų rašytinių šaltinių, nes daugelis buvo išvežti arba specialiai sunaikinti, kad, grįžus ankstesnei valdžiai, niekas nerastų, kieno kas buvo. Pavyzdžiui, keletą išlikusių autentiškų baldų esu matęs tik Šešuolių dvare.

Dažnai paveldo objektai yra virtę griuvėsiais. Nebent klestinčio kolūkio rūpesčiu vietoje senų medinių perdangų išlietos gelžbetoninės. Bet tuomet neliko jokio lubų dekorų ir autentiškų grindų dangų...

Ar sovietmetis daug žalos padarė mūsų paveldui? Nemažai kalbama apie tuo metu ne visuomet profesionaliai restauruotus paveldo objektus.

Didžiausia sovietmečio žala buvo ta, kad pasikeitė santvarka. Iki tol paveldo objektai – dvarai, rūmai, gamyklos, bažnyčios – gyvavo, funkcionavo, turėjo savo paskirtį. Keičiantis valdžioms buvo pakirstas savaiminio gyvavimo pagrindas. Kai kuriems paveldo objektams pasisekė išlikti, tačiau daug kur paveldo objektams priklausančios teritorijos buvo suraižytos, pavyzdžiui, dvaro sodybos viduryje nutiestas krašto kelias.

Vis dėlto buvo ir teigiamų momentų. Valstybė visgi rūpinosi paveldu. Buvo stengiamasi problemas spręsti metodiškai ir kompleksiskai. Dabar daug ko pasigenda-

Trakų Švč. Mergelės Marijos apsilankymo bažnyčios (Birutės g. 5) presbiterijos grindinys, kriptos, XV–XVII šimt.

me. Jei man reikia Vilniaus senamiestyje esantį pastatą tvarkyti ar apie jį daugiau sužinoti, važiuoju į archyvą, kur randu 20 ar net 60 metų senumo medžiagos. Tuo metu buvo kompleksiskai atlikti istoriniai, archeologiniai tyrimai ištisiems kvartalams. O dabar to nebėra. Mes naudojame 7-ojo ar 8-ojo dešimtmečio įdirbiu. Fundamentalus ir praktinis pažinimas labai išsiskaidė.

Sovietmečiu būdavo restauruojami ištisi kvartalai. Lėšų buvo skiriama specialiajai autorinei restauracijos darbų priežiūrai, taip pat ataskaitų parengimui ir mokslinei-metodinei veiklai. Atliktas darbas būdavo apibendrinamas, parengiamos publikacijos. Svarbesniems objektams pasistengiame tą padaryti ir šiandien, bet ne visiems. Jauti, kuriems objektams reikia didesnio dėmesio ir sklaidos visuomenėje, tačiau šiems darbams neretai tiesiog pritrūksta laiko.

Kiek laiko rengiamas paveldo objekto tvarkybos darbų projektas?

Įpratome dirbti greičiau, turime tilpti į griežtus terminus. Finansavimo iš valstybės arba Europos Sąjungos dažnai sulaukiame netikėtai. Būna ir taip, kad tvarkybos darbų projektą parengiame per kelias savaites. Įtampa tuomet gana didelė. Kolektyvas dirba, tačiau neturi ga-

rantijos, kad tas darbas bus realizuotas. Daug ką nukeli į vykdymo eigą. Darbo projektas yra pradžia – daug ką pamatai, kai užlipi ant pastolių. Štai nujautėme, kad Bernardinų bažnyčios kriptoliniuose ir tinkliniuose skliautuose daug tapybos, bet kad tiek daug... Visa koncepcija pasikeitė, kai realiai viską pamatėme. O pats projektas yra tik kaip karkasas, formalumas, susijęs su finansine drausme.

Būna, kad archeologai suranda tokių dalykų, jog projektą turi keisti gana stipriai arba net iš naujo perprojektuoti. Man reikėjo uždengti stogų ekspozavimui pritaikomus Radvilų rūmų griuvėsius Dubingiuose. Archeologai buvo atkasę didesnę dalį rūmų pamatų ir rūsius. Tik patvirtinus projektą, gavus visus leidimus, buvo atkastas priestatas. Rūmai pasirodė besantys ne stačiakampės, o L raidės formos. Pirminį projektą teko gerokai koreguoti.

Vadinasi, restauratorių darbas objekte prasideda nuo tyrimų ir darbo archyvuose?

Pirmiausia pasižiūrime, koks objekto statusas. Jis gali būti kultūros paminklas, valstybės saugomas kultūros paveldo objektas, įregistruotas arba neįregistruotas kultūros vertybių registre, bet esantis vertybės teritorijoje. Tuomet žinai, ką reikės projektuoti ir kokį leidimą

Kalvarijų vasarinės sinagogos XVIII šimt. aron kodešas, XIX–XX šimt. spinta (kartais niša), kurioje laikomi Toros ritiniai. Tai vienas svarbiausių sinagogos įrenginių, kilęs iš Biblijoje minimos Sandoros skrynios, kurioje buvo laikomos lentelės su 10 Dievo įsakymų

ar tik raštišką pritarimą bei iš kur gauti – savivaldybės, Kultūros paveldo departamento ir pan. Nuo to priklauso, kiek tvarkybos darbų projektas atims laiko. Po to žiūri-me publikacijas archyvuose, internete, kas žinoma apie konkretų paveldo objektą. Tada turime sudaryti tvarkybos darbų programą. Ar bus reikalingi matavimai, tyrimai, ar jie atlikti anksčiau. Surenkame trūkstamą informaciją. Kartais nieko ypatingo nereikia. Jei nieko nekeičiame, tik, sakykime, vidaus įrangą ar atitveriamė kampą įrengti patogumams, tuomet parašoma santrauka, kokie duomenys surinkti, ir įdedame aiškinamąjį raštą. Būna, kad sudėtinga įterpti kokią nors naują funkciją, turi rasti būdų, kaip tą padaryti. Jei reikia, kad būtų daug mažų patalpų, tam skiriama kokia salė, kurią reikia sudalyti pertvaromis.

O jei reikia didelės patalpos, ieškoma būdų, kaip išgriauti pertvaras, pridaryti angų, sujungti kažką. Tą būtina išsiaiškinti iš anksto, nes ne visuomet žinai, ar objekte yra salė, kambaryukų, ar dar kas nors. Būna, kad architektas pasižiūri brėžinius ir mato, jog yra pertvarų, kurias galima būtų išgriauti, tačiau vėliau paaiškėja, kad tos pertvaros yra 500 metų senumo ir dar su tapyba...

Tokiais atvejais padeda natūros tyrimai. Tai viena iš mano pagrindinių specializacijų.

Kaip atliekami natūros tyrimai?

Objektai paprastai tiriami keliomis kryptimis. Atliekami istorinės-meninės raidos ir inžineriniai-techniniai tyrimai. Techniniais tyrimais nustatoma kultūros paveldo objekto techninė būklė, panaudotos medžiagos ir technika, išsiaiškinama, kas kelia pavojų objektui – paprastai tai susikaupusios druskos, drėgmė ir pelėsis, kiek smarkiai apiręs tinkas ar mūras, konstrukcijų pokrypiai ir įlinkiai.

Mes užsiimame raidos tyrimais. Apibendriname tekstinius, ikonografinius duomenis. Tada objektas zonduoja-mas. Vieni svarbesnių yra polichromijos ir architektūros tyrimai. Polichromijos tyrėjai tiria dažų sluoksnius ir išsiaiškina pirminį spalvyną bei jo kaitą, atranda istorinių pastatų sieninę ir lubų puošybą. O mes išsiaiškiname, kaip keitėsi pastato planas, išorės architektūra, ar yra užmūrytų angų, ertmių, rūšių, ar buvo kokia palėpė. Tokia informacija svarbi, kad objektą atskleistum iki galo.

Vilniaus bernardinų vienuolyno kepykla, Maironio g. 11, XVIII šimt.

Dubingių reformatų bažnyčios didžioji kripta, XVII šimt.

Ar Jūsų darbo praktikoje buvo tokių paveldo objektų, kurie pateikė visai netikėtų atradimų?

Buvo. Gana dažnas atvejis, kai yra paplitusi kokia nors pastato datavimo versija, o atlikus tyrimus paaiškėja, kad iš tiesų pastatas yra senesnis arba naujesnis. Pavyzdžiui, buvo manoma, kad prekybos centro „Gedimino 9“ pastato vienos dalys yra senos ir vertingos, o kitos perdirbtos. Paaiškėjo, kad tos, kurios buvo laikytos nejudinamomis, yra pačios naujausios, perstatytos po karo. O ten, kur net neįtarta, radau ir XVIII a. mūro. Pasirodo, dalis pastato yra buvęs karmelitų vienuolyno teritorijoje.

O kurie paveldo objektai, kuriuose teko dirbti, Jums pačiam svarbiausi?

Vilniaus teritorijoje surastos dar dvi pilys. Viena pilis Rokantiškėse išlikusi tiek, kad galima atstatyti rūsius, yra ir skliautų liekanų.

Kita pilis yra stovėjusi dabartinio Pilaitės rajono, gavusio jos pavadinimą, prieigose. Ji mažai išlikusi, tačiau buvo sukurtas trijų dimensijų šios XVI amžiaus pilaitės modelis ir pristatytas visuomenei.

Nedidelių pilaičių aplink Vilnių nemažai. Jos pastatytos maždaug tokiu atstumu, kuris įveikiamas per vienos

dienos kelionę arkliais, t. y. Dubingiuose, Bijutiškyje, Norviliškėse, Baltadvaryje, Moluvėnuose.

Vilnius labai turtingas kultūros paveldo. Daug kas čia lieka užpilta, užkonservuota, palikta geresniems laikams.

Svarbiausi objektai, kuriuos tyrinėčiau ar projektavau Vilniuje, – Bernardinų vienuolyno kompleksas, buvęs moterų bernardinų vienuolynas. Šiuo metu dalyvauju Dominikonų vienuolyno tyrimuose. Lukiškių dominikonų vienuolynui priklausančios Šventųjų apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios bokšte per 18 mėnesių turėsime įrengti karilioną. Teko dirbti ir Prezidentūroje, Vilniaus rotušėje, Aušros Vartuose, tyrinėti karmelitų vienuolyną

šalia Aušros Vartų, Bazilijonų vienuolyną. Dirbau daugiau nei šimte vien Vilniaus objektų.

Ar vienuolynai, bažnyčios vis dar pateikia daug staigmenų? Ar jau daug kas užfiksuota ir žinoma?

Be rašytinių duomenų paveldo objekte neturėtų būti nieko keičiama, ardoma, priimami sprendimai. Tačiau rašytiniai šaltiniai nėra vienintelis šaltinis. Mes viską turime tikrinti. Jei turime brėžinius, kur matome, kad kažkas buvę kitaip, turime įsitikinti, kad tikrai buvo, ir išmatuoti dydžius. Yra daug rutininio darbo. Jei reikia restauruoti durų angą, turime žinoti dydžius, kur buvo stakta, kaip jos varstytos, kad remiantis tyrimų brėžiniu jos būtų suprojektuotos, pagamintos ir įstatytos. Visas detales turi iščiupinėti. Mūsų darbas nėra tik sensacingi atradimai.

Ar Jūs pritartumėte minčiai, kad sakraliniai objektai Lietuvoje yra bene pavyzdgingiausiai tvarkomi? Jūs pokalbio pradžioje minėjote, kad restauruojamos net mažesnių miestelių bažnytelės.

Iš tikrųjų sakralinė architektūra labiausiai atspindi visuomenės išsivystymą, pasaulėžiūrą, meninį skonį. Kas geriausia, puošniausia būdavo rodoma sakralinėje erdvėje. Tačiau yra nemažai ir civilinių pastatų ar atskirų butų, kurių gyventojai nori, kad tai, kas juose ypatiną, būtų eksponuojama. Yra ir tokių, kurie prašo nieko nesurasti, kad nekiltų problemų. Tokius dalykus pažadėti sunku. Ką atrasi, tą atrasi, nutylėti negali. Yra tokių, kurie nori, kad būtų surasta kuo daugiau. Pasitaikė atvejis, kai susidūriau su verslininkais, suvokusiais, kad išskirtinės patalpos yra verslo privalumas. Buvo ir toks atvejis, kai baigiantis pastato tvarkybos darbams mane pasikvietė užsakovas, kad surasčiau dar ką nors. Baltos nutinkuotos sienos jam pasirodė neįdomu, siūlė eksponuoti autentišką mūrą. Aš šalininkas to, kad jei siena buvo tinkuota, ji turėtų ir išlikti tokia. Autentiškas tinkas būna nelygus, galima jį patį eksponuoti. Jei jis savaime nusilupo ar nukrito, tuomet galima eksponuoti autentišką mūrą. Bet nulupty, kas sumanyta tinkuoti, panašu į žmogaus kūno anatomijos parodą, neseniai eksponuotą Lietuvoje.

Pastaruoju metu buvo paviešintas ne vienas nerūpinimo dvarais atvejis. O ar mes turime pavyzdgingai prižiūrimų dvarų?

Lietuvoje dvarų daugiau nei du tūkstančiai. O pavyzdinių gal dvidešimt. Tai labai nedidelė dalis. Mažai kas sau leidžia dvarą susitvarkyti ir jame gyventi. Net patys turtingiausi savininkai dvarus atgaivina manydami, kad čia gyvens, o paskui būna priversti nuomoti vestuvėms, kino studijoms ir pan. Dvarą pritaikyti visuomenei labai brangu. Tad daugiau galimybių gyvuoti turi netoli Vilniaus esantys dvarai. Tokie – Taujėnų, Užutrakio dvarai, Norviliškių pilaitė. Širvintų rajone taip pat yra keli sėkmingai gyvuojantys dvarai.

O į Žemaitiją nuvažiuoti jau reikia susiruošti. Jau prieš kurį laiką restauruotas Mažeikių rajone esantis Renavo dvaras, pritaikytas muziejui, buvo net apvogtas, pasinaudojus jo nuošalumu. Yra dvarų, kurie, tapę turizmo centrais, veikia tik savaitgaliais ir pagal išankstinius užsaky-

Vilniaus šiluminė elektrinė, Žvejų g. 14, 1903 m.

mus. Darbuotojų samdymas, tikintis sulaukti atsitiktinių lankytojų, neatsiperka.

Paveldo objektus pritaikant visuomenės reikmėms, jie turi atitikti ir gaisrinės saugos bei kitus reikalavimus. Ar lengva juos įsprausti į šiandienos Statybos techninius reglamentus?

Tai sudėtinga problema. Prieš mėnesį Lietuvoje lankėsi Talino vyriausiasis paveldosaugininkas Boris Dubovik, kuris prižiūri ir derina projektus. Jis skaitė ir paskaitą. Taip pat važinėjome po pilis. Pas juos įstatymuose įrašyta, kad gaisrinės saugos, higienos, žmonių su negalia ir kitos normos paveldo objektuose yra rekomendacinio pobūdžio. Pas mus nėra jokių nuolaidų.

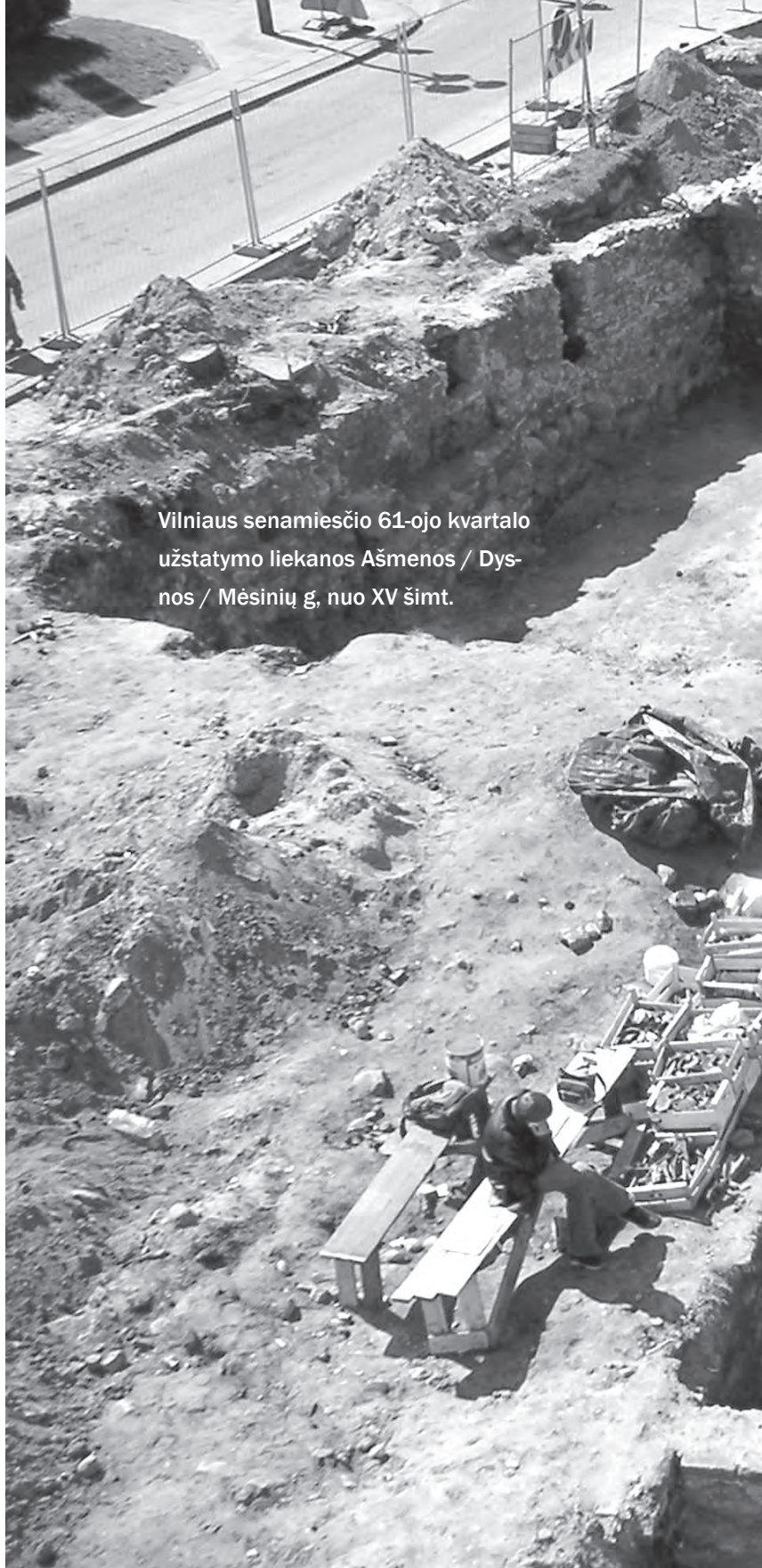
Daug kur Europoje ant paveldo objektų kabo įspėjimas: „Čia ekstremali vieta“, jei širdis neišlaikytų ir reikėtų suteikti pagalbą ar bėgti nuo gaisro. Taline, pavyzdžiui, visur įrengiama perteklinė gaisro signalizacija. Taip norima kompensuoti tai, kad sudėtinga gesinti ar evakuotis. Ten taip pat neprivaloma vedžioti ir ventiliacijos vamzdžių, kurių skersmuo neretai siekia vieną metrą. Atidaromi langai ir patalpos išvėdinamos.

Ir anksčiau pastatas buvo vėdinamas per kaminus, židinius, krosnis. Pas mus ir mediniame pastate turi būti įrengta ventiliacija. Tai vienas iš sunkiausių uždavinių. Aš, pavyzdžiui, nieko prieš, jei ventiliacijos vamzdžiai būtų palikti atviri. Gal kuriam nors valdžios atstovui pasirodys, kad įstatymus reikia peržiūrėti.

Dažnai būna, kad jei matau seną mūrą, tinką ir šakutės lizdą sienos viduryje, nesidžiaugiu, kad sėkmingai paslėpti laidai, o iš karto kyla mintis: „Kaip jie sumontavo šakutės lizdą? Gal nieko nesugadino?..“ Bet būna ir priešingų atvejų.

Kokių savybių reikia žmogui, norinčiam dirbti restoratoriumi?

Pirmiausia reikia nusiteikti, kad darbui turėsi skirti tiek laiko, kiek jis pareikalaus. Gali reikėti dirbti be išieginų, atostogų. Būtina suprasti, kad tam turėsi daug paaukoti. Nemažai reikia ir sveikatos. Ypač jei užsiimi natūros tyrimais. Turi aukštai lipti, dirbti šaltyje, karštyje, kalti zondus. Esu du kartus patyręs stuburo traumą, dukart buvo gipsuotos lūžusios galūnės.

Vilniaus senamiesčio 61-ojo kvartalo užstatymo liekanos Ašmenos / Dynos / Mėsinių g, nuo XV šimt.

Reikia ir atkaklumo. Kita vertus, šiame darbe mažiau saviraiškos. Jei architektas nori saviraiškos, kūrybos, tai ji vargu ar bus atskleista. Daug kas pradirba dešimtmečius, bet jų pavardės taip ir lieka nežinomos. Turi ir tam nusiteikti.

Keletą metų prieš pradėdamas specializuotis dabartinėje srityje esu projektavęs. Neturėjau ypatingų darbų, tačiau projektavimas jau buvo spėjęs nusibosti. Tuo metu brandaus socializmo laikotarpiu tarp architektų plito postmodernizmas, o užsakovai norėjo pseudopirkliškos

prabangos. Ne vienas gyrėsi, kad namą suprojektavo pats, architektas tik nubraižė ir suderino projektą. Kažkodėl niekas nesigiria, kad pasisiuvo batus ar susitaisė dantis... Greičiausiai prastai tą padarė. Kad žmogus negali gerai suprojektuoti, neturėdamas įgūdžių, mažai kam ateina į galvą.

Visi mano, kad čia labai paprasta. Būdavo, rodai eskizus, pasigirsta klausimas: „O tu buvai Ženevoje, Rio de Žaneire?“ Buvau tai šen, tai ten, bet mažiau nei užsakovas. Jis gali sau leisti nuvažiuoti, o aš neturiu nei

daug pinigų, nei laiko, kad galėčiau viską pamatyti. Todėl, užsakovo nuomone, išmanau mažiau nei jis.

Vėliau man pasiūlė imtis tyrimų. Keletą metų užsiėmiau vien tik zondažais, fiksavimais, ruošiau tyrimų ataskaitas. Susilaužius koją vėl sulaukiau pasiūlymo projektuoti. Galbūt kitu atveju nebūčiau atnaujinęs projektavimo veiklos. 2012 m. pasisekė pabaigti daug svarbių projektų. Dabar galiu sau leisti vėl užsiimti tyrimais. Man dabar tai kaip poilsis su nuotykiomis – važiavimas į žūklę.

■

JUSTINA PLUKTAITĖ: „MES PRISIDEDAME PRIE KIEKVIENO STUDENTO ATEITIES“

Švietimo mainų paramos fondas (ŠMPF) jau antrus metus vykdo projektą „Erasmus Lietuvos mokykloms“. Jo metu studentai mokyklose dalijasi sukaupta tarptautine studijų patirtimi. ŠMPF projekte šiais metais dalyvavo ir Vilniaus Gedimino technikos universitetas (VGTU). Kartu su studentais iš Pietų Korėjos, Bulgarijos, Vokietijos ir kitų šalių, taip pat lietuviais studentais, įgijusiais tarptautinės studijų patirties, VGTU atstovai miestų ir miestelių moksleivius supažindino su „Erasmus“ mainų programos iššūkiais, tikslais, savanorystės idėjomis, padedančiomis jauniems žmonėms augti.

Interviu su VGTU Užsienio ryšių direkcijos vadybininke, projekto „Erasmus Lietuvos mokykloms“ koordinatore Justina Pluktaite.

Kristina Buidovaitė

Pristatykite projektą „Erasmus Lietuvos mokykloms“.

Projektas „Erasmus Lietuvos mokykloms“ – Švietimo mainų paramos fondo (ŠMPF) iniciatyva, paremta savanorystės principais. Mes joje dalyvaujame pirmą kartą. Šiais metais lankėmės Rokiškio rajono Juodupės gimnazijoje, Panevėžio rajono Naujamiesčio vidurinėje mokykloje ir Utenos rajono Užpalių pagrindinėje mokykloje. Pavasarį planuojame vykti į Panevėžio „Ąžuolo“ pagrindinę mokyklą.

Projekte dalyvauja apie 200 Lietuvos bendrojo lavinimo ir 19 aukštųjų mokyklų. Projekto prioritetas – kaimų ar mažų miestelių ugdymo įstaigos.

Mes projekte kvietėme dalyvauti ne Vilniaus rajono, bet toliau esančias mokyklas, kad tarptautiškumo žinią skleistume toliau nuo didžiųjų miestų. Deja, ne visos mokyklos buvo aktyvios. Vis dėlto, kaip minėjo vienos mokyklos direktorė, projektų, skirtų būtent moksleiviams, nėra tiek daug, todėl tai labai svarbi veikla.

Mūsų pasirinkta tikslinė grupė – vyresnių (8–12) klasių mokiniai. Susitikimuose dalyvavo moksleiviai, sukaupę pakankamai anglų kalbos žinių, kad galėtų bendrauti su studentais iš užsienio.

Aktyviausi pasirodė Rokiškio rajono Juodupės gimnazijos ir Panevėžio rajono Naujamiesčio vidurinės mokyklos moksleiviai ir mokytojai.

„Erasmus Lietuvos mokykloms“ vizitas Rokiškio r. Juodupės gimnazijoje 2012 m. Diskusija „Tarptautiško“ studento vizija – transporto priemonė

Apie ką susitikimų metu kalbėdavotės su moksleiviais?

Šio projekto vieni iš pagrindinių tikslų – didinti moksleivių toleranciją, tarpkultūrinį supratimą, prisidėti prie daugiakalbystės, skatinti bendradarbiavimą tarp universiteto ir mokyklos. Todėl pagrindinis vaidmuo atiteko studentams ir moksleiviams, kuriems ir skirtas šis projektas.

Mes kiekvienoje mokykloje lankėmės po du kartus. Pirmojo vizito metu savanorių komandą paprastai sudarydavo „Erasmus“ studentų tinklo (ESN) atstovai, aš, atstovaudama VGTU tarptautiniams ryšiams, o mokyklai pageidaujant prisijungdavo VGTU Priėmimo komisijos atstovų. Šio apsilankymo metu daugiausia dėmesio skyrėme supažindindami moksleivius ir mokytojus su tarpkultūrinės komunikacijos pagrindais, kad jie būtų pasiruošę laisvesniam bendravimui su užsienio studentais. Juk būtina įvertinti kultūrinius skirtumus, tapti atviresniems kitoniškumui.

Be to, šio vizito metu su mokyklų vadovais ir mokytojais aptardavome esamas ugdymo, moksleivių stojimo į aukštąsias mokyklas, jų aktyvumo ir savivaldos problemas. Papasakodavome ir apie universiteto bei mokyklų bendradarbiavimo galimybes, pavyzdžiui, moksleivių vizitus į universitetą, laboratorinių darbų atlikimą, susipažinimą su studentų savivalda, atvykstančių studentų integracijos sistemos vadyba ir pan. Drauge aptardavome antrojo vizito planą, niuansus, programą.

Su didesniu būriu studentų mokyklose apsilankydavome ir antrą kart. Pastarosios viešnagės pagrindinis tiks-

las – suprantamai ir iš arti supažindinti su „Erasmus“ ir kitomis tarptautinėmis galimybėmis, kurios laukia moksleivių aukštojo mokslo institucijose. Aktyvieji ESN atstovai pristatydavo savanorystės programą – mentorystę. Tuo tarpu įvairių fakultetų VGTU studentai, dalyvavę studijų mainuose, nostalgijos apimti dalydavosi savo įspūdžiais, nuostabomis, kurias patyrė Portugalijoje, Pietų Korėjoje ar Latvijoje. O moksleiviams nekantraujant išgirsti, užsienio studentai pristatydavo savo šalis, kultūras, mokė gimtosios kalbos.

Rudens semestro metu prie projekto prisijungė studentų iš Bulgarijos, Čekijos, Vokietijos bei ypatingo susidomėjimo susilaukę studentai iš Pietų Korėjos, Taivano. Tad įdomiausia būdavo, kaip moksleiviai ir studentai iš minėtų šalių mišrioje grupėse kūrė studento ambasadoriaus profilį ar vaidino pasaką apie Raudonkepuraitei lietuvių kalba.

Susibendravus buvo dar smagiau sveikinti vienas kitą ir įteikti sertifikatus, pasikalbėti neformalioje atmosferoje. Juolab beveik visiems moksleiviams tai buvo vienas iš pirmųjų susitikimų su užsieniečiu. Tokiais atvejais tik dar labiau džiaugiausi, kad galėjome išplėsti jaunų žmonių pasaulį, skatinti jų toleranciją.

Kuris susitikimas labiausiai įsiminė?

Visi susitikimai buvo skirtingi, savotiški ir šilti. Įsiminė moksleivė, kuri savarankiškai mokosi korėjiečių kalbos, nuostabus bendravimas su šešiais korėjiečiais studentais. Smagu, kad bendravimas tęsiasi ir tarp kitų studen-

**„Erasmus Lietuvos
mokykloms“ vizitas
Rokiškio r. Juodupės
gimnazijoje 2012 m.
Po visų mokymų**

tų. Be to, korėjiečiams buvo malonu, kad tokiam nedideliame miestelyje kaip Juodupė mokomasi jų kalbos.

Pagrindiniai laukę iššūkiai – mūsų moksleiviai yra kuklūs. Sunkumų kilo ir dėl jų anglų kalbos žinių. Kadangi tik 10 proc. moksleivių yra bendravę su užsieniečiais – jiems tai buvo unikali patirtis ir galimybė tobulinti savo užsienio kalbą.

Džiugu, kad mokytojos susitikimų metu suteikdavo erdvės moksleiviams, nesikišdavo, laikydavosi nuošaliau. Tai sveikintina, nes diskusijos su moksleiviais buvo gyvenės. O dar smagiau, kai moksleiviai parodėdavo savo meninius gebėjimus – savos kūrybos dainos, kanklininkų pasirodymai sužavėjo visus studentus.

Ar studentams iš užsienio įdomu pamatyti lietuvišką mokyklą ir mokinius?

Net neabejoju – jiems tai įdomu. Studentai iš užsienio susipažino su mokyklomis, jų aplinka, moksleiviais. Neretai svečiai iš užsienio atkreipdavo dėmesį, kad šie yra kuklūs. Savanorystės socialinis projektas daugelį studentų sudomino jau semestro pradžioje. Juk smagu iš arčiau pažinti šalį, kurioje studijuoji.

Po vizito jie ne kartą dėkojo už neįkainojamą galimybę pažinti Lietuvos kraštą, jaunimą, galimybę skleisti žinių apie savo šalį. Studentams, atvykusiems iš užsienio, ištis rūpi aplankyti autentiškesnes vietas – ne tik mūsų didmiesčius. Kas norėtų važiuoti į Marijampolę ar Alytų be mentorių pagalbos ir pan.?

Socialiniai projektai – galimybė ne tik parodyti savo kultūrą, bet ir pažinti kitus Lietuvos kampelius, kurių galbūt ir neturėtum progos pažinti. Pavyzdžiui, studentas iš Pietų Korėjos moksleiviams papasakojo, kad jo gimtinėje mokiniai po pagrindinių pamokų mokosi privačioje mokykloje ir namo kartais grįžta tik apie pirmą valandą nakties. Mūsų moksleiviams tai atrodo labai netikėta. Be to, mokiniai pamato, kad studentai iš užsienio su akcentu ar netobula anglų kalba drąsiai dalyvauja studijų mainų programose.

Anksčiau „Erasmus“ mainų programa buvo uždarinė: aukštosios mokyklos tarp aukštųjų mokyklų. O dabar tarsi prasiplėtė...

Taip ir turėtų būti. Juk tobulėjame, augame, tampame atviresni. Nors nesame pirmieji ir unikalūs šiuo projektu. Europoje yra dar kelios šalys, kuriose vykdomi projektai, panašūs į ŠMPF iniciatyvą „Erasmus Lietuvos mokykloms“. Tačiau skiriasi jų tikslinės grupės ir iniciatyvos – skatinti toleranciją, savanorystę, supažindinti su „Erasmus“ mainų programa.

Ar šis projektas bus tęstinis?

Šį projektą tikrai verta tęsti. Kadangi tai savanorystės pagrindu sukurtas projektas, finansuoti tenka tik transporto išlaidas ir tikslines organizacines priemones. Tačiau pridėtinė projekto vertė yra daug didesnė.

Moksleivių šypsenos, studentų padėkos, didesnis jaunų žmonių atvirumas kitoniškumui, tobulėjimui, ruošimasis tarptautinei karjerai. Juk „Erasmus“ programa visą laiką tobulėja.

2013 metais baigiasi mokymosi visą gyvenimą programa. Nuo 2014-ųjų prasidės nauja tęstinė „Erasmus“ programa. Kol kas žinome bendrus naujosios programos niuansus. Planuojamas mobilių asmenų skaičiaus augimas nuo daugiau kaip 2,5 mln. studentų (2007–2013 m.) iki 5 mln. viso laikotarpio metu. Daugiau lėšų ir dėmesio bus skirta universitetų konsorciūmų ir teminių tinklų kūrimui. Turime visi pasiręgti kylantiems iššūkiams.

Naujasis programos etapas bus atviresnis ne Europos Sąjungos šalims. 2013 metų viduryje Europos Komisija paskelbs tikslus prioritetus, gaires administruoti naują etapą. Universitetas turi ruoštis tam periodui, skirti deramą dėmesį teminiams tinklams kurti, stipriems partneriams pritraukti, studijų kokybei, infrastruktūrai, studentams skirtoms paslaugoms gerinti. Taip pat turime stiprinti savo tarptautiškumo pozicijas pasaulinėje aukštojo mokslo erdvėje. Manau, VGTU šia linkme žengia jau nemažus žingsnius.

Plačiau pristatykite Mentorių programą.

Tai – tarptautiškumui, iššūkiams, tobulėjimui, kitoniškumui atvirų savanorių programa. Taip pat galima apibrėžti mentorių komandos bruožus. Deja, universitete apie ją mažokai žinoma, tačiau jos vardas jau nuo 2005 metų tampa vis garsesnis. Džiaugiuosi, kad kurioju šią veiklą.

Visi mentoriai yra ESN dalis. ESN – viena iš didžiausių tarpdisciplininių studentų asociacijų Europoje, įkurta dar

1989 metais, kurios tikslas – palaikyti ir plėtoti studentų mainus, t. y. rūpintis jais visą studijų užsienyje laikotarpį, padėti lengviau adaptuotis naujoje aplinkoje, ugdyti kultūrinę savimonę bei pakantumą aplinkiniams. Tinklas veikia pagal principą „Students Helping Students“.

ESN VGTU nariai yra atsakingi už studentų, atvykstančių studijuoti arba stažuotis pas mus, integraciją į šalies, miesto ir universiteto bendruomenes. Jie yra Lietuvos, universiteto ambasadoriai ir savoje šalyje. Lietuvoje mentorių programa yra sėkminga ir, palyginti su kitomis šalimis, tikslingai išplėta.

Mentoriai pradeda rūpintis atvykstančiais studentais dar prieš jiems atvykstant: pasitinka oro uoste, palydi iki gyvenamosios vietos, universiteto. Supažindina juos su pagrindiniais kultūros niuansais, universiteto gyvenimu, kurioja viso semestro metu. Mentorius užsienio studentui tampa tarsi mama, tėtis, brolis, gydytojas, gelbėtojas, geriausias draugas...

Kaip atrenkate mentorius?

Mentoriais gali būti ir aktyvesni pirmakursiai. Norintieji jais tapti teikia paraiškas atrankai. Vertinamos studento kalbos žinios, jo patirtis, gebėjimai, pavyzdžiui, organizuoti renginius, kurti interneto puslapius. Bet svarbiausia yra studento motyvacija ir atsakomybė. Po atrankos mentoriai dalyvauja mokymuose, kuriuose paruošiami ateinančiam nepamirštamam jų gyvenimo etapui. Įvertinus pirmąsias ir 2012-ųjų gruodžio atranką, galiu pasakyti, kad studentų, norinčių prisijungti prie tarptautinės komandos, vis daugėja. Gauta daugiau nei 100 paraiškų, nors dažniausiai kas semestrą turime daugiau nei 80 mentorių (tarp jų apie 30 aktyvių ESN narių).

Rokiškio rajono Juodupės gimnazijos geografijos mokytoja Jolita Stankevičiūtė

Projektas „Erasmus Lietuvos mokykloms“ ypač patiko jame dalyvavusiems moksleiviams. Man, kaip mokytojai, patiko tai, kad labai aiškiai, konkrečiai buvo papasakota, kaip veikia „Erasmus“ programa. Anksčiau žinojau programos pavadinimą, dabar žinau, kaip ji veikia. Patiko, kad studentai užsieniečiai, pagal „Erasmus“ programą atvykę iš Taivano, Pietų Korėjos, Bulgarijos ir Čekijos, trumpai, bet labai įdomiai pristatė savo šalis.

Moksleiviams susikalbėti su svečiais nebuvo lengva. Ir nors renginyje dalyvavo visi norintieji, daugelis dalyvių anglų kalbą bent šiek tiek mokėjo. O puikiai mūsų sąlygomis anglų kalba kalbantys vaikai susikalbėjo nesunkiai. Tokių buvo du ar trys. Likusieji tiesiog pamatė, ko nemoka, kas sunku ir pan.

Projektas vertas dėmesio. Jei manęs kas klausų, sakyčiau – būtinai dalyvaukite. Žinoma, buvome prašomi parodyti Juodupės miestelį, tačiau sutemus nebuvo įmanoma to padaryti. Pas mus miestelio gatvės tuo metu buvo neapšviestos. Taigi, nepavyko įgyvendinti visko, kas buvo suplanuota...

Utenos r. Užpalių gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui Laima Janaudienė

Projektas „Erasmus Lietuvos mokykloms“ plečia mokinių akiratį, skatina domėtis įvairesniais dalykais ir nebijoti veikti. Šiuo metu yra plačiai kalbama apie savanorystę, mentorystę, tad projekto metu mokiniai, kurie ateityje norėtų dalyvauti tokioje veikloje, gavo išsamią informaciją. Taip pat projektas labai sėkmingai sutapo su vykstančia diskusija apie pasikeitusias stojimo į aukštąsias mokyklas sąlygas. Mokiniais skaitytos paskaitos buvo ir įdomios, ir informatyvios. Tos pačios nuomonės yra ir jose dalyvavę mokytojai. Juolab kad viena paskaita vyko anglų kalba.

Pažintis su studentais iš užsienio buvo labiau linksmo, pramoginio pobūdžio, bet, mano nuomone, jaunimas toks ir turėtų būti – galėti ir save gražiai parodyti, ir į kitą pasižiūrėti. Projekto metu laikas labai greitai prabėgo. Projekte dalyvavę moksleiviai tarpusavyje pasidalijo įspūdžiais, tad jei po poros metų projekto organizatoriai vėl norėtų atvykti, moksleiviai dalyvautų su malonumu. Teikti pasiūlymus organizatoriams yra gana sudėtinga, nes jie buvo pasiruošę, gerai organizuoti, puikiai pristatė savo universitetą. Galiu tik palinkėti, kad projektas ir toliau gyvuotų.

Tai ir asmeninis tobulėjimas, kontaktai, nauja patirtis, didesnė galimybė laimėti „Erasmus“ stipendijas, geresnės užsienio kalbos žinios. Aš pati pagal „Erasmus“ programą nuostabiausius savo metus studijavau Airijoje. Ir galiu drąsiai teigti, kad grįžus mentorystė išgelbėjo mano gyvenimą. Parvykus į Lietuvą buvo nelengva integruotis – pati pasikeičiau, o tarp geriausių draugų jutau kažkokį trūkumą. Grupės draugė pasiūlė nueiti į VGTU Užsienio ryšių direkciją (URD). Tuo metu čia kaip tik ieškojo mentorių. Taip tapau geriausia devynių portugalų drauge, pagalbininke, vėliau – ir studento iš Belgijos. Su jais galėjau bendrauti „Erasmus“ kalba, kuri padėjo reinteguotis.

Mentorystė suteikia daugiau pasitikėjimo savimi, savo gebėjimais, padeda drąsiau žengti pirmyn, priimti sprendimus. Taip pasinaudojau kita siūloma universiteto galimybe – magistrantūros metu Portugalijoje tris mėnesius atlikau „Erasmus“ praktiką. Taigi, turiu ir studijų, ir praktikos užsienyje patirties. O praktika atvedė ir į be galo aktyvią URD komandą.

Karjeros laiptais gali kilti ir ESN VGTU nariai, t. y. aktyvūs mentoriai. Savanoriška veikla didina kompetencijas, tokias kaip renginių organizavimas, komandos valdymas, techniniai sprendimai ir pan., plečia pažinčių ratą, o tai neįkainojama konkurencingoje tarptautinėje darbo rinkoje. Studijų metu ne kiekvienas gali įgyti darbo patirties. Savanorystė gali suteikti pridėtinės vertės, kuri pirmojo rimto darbo atrankoje gali suteikti *svorio*.

Galiu pasidžiaugti ir didžiuojuosi, kad ESN VGTU sekcijos nariai tampa nacionalinės organizacijos vadais. Nemažai mentorių mini, kad Lietuvoje įgyta tarptautinė patirtis sustiprina kandidatūras dėl darbo. ESN VGTU sekcija didina savo žinomumą ir yra viena stipriausių Lietuvoje.

KITI VGTU UŽSIENIO RYŠIŲ DIREKCIJOS PROJEKTAI

IŠVYKSTA MOTYVUOTI IR PASIRUOŠĘ STUDENTAI

VGTU Užsienio ryšių direkcija yra sudariusi dvišales bendradarbiavimo sutartis su Azijos, Amerikos ir Lotynų Amerikos, Vidurio bei Rytų Europos, Šiaurės šalių, Vakarų ir Pietų Europos universitetais – maždaug 100 bendradarbiavimo sutarčių (išskiriant apie 300 *MVG/Erasmus* sutarčių). Sutartys atveria kelius studentų, personalo mobilumui, mokslo ir studijų projektams, kito pobūdžio bendradarbiavimui. Kiekvienas universitetas, prieš pasirašant dvišales sutartis, įvertinamas, ar yra pakankamai sąsajų vadybos ir inžinerijos mokslo srityse. Studentų laukia studijos Pietų Korėjoje, Kazachstano, Azerbaidžano, Ukrainos, Rusijos, Kinijos, Malaizijos, Taivano, Čilės ir kituose universitetuose.

Norinčiųjų išvykti studijoms ar praktikai nėra daug, nes studentams trūksta pasitikėjimo savo jėgomis. O ir tos šalys gerokai nutolusios nuo Lietuvos.

Studentų ar personalo laukia nemažas kultūrinis iššūkis. Kitas iššūkis – egzotinė kalba. Tokiose šalyse, kaip Vokietija ar Ispanija, galima sutikti nemažai kalbančių angliškai, o Azijos šalyse truputį sudėtingiau. Vyrauja

kuklumas. „Erasmus“ studijoms kasmet išvyksta daugiau nei 300 studentų. Studijoms ne Europos Sąjungos šalyse atrenkami dešimt–penkiolika studentų, priklausomai nuo studijų programų, studentų aktyvumo, finansavimo galimybių. Šis skaičius vis didėja, suteikiant ir skatinant pasinaudoti įvairiomis finansavimo galimybėmis, praplečiant stiprių partnerių ratą.

Dažnai studentai, norintys išvykti studijuoti į egzotiškesnę šalį, pavyzdžiui, Pietų Korėją, Kiniją, Malaiziją, jau turi sukaupę tarptautinės patirties, yra dalyvavę „Erasmus“ mainų programoje. Jie savo studijų laikotarpiu ieško naujų galimybių, tad yra morališkai ir psichologiškai užaugę.

Yra ir tokių studentų, kuriems „Erasmus“ atrodo jau klasikinė mainų programa, todėl jiems norisi kažko įdomesnio.

Atrankoje komisija vertina ne tik akademinius norinčiųjų išvykti pasiekimus, motyvaciją, bet ir tarptautinę patirtį, kompetencijas, kultūrinį pasiruošimą. Tai įvertinti padeda ne tik studento pateikiami dokumentai, bet labai svarbus individualus pokalbis. Jo metu sužinai, kokios studento žinios apie šalį, kurioje ruošiasi studijuoti, ar jis pasirengęs įveikti kultūrinius iššūkius. Būna ir taip, kad studentas apie šalį, kurioje norėtų studijuoti, nežino nieko. Stengiuosi nominuotus studentus supažindinti su galimais netikėtumais, kurie gali sukelti diskomfortą, ir geriau pasiruošti neįprastai patirčiai.

Pavyzdžiui, Pietų Korėjos visuomenėje svarbų vaidmenį vaidina hierarchija. Studentai turi nepamiršti, kaip kreiptis į vyresnį kolegą, dėstytoją, administracijos personalo atstovą. Kitu atveju bus sudėtinga integruotis ir spręsti sudėtingesnius klausimus.

Kartais neskubama siųsti į užsienį net ir geriausius įvertinimus gavusių studentų, kurie pernelyg aktyviai reiškia savo nuomonę. Pirmiausia todėl, kad Pietų Korėjoje vyro ir moters statusas kitoks nei didžiojoje Europos dalyje. Be to, toje šalyje nuomonę priimtina reikšti su kuklumu, nuolankumu. Neįvertinus šių niuansų, studentai gali sukelti konfliktus, patys atsidurti nepatogioje padėtyje. Patys studentai gali patvirtinti, kad kultūrinis pasiruošimas yra tiesiog būtinas.

Važiuojant studijuoti į Rusiją, vėl viskas kitaip. Lietuviams šalies kultūra yra pakankamai artima, nėra didesnių iššūkių. Malaizija irgi pakankamai atvira bei kosmopolitiška šalis, kur mūsų studentams nėra sudėtinga integruotis.

Į VGTU studijuoti atvykstantys studentai iš ne Europos Sąjungos šalių dažnai ieško kitokios kultūros. Čia jie susiranda savą erdvę. Dažniausiai tai laisvesni, smalsūs, bendraujantys, atviri jaunuoliai, palyginti su jų kolegomis savoje šalyje.

Nors kartais jie kuklinasi dėl kalbos, bet yra smalsūs, norintys įgyti naujos patirties, pažinti aplinką. Tad stengiasi pažinti ne tik Lietuvą, bet ir kitus Europos kampelius.

Galiu dar pasikartoti, kad studentai, išvykę studijuoti į kitas šalis, ne tik atstovauja sau kaip specialistui, bet tampa ir universiteto, ir šalies ambasadoriais. Tam studentus ruošiamo, ir džiaugiuosi, kad partneriai kreipiasi, norėdami išplėsti studentų mobilumo galimybes. Abiejų šalių bendradarbiavimas iš dalies priklauso nuo atvykstančių ir siunčiamų studentų.

VIENOS STIPRIAUSIŲ ORGANIZACIJŲ PASAULYJE – VGTU STUDENTAMS IR DĖSTYTOJAMS

VGTU kartu su keturiomis aukštojo mokslo institucijomis (Mykolo Romerio bei Vilniaus universitetais, Kauno ir Vilniaus kolegijomis) dalyvauja nacionaliniame projekte *Nacionalinės Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų ir dėstytojų tarptautinės praktikos ir stažuočių sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas*, arba „Patirties partnerių“ programoje. Lietuvoje šį projektą kuruoja Jungtinių Tautų vystymo programa (JTVP), kuri aukščiausio lygio tarptautines organizacijas skatina bendradarbiauti su Lietuvos universitetais. Tai verslo ir mokslo bendradarbiavimas, kuris yra viena iš VGTU stiprinamų sričių. Programa susijusi ne tik su socialinių mokslų studijų studentų praktikomis, bet ir dėstytojų mobilumu. Tačiau dėstytojai vyksta ne dėstyti, bet mokytis – pasisemti gerosios darbo praktikos. O studentai gali gauti praktikos vietas didžiausiose pasaulyje tarptautinėse organizacijose, pavyzdžiui, Pasaulio turizmo organizacijoje (angl. *The World Tourism Organization* – UNTWO), NATO, Europos Parlamento narių biuruose ar pagrindiniame Čekijos banke. Šio projekto finišas – sukurta nacionalinė platforma, kurioje būtų pateikti reikiami kontaktai, kad aukštųjų mokyklų studentai studijų metu tarptautinėse organizacijose galėtų įgyti profesinės patirties.

Bakalauro ir magistrantūros pakopų studentai praktikai vyksta ir studijų laikotarpiu. Žinoma, tai sudėtingiau, kadangi būtina suderinti atsiskaitymus. Paprasčiau išvykti tuomet, kai rašomas baigiamasis darbas. Tačiau išvykti studijų metu padeda ir fakultetų vadovų bei dėstytojų bendradarbiavimas, siekiant didinti studentų profesinę kompetenciją. Juk tarptautinė veikla svarbi kiekvieno fakulteto tobulėjimui, gerinant paslaugų kokybę ir drauge stiprinant visą universitetą. Bendras darbas padidina tikslų įgyvendinimo galimybes. Kiekvienas studentas yra ruošiamas. Studentui yra suteikiamos individualios konsultacijos, URD organizuoja mokymus, padeda paruošti dokumentus – įvertina gyvenimo aprašymą ir motyvacinį laišką – bei padeda atskleisti studentų kompetencijas ir gerąsias savybes. Studentai tampa stipresni kaip specialistai, atstovauja universitetui, o vėliau tampa puikūs absolventai – potencialūs universiteto partneriai.

Sugrįžę studentai labai džiaugiasi įgyta darbo praktika, kuri trunka nuo dviejų iki trijų mėnesių. Dažnai jiems siūloma pasilikti dirbti arba grįžti dirbti vėliau. Viena VGTU studentė, studijuojanti Statybos fakultete, dirbo Baltijos jūros valstybių tarybos (angl. *Council of Baltic Sea States*) sekretoriato Švedijoje. Kolegos jai pasiūlė pasilikti, tačiau tuomet nesutikusi, netrukus vėl gavo darbo pasiūlymą ir jau planuoja išvykti dirbti. Ir tai tik viena iš sėkmės istorijų. Tarptautinė karjera kuriama iniciatyvių studentų rankomis.

NAUJI PROJEKTAI – DVEJŲ METŲ IŠŠŪKIAI

Per metus URD prisideda įgyvendinant bene visus tarptautinius – „Erasmus“, „Erasmus IP“, „Erasmus/Mundus“, „Tempus“ ar kitų programų studijų – projektus ar juos kuruoja. 2013-aisiais aktyviai pradedami vykdyti du „Erasmus/Mundus“ programos projektai – „BACKIS“ ir „PANACEA“.

„BACKIS“ – studentų ir personalo atstovų mainai. Administracijos ir akademinio personalo nariai į programos partnerių universitetus gali vykti dėstyti arba mokytis, pavyzdžiui, susipažinti su kitų šalių studijų sistema, užmegzti bendradarbiavimo ryšius. Bakalauro ir magistrantūros pakopos studentai bei doktorantai – studijoms. Projekto „BACKIS“ partneriai – Vidurio Azijos šalių, t. y. Gruzijos, Azerbaidžano, Ukrainos, Armėnijos, universitetai. Atranka vyksta centralizuotai, dokumentai pateikiami elektroniniu būdu. Laukiame aktyvaus ir mūsų universiteto narių dalyvavimo.

„PANACEA“ – tai projektas, kurio metu studentai atvyks studijuoti į VGTU iš Tailando, Filipinų, Malaizijos ir kitų šalių. Toks projektas – galimybė užmegzti kontaktus ir įgyti kolegų iš kitų šalių pasitikėjimą. Tos institucijos gali įvertinti universiteto teikiamas paslaugas, vėliau gali atsirasti proga aptarti galimybes bendradarbiauti kitose srityse – mokslo projektuose, kuriant dvigubo diplomo studijas, didinant akademinio personalo mobilumą, publikuojant mokslinius straipsnius ir pan.

Be to, studentai, kurie atvyksta, integruojasi į VGTU bendruomenę, nuspalvina ją kitomis spalvomis. Universiteto studentai turi galimybę bendrauti ir plėsti savo akiratį čia ir dabar. Tik reikia imtis iniciatyvos.

VIENODŲ PATIRČIŲ NEBŪNA

Viena iš didžiausių patirčių mano darbo URD metu – projekto EUKLA (angl. *European Korean Leadership Alliance*) įgyvendinimas. Tai studentų ruošimas tapti lyderiais tarptautiniu mastu, bendradarbiaujant trims Pietų Korėjos universitetams su vienu Vokietijos, Vengrijos, Lenkijos ir Lietuvos universitetu.

Mūsų universitete projektas tapo daugiau nei studijos, praktika, dėstytojų mobilumas. Tai ir korėjiečių kalbos ir kultūros pamokos – HANUL, įvertintos nacionaliniu mastu tarp studentų, lietuvių pasakos darželio vaikams, Vilniaus Santariškių ligoninės Onkologijos skyriaus mažiesiems pacientams, savanorystė renkant paramą šiems vaikams, studentų aktyvumas ir projektų rengimas OCEANS tinkle, dvišalių sutarčių studentų mobilumo didėjimas ir kita aktyvi veikla. Sustiprėjo bendradarbiavimas su partneriais ir už projekto rėmų, todėl tęstinumas yra užtikrintas, rengiant tarptautinius studijų projektus, didinant studentų / dėstytojų mobilumo skaičių.

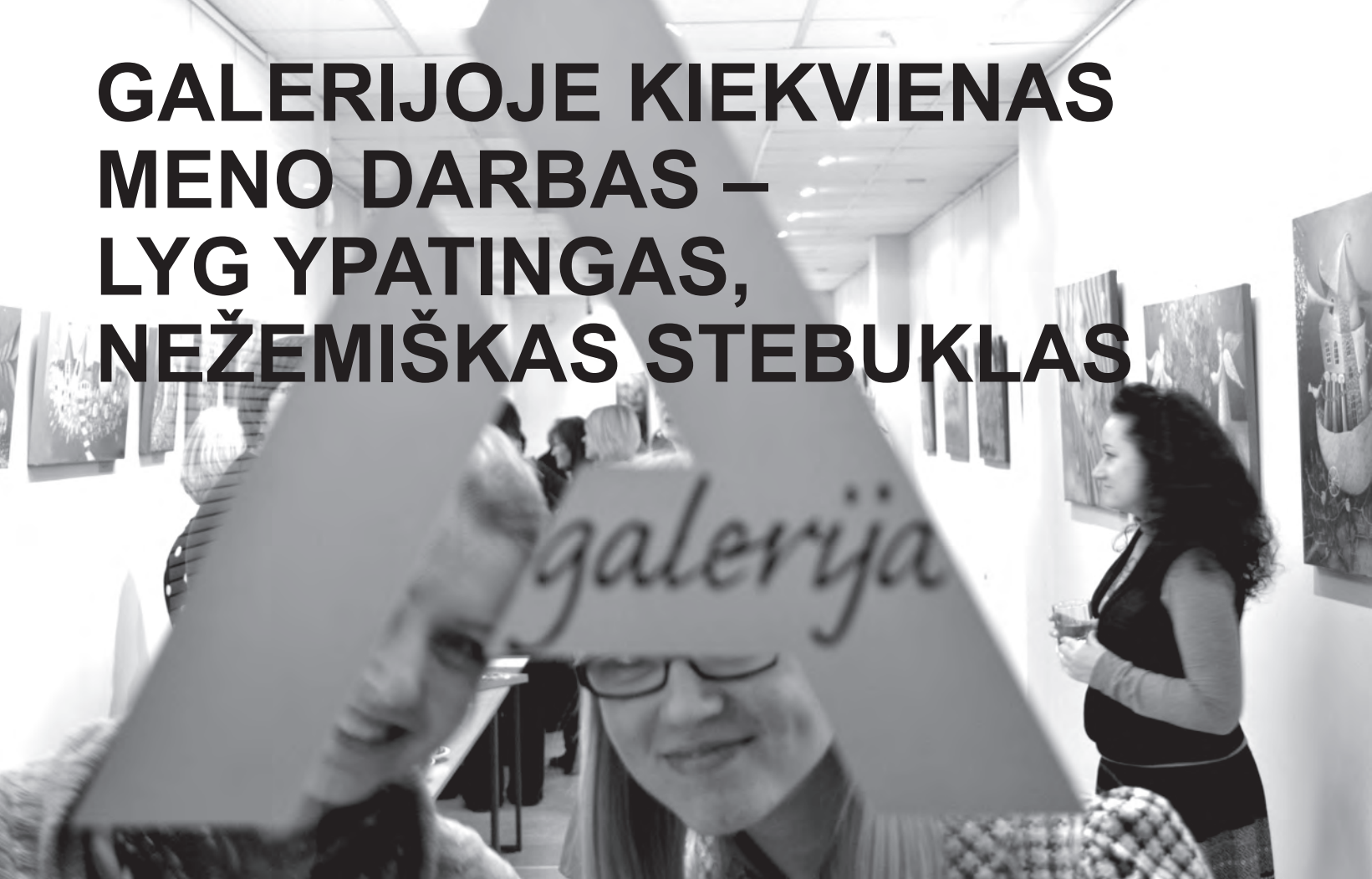
Mano jau minėtos veiklos bei tarptautinės savaitės, tarptautinės dienos, užsienio dėstytojų paskaitos, akademinio ir administracinio personalo kompetencijos didinimas, studentų ir personalo mobilumas ir daugelis kitų veiklų – ne tik URD darbas.

Kiekvienas iš mūsų, kuris dirba VGTU, prisideda prie universiteto tarptautiškumo didinimo, ir tai tampa mūsų tobulėjimo dalimi. Turime iššūkių ir kartu didelį potencialą, todėl turime džiaugtis laimėjimais, net ir mažais. Smagu būti kūrybiškos, iniciatyvios ir veržlios komandos dalimi.

Juk mes prisidedame prie kiekvieno studento ateities. Pasisemkime įkvėpimo iš „Erasmus“ ir Mentorių programos dalyvių, VGTU AGAI absolventų Lauryno Mačiulio ir Vytenio Buzo, kurie kuria Lietuvos istoriją, dirbdami NASA.

■

GALERIJOJE KIEKVIENAS MENO DARBAS – LYG YPATINGAS, NEŽEMIŠKAS STEBUKLAS

Į VGTU biblioteką užsukantys studentai ir dėstytojai kartkartėmis netenka žado: bibliotekos laiptai nusėti rožių žiedlapiais, žvakėmis, o iš antrojo bibliotekos aukšto sklinda gitaros garsai ar savo dainomis skaitytojų susikaupimą ištirpdo visas universiteto choras...

Edita Jučiūtė

„Per metus surengiame vidutiniškai po dešimt parodų, taigi per aštuonerius Galerijos A gyvavimo metus bibliotekos lankytojai galėjo grožėtis 78 parodomis“, – pasakoja bibliotekos Galerijos A parodų kuratorė Sigutė Urbonavičienė, asmeniškai prisilietusi prie jų atidarymo. Įvykusių parodų kiekis nėra tik formali statistika. Kiekvienas parodos atidarymas, kaip įspūdiškai dalijasi parodų kuratorė, turi rašytojo plunksnos vertus užkuliusius ir nemažą dozę šurmulio.

Kokia paroda, surengta Galerijoje A, Jums, jų koordinatorėi, buvo pati įdomiausia ir įsimintiniausia?

Visos parodos savaip įdomios ir įsimintinos, tačiau viena paroda man asmeniškai iš tikrųjų buvo atradimas ir paliko labai didelį įspūdį – tai knygrišio Ferdinando Saladžiaus paroda „Tarp dangaus ir žemės“.

Kiekviena paroda prasideda nuo pažinties su autoriumi – o Ferdinandą Saladžių kaip dabar matau ateinantį

su odine kaubojiška skrybėle, ilgu odiniu paltu, vienoje rankoje odinis portfelis, o kitoje – frezijų puokštė. Nusiėmęs skrybėlę, įteikęs gėles ir pabučiavęs ranką, trumpai prisistatė – Ferdinandas. Kol kas vienintelis iš mano sutiktų menininkų pradėjęs parodai rengtis gerokai prieš mėnesį. Trumpai aptarėme parodos detales ir ėmėmės darbų. Kartą per savaitę, o kartais ir du, ateidavo vis ką nors suderinti ir patikslinti. Rengti ekspozicijos pasikvietė gerą savo draugą Andrių Girdzijauską. Smagiai pasišnekučiuodami apie šį bei tą atsargiai iš dėžių traukė parodos eksponatus ir juos dėliojo. Eksponatai į parodą suvažiavo iš privačių asmenų, išsibarsčiusių po visą pasaulį. Kiekvienas eksponatas su savo istorija, kurią romantiškai šypsodamasis pasakojo parodos autorius. Parodą labai papildė ir puikiai iliustravo knygrišio darbą dirbtuvių nuotraukos – jose tai, kas reikalinga odos išdirbimui, knygos įrišimui, kažkokie neaiškūs buteliukai, staklių mechanizmų fragmentai – tarsi viduramžių amatininkų dirbtuvėse. Kaip kuriama ir kas sukurta – labai

Knygrišys Ferdinandas Saladžius

Knygų įrišimo meno paroda sulaukė didelio susidomėjimo

Kiekvienos knygos įrišimas – individuali istorija

Ši lankstoma knyga skirta motociklus vairuojantiems rokeriams

apgalvotas derinys. Skambant Danieliaus Praspaliausko saksofonui, į parodos atidarymą sugužėjo nemaža dalis Knygrišių gildijos narių, kurie neslėpdami pavydo sveikino autorių. Apie F. Saladžiaus darbus labai šiltai kalbėjo menotyrininkė Audronė Girdzijauskaitė, kritikas Vaidas Jauniškis, kolegos ir draugai. Tačiau kai atidaryme nepasirodė niekas iš Lietuvos žiniasklaidos, neiškentusi parašiau laišką tuometiniam Lietuvos televizijos programų direktoriui Audriui Giržadui. Griežtu tonu laiške išdėsdiau, kad nevalia neparodyti Lietuvai talentingo, bet kuklaus, tyliai dirbančio žmogaus, šiais laikais rankomis kuriančio neįkainojamą knygų meną. Netrukus apie Ferdinandą Saladžių buvo sukurta laida.

Labai graži, šilta, bet kartu ir skausminga tragiško likimo menininkės Daivos Lagauskaitės paroda „Jautriais dygsniais siuvinėtas gyvenimas“. Parodos iniciatorė buvo jos močiutė. Iš dailininkės dirbtuvių atsivežėme daugybę dėžių dėžučių, padengtų suodžių sluoksniu, su autorės darbais – lėlės, piešiniai, nėriniai ir daugybė kitų įvairių darbų. Be galo kruopštūs, nuoširdūs darbai nepaliko abejingų. Iš atsiliepimų knygoje paliktų įrašų sprendžiu, kad paroda ne vienam suvirpino širdį.

Galerijoje parodas yra surengusios Japonijos, Norvegijos, Baltarusijos, Švedijos ambasados. Kas įsiminė bendraujant su diplomatinio lygmens žmonėmis? Kuo išsiskiria tokios parodos? Ar jos sulaukė didesnio visuomenės rezonanso?

Be Jūsų paminėtų, bendras parodas surengėme ir su Danijos bei Vokietijos ambasadomis, taip pat 3 parodas

su Goethe's institutu ir vieną – su Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje Informacijos centru.

Priklausomai nuo to, kokią svarbą parodai teikia ambasada, dažniausiai tenka suderinti daug įvairių protokolinių bei organizacinių dalykų – tai kvietimai, sveikinimo kalbos, pranešimai, vertėjai, vaišės, na, ir, žinoma, pati paroda.

Dažniausiai tai būna vadinamosios „kilnojamosios parodos“, reprezentuojančios šalį – kultūrą, architektūrą, garsius žmones, gamtą, ekologines problemas ir kt. Visada būna neramu, kaip gi atkeliaus ta paroda. Kai rengėme pirmąją parodą su Goethe's institutu ir kai į bibliotekos kiemą įsuko krovininiai automobiliai, o iš jų vyrukai pradėjo krauti kelių metrų ilgumo juodas dėžes, buvo labai įdomu. Tačiau paaiškėjo, kad viskas apgalvota ir paprasta. Paroda lengvai transportuojama ir eksponuojama, belieka tik prijungti apšvietimą. Labai neramu buvo prieš Norvegijos ambasados parodą „Apgalvota Wenche Selmer architektūra“, nes parodos ekspozicija turėjo atvykti tiesiai iš Oslo. Rašte iš ambasados buvo nurodyta, kad gausime dėžę, kurioje rasime ekspozicijos parengimo instrukciją. Viskas – tiksliai ir aiškiai. Atidarymo metu dalyvavo daugiau nei dešimt Lietuvoje reziduojančių ambasadorių su antrosiomis pusėmis, nemažai svečių iš ministerijų ir kt. Kadangi buvo numatyta paskaita, mes tiesiog nepagalvojome, jog ponios norės atsisėsti, ir iš anksto nepasirūpinome kėdėmis. Kartais, kad ir kaip stengiamės viską apgalvoti, neišvengiame ir smulkių nesusipratimų.

Manau, kad visi dalyvavusieji Japonijos ambasados surengtame renginyje bibliotekoje liko sužavėti. Tą kartą

Daivos Lagauskaitės portretas

Iš apdulkėjusių dėžių ištraukti D. Lagauskaitės darbai suvirpino ne vieno parodos lankytojo širdį

Išpūdingi dailininkės siuviniai.
Jautriais dygniais siuvinėtas gyvenimas

Kruopštūs ir nuoširdūs
Daivos Lagauskaitės darbai
nepaliko abejingų

biblioteka ir jos lankytojai buvo dosniai apdovanoti – gavome knygų kolekciją apie japonų kultūrą, ekonomiką, verslą, architektūrą, galėjome grožėtis XIX a. garsaus japonų medžio raižinių ukyo-e meistro Hiroshige Ando paroda „53 Tokaido trakto stotys“, stebėjome arbatos gėrimo ceremoniją bei galėjome susipažinti su kaligrafijos menu.

Pagrindinis mano darbas – viską parengti taip, kad paroda praeitų sklandžiai ir atsiliepimai po parodos būtų tik patys geriausi. O su diplomatinio lygmens žmonėmis bendrauti man netenka, visus klausimus derinu su ambasadų darbuotojais. Tiesa, labai šiltai ir paprastai teko bendrauti su Baltarusijos ypatinguoju ir įgaliojtuju pasiuntiniu Lietuvoje Vladimiru Dražinu ir kultūros atašė Marina Jesina. Po Baltarusijos fotokorespondentų fotografijų ir baltarusiškų knygų parodos „Tėvynė mano – Baltarusija“ atidarymo bei šilto ir svetingo priėmimo bibliotekoje, ambasadorius pakvietė „šaunųjį bibliotekos kolektyvą aplankyti savo kaimynus – kolegas bibliotekininkus“. Gavome nemokamas visas ir parengtą programą

po reprezentacines Baltarusijos bibliotekas. Aplankėme ir užmezgėme ryšius su Baltarusijos Nacionalinio technikos universiteto mokslinės bibliotekos kolektyvu.

Deja, bet į Galerijoje A rengiamas parodas labai retai užsuka mūsų bendruomenės nariai. Tačiau, kai vyksta renginiai su ambasadomis, sulaukiame dėmesio ne tik iš visuomenės, bet ateina tokie universiteto žmonės, kurie į biblioteką šiaip jau net neužsuka. Mes tuo labai džiaugiamės! Beje, norėčiau pasidžiaugti ir mūsų universiteto darbuotojų parodomis – tai universiteto fotografo Alekso Jauniaus paroda „Portretai“, dėstytojo Kęstučio Skerio dvi parodos – „Krepšinis ženklukuose“ ir „Krepšinis Lietuvos peizaže“, dėstytojo Eduardo Vakrinio fotografijų paroda, į kurią jo studentai plūdo ir, sprendžiant pagal įrašus atsiliepimų knygoje, buvo maloniai nustebinti, taip pat Architektūros fakulteto vadybininko, dailininko Genadijaus Popkovo jubiliejinė paroda bei Transporto inžinerijos fakulteto studento ir darbuotojo Vytauto Kavaliausko fotografijų paroda „O aš keliauju bėgiais...“. Tikriausiai universitete yra tiek talentingų žmonių, kad

Į parodą atkelia-
vusi Budos galva,
išvyniojus ją iš
įvairių polietilenų
ir laikraščių, buvo
be ausies, ku-
rią autorė tiesiog
priklijavo klijais

jeigu visi panorėtų mūsų bibliotekos Galerijoje A surengti parodas – eilė susidarytų kokiems penkeriems metams į priekį. Taigi, labai kviečiu visus norinčius ir turinčius, ką parodyti, nesidrovėti, pasidalyti su kitais tuo, kuo jus apdovanojo Dievas.

Esate parodų kuratorė, savitai prisiliečianti prie kiekvieno parodos dalyvio kūrybos? Dėl ko labiausiai įaudinasi parodų autoriai? Ar jų rūpesčiai būna skirtingi?

Žinote, man atrodo, kad viskas yra daug paprasčiau, nei mes įsivaizduojame. Pradėjusi rengti parodas įdėmiai stebėjau menininkus – kaip jie liečiasi prie savo darbų, kaip juos transportuoja, pristato žiūrovui. Man kiekvienas darbas – lyg ypatingas, nežemiškas stebuklas. O jiems tai kasdienybė. Tenka tuos darbus ir sukrauti, ir panešti, ir liečiuosi aš prie jų su didžiausia pagarba, net mokiausi, kaip juos paimti į rankas. O jie – kaip patogiau,

taip ir paėmė. Paveikslas „išvažiavo“ iš rėmų – gal, sako, vinukų turit, galit pakalt... Teko susidurti ir su pedantais, ir su „tikrais menininkais“, matyti preciziškai įrėmintus darbus ir visiškai atmetinai, kai atveža paveikslus į parodą – o jie tokios būklės, kad kabink, kaip nori. Tada mūsų Vytautas, „didysis parodų kabintojas“, riša virvutes, kala vinis, pritaiso vielas, žodžiu, paveikslą pritaiko eksponavimui. O šiaip tas jaudulys ir rūpesčiai įvairūs – vieni ekspoziciją rengia labai skrupulingai, kiti sako, kad kaip sukabinsit, taip bus gerai. Kai kurie atsiveda savo mokytojus ir tik jiems patiki ne tik kaip išeksponuoti, bet ir sukabinti.

Pavyzdžiui, rengiantis mūsų absolvento, juodosios keramikos meistro parodai „Fragmentai“ su autoriumi sukome galvą, kaip išeksponuoti tą keramiką. Tada dar neturėjome ekspozicinių stendų. Iš situacijos išsisukome paprastai – surinkome bibliotekoje esančius vienodo dydžio stalus, pylėm baltą dekoratyvų smėlį, o jame

Akivaizdžiai matyti pelenais „pasidengęs“ molis

O įspūdingai balto molio vazai reikėjo priklijuoti ne vieną „nukritusį“ lapelį

VG TU absolvento Eugenijaus Paukštės juodosios keramikos darbai

Juodoji keramika smėlyje. Kontrastas ir žvakių šviesa sustiprina meno kūrinių grožį

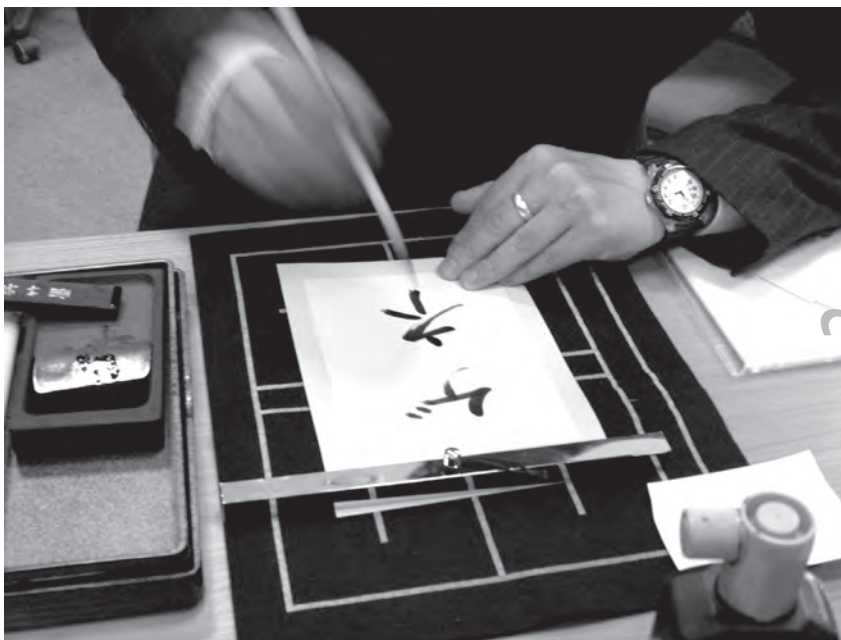
dėliojome juodosios keramikos darbus. Kontrastas dar labiau išryškėjo žvakių šviesoje. Manau, tai buvo viena iš įspūdingesnių parodų.

O rengiant akvarelių meistrės Eugenijos Pilypaitienės parodą „Nutapyti jausmai“, jos reikalavimas buvo kvietimą parengti tam tikrą šriftą. Teko paplušėti, ir tik mūsų kompiuterių specialistų pagalba pavyko visoje bibliotekoje surasti vienintelį kompiuterį, kuriame buvo būtent tas pageidaujamas šriftas. Dažnai autoriai atsiveža tiek paveikslų, kad būtų galima užpildyti dar antrą tokią galeriją, ir žūtbūt nori juos visus iškabinti. Tam turime molbertų, tačiau vis tiek dauguma tų paveikslų važiuoja namo. Vaisėmis rūpinasi visi – vieni mažiau, kiti kepa pyragus, įmantrius pyragėlius, pritepa kalnus sumuštinii. Labai įdomios patirties turėjau su architektu, pedagogu Igoriu Šmeliovu. Mes rengėme jo vieno objekto fotografijų parodą „Vila ant uolų“. Autoriaus pageidavimu nuotraukos turėjo būti eksponuojamos ant „sviestiniu“ popieriumi aptrauktų kartonų, o ant jų turėtų būti priklijuoti specialūs išlankstyti iš popieriaus nuotraukų rėmeliai. Aplėkusi visas Vilniuje esančias popieriaus, siuvimo reikmenų, dailės reikmenų, maisto prekių ir kt. parduotuves, niekaip negalėjau rasti tinkamo popieriaus – tai per plonas, tai per storas.

Teko pirkti ne visai tai, ko norėjo parodos autorius, bet rezultatu buvo patenkintas. Taip pat dar turėjau važiuoti pas jį į namus, kur jis mane mokė, kaip taisyklingai apklijuoti kartonus, kaip išlankstyti ir iškirpti nuotraukų

Arbatos gėrimo ceremonija

Kaligrafijos menas Galerijoje A

XIX a. garsaus japonų medžio raižinių ukyo-e meistro Hiroshige Ando paroda „53 Tokaido trakto stotys“

laikiklius ir t. t. Grįžusi visko išmokiau savo didžiausią pagalbininkę Vykintą (jai esu labai dėkinga už supratimą ir visokeriopą pagalbą rengiant parodas).

Kartais iš tiesų tenka įdėti nemažai pastangų ir darbo, kad parodos autoriui padėtumėme įgyvendinti jo sumanymus.

Neseniai vyko paroda „Ugnies kodai“. Kuo ji buvo išskirtinė?

Ši paroda iš tiesų išskirtinė. Jos autorės – Vilniaus kolegijos dėstytojos, ilgametės mūsų galerijos draugės keramikė Lolita Malinauskienė ir drabužių dizainerė Dai-

na Urniežienė. Šį kartą jos pristatė unikalią, senovinę, pagal japonų tradicijas pastatytą krosnyje – anagamoje – išdegtus keramikos darbus.

Priklausomai nuo molio rūšies, darbai pasidengia vis kitokia glazūra. Tačiau kai kurie iš jų – labai trapūs. Štai į parodą atkeliavusi Budos galva, išvyniojus ją iš įvairių polietilenų ir laikraščių, buvo be ausies, kurią autorė tiesiog priklijavo klijais.

O įspūdingai balto molio vazai reikėjo priklijuoti ne vieną nukritusį lapelį.

„Anagama“, išvertus iš japonų kalbos, reiškia „krosnis kalne“. Į Tekančios saulės šalį ši degimo technika atkeliavo maždaug prieš tūkstantį metų iš Korėjos.

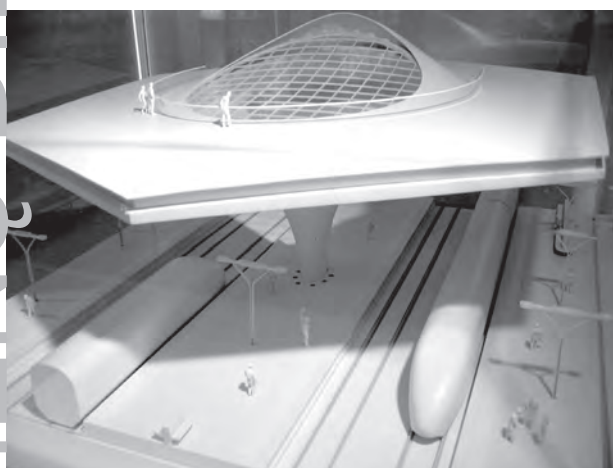
Baltarusijos fotokorespondentų fotografijų ir baltarusiškų knygų paroda

Po parodos bibliotekoje ambasadorius pakvietė VGTU bibliotekininkes į ekskursiją po reprezentacines Baltarusijos bibliotekas

Norvegijos ambasados dovanota paroda. Garsios architektės W. Selmer medinių namų projektai tarsi „įaugę“ į gamtą: patikima grožio ir skandinaviško pragmatizmo dermė

Geležinkelių stoties maketas

Vilniaus Goethe's instituto surengta paroda

Akvarelių meistrė Eugenija Pilypaitienė

Išsaugotą tradiciją japonai perduoda kitoms pasaulio šalims – 2004 metų vasarą jie sumūrijo ir vienintelę Lietuvoje anagamos krosnį. Ji iškilo Gojaus kaime, keramikų Dormantės ir Jurgio Penkinski sodyboje. Degimo procesas anagamoje ypatingas. Visų pirma, reikia pasiruošti gausybę malkų, nes visas degimo procesas trunka savaitę. Pasiruošti reikiamą kiekį tinkamų malkų trunka apie du mėnesius. Tuomet prasideda sunkus, tačiau malonus darbas – 5 dienas krosnis dega nuolat ją kurstant per priekines dureles. Keramikai dirba pamainomis po 3 valandas ir anagama kurstoma ištisą parą. Paskutines dvi dienas malkos metamos ir per šonines angas, kad pelenais pasidengtų visi anagamos viduje esantys keramikos dirbiniai. Po savaitę trukusio degimo anagama visą savaitę vėsta, nes degimo metu krosnyje temperatūra pakyla iki 1 400 laipsnių. Tokioje temperatūroje lydosi ne tik molis, bet išsilydo ir pelenai, kurie padengia krosnyje esančių keramikos dirbinių paviršių. Jokių papildomų medžiagų nenaudojama, tad gaunamas rezultatas visada būna skirtingas. Keramikai, po degimo anagamoje, įgauna įvairius atspalvius ir blizgesio variantus.

Lietuviškoji anagama yra 8 metrų ilgio, joje telpa pora šimtų, o gal ir daugiau įvairaus dydžio dirbinių. Prie jos viso degimo metu reikia budėti bent 6 žmonėms, kad vieni galėtų pamiegoti, kiti skaldyti malkas, tretį vis palaikyti degimą, kas kelias minutes į krosnį mesdami malkas.

Eugenijos Pilypaitienės akvarelė

MARIUS LIUGAILA

EX LIBRIS paroda

Galerija A

Paroda vyks balandžio 24 – gegužės 18 d.

Parodos autorės labai vaizdingai pasakojo, kaip japonų meistrai statė šią krosnį. Keldavosi jie saulei tekant, išeidavo į laukus, atsisėdavo pievoje ir stebėdavo gamtą. Taip vaikščiojo kelias savaites, nepradėdami statybų. Paaiškėjo, kad buvo vis netinkamas oras – tai ne tokie debesys, tai ne iš tos pusės vėjas pučia, tai lietus lyja, tai saulė ne taip šviečia ir t. t. Pagaliau prasidėjus statyboms, lietuviškai anagamai buvo sunaudota 4 tūkst. šamotinių plytų, o pati krosnis sumūryta per 40 dienų. Kiek teko domėtis, Japonijoje tokie keramikos dirbiniai yra labai brangūs, o japonai, skirtingai nuo vakariečių, labai vertina kaip nors ypatingai prie indo prilipusius pelenus arba suskilusius dirbinius. Nes taip nulėmė gamta. Ir Lietuvoje atsiranda vienas kitas autentiško meno mėgėjas, tačiau ne kiekvienam jis įkandamas. Vienas anagamoje išdegtas indas kainuoja nuo kelių šimtų iki kelių tūkstančių litų.

Kokį įspūdį Jums asmeniškai paliko vykusi jaunų žmonių kūrybos paroda „Kopos“?

Šią parodą jau antrą kartą mūsų galerijoje rengia studentai iš kolegijų su menine studijų pakraipa. Jau devynerius metus vieną birželio savaitę 10 geriausių studentų praleidžia Nidoje ir įvairiomis technikomis savo darbuose įamžina Neringos grožį, ankstyvos vasaros vaizdus ir jaunatvišką polėkį. Į atidarymą susirenka dėstytojai ir plenero dalyviai, dalijasi įspūdžiais, aptaria savo kūrybą. Būsimieji menininkai nedrąsiai pasakoja apie sukurtus darbus, tačiau prisipažįsta, kad galimybė juos eksponuo-

Vieno iš įdomiausių Lietuvos grafikų, savo siurrealistine grafika garsėjusio ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje, Mariaus Liugailos darbų paroda. Kūrėjas 1999 m. Italijoje įtrauktas į registrą „100 geriausių pasaulio graviūros meistrų“

Parodos autorius Marius Liugaila (antras iš kairės) parodos atidaryme Galerijoje A

Devynių vėjų grupės paroda, kuri sukėlė labai daug šurmulio

ti, prisistatyti platesnei auditorijai jiems yra labai svarbi – juk tai jų kelio pradžia. O mums belieka pasidžiaugti, kad tame kelyje bus įrašytas ir mūsų galerijos vardas.

Galerijoje eksponuojami tiek garsių menininkų, tiek mėgėjų darbai. Kuo skiriasi bendravimas su jais? Ar galėtumėte patvirtinti teiginį, kad kuo daugiau pasiekęs žmogus, tuo su juo bendrauti yra paprasčiau?

Mes galerijoje laukiame visų, norinčių rengti parodas. Na, gal per tuos metus ir pasitaikė koks vienas „mandresnis“, bet iš tiesų visi menininkai, kurie Galerijoje A rengė parodas, buvo labai paprasti ir nuoširdūs. Tikriausiai kitokie į mūsų galeriją ir neitų. Su dailininkais kalbamės ne tik apie jų darbus, atlikimo techniką, įkvėpimą, mūzas ir kitus nežemiškus dalykus, bet ir „duoną kasdienę“. Ir garsūs menininkai, ir mėgėjai – visi tokie patys žmonės. Tiek su vienais, tiek su kitais bendrauti paprasta ir labai įdomu. Na, jeigu galėčiau sau leisti nedidelį pastebėjimą, tai vadinamieji mėgėjai gal labiau išgyvena, jaudinasi, ne taip pasitiki savimi. Bet užtat į jų parodų atidarymus susirenka šeima, giminės, draugai, pažįstami, bendraujama ir džiaugiamasi iš širdies, nes jiems tai šventė. Profesionalai labiau užtikrinti, parodos – jų gyvenimo dalis. Nors nemanau, kad jie mažiau jaudinasi.

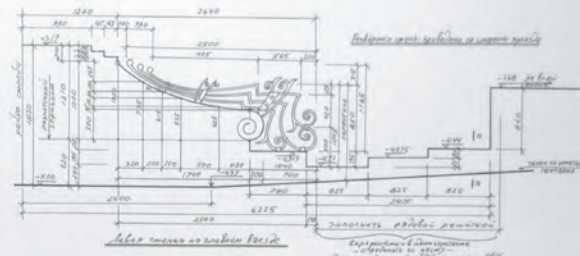
Rengiant parodas tikrai būna apie ką papleptėti. Pavyzdžiui, dailininkas akvarelistas Romanas Borisovas be atokvėpio gali pasakoti apie buriavimą ir jūrą. Jis dalyvavo lietuvių buriuotojų žygyje aplink pasaulį, skirtame Lietuvos tūkstantmečiui. Kartu su kitais įgulos nariais jachta perplaukė Indijos vandenyną – nuo Pietų Afrikos iki Australijos. Laiką, likusį nuo buriavimo, skirdavo kojinių

Albinas Purys ir Romanas Borisovas

Architekto, menininko, tapytojo ir buriuotojo Albino Purio paroda

Vilos ant uolų projektas – unikali vieno objekto fotografijų paroda. Jos autorius – architektas Igoris Šmeliovas

džiovinimui ir akvarelių liejimui. O senosios, griūvančios ir neprižiūrimos architektūros įamžinimas – sena dailininko aistra. Jaunystėje buvo senasis Vilnius, vėliau atsirado Karaliaučiaus kraštas. Kartkartėmis sugrįždamas į Rytprūsių žemę pradžioje čia tik fotografavo, o vėliau pradėjo lieti akvareles. Šio dailininko surengta paroda – „Karaliaučiai 750“ – ne vienam lankytoji užieba norą savomis akimis pamatyti tai, kas su kiekviena diena negrįžtamai nyksta.

Labai įdomus pašnekovas architektas, dailininkas Albinas Purys. Mūsų galerijoje jis surengė dvi parodas – plakatų, skirtų sportui ir turizmui, bei akvarelių. Su juo parodos ekspozicijas rengdavome po keletą dienų. Jis ateidavo apie pietus, mes atsigerdavome kavos ir traukdavome į galeriją. O ten užtrukdavome po keletą valandų. Rengiant plakatų parodą, o joje buvo daugiau kaip 20 eksponatų, jis kiekvienam turėjo savą istoriją. Išgirdau įvairiausių – pradedant komiškais apie partinius funkcionierius, baigiant istorija, numizmatika, buriavimu, vėtrungėmis, žirgais ir jau nebeatsimenu kuo. Tikriausiai kaip ir dauguma dailininkų, taip ir A. Purys nemažai laiko praleisdavo pajūryje vykstančiuose pleneruose ar šiaip ten ieškodavo įkvėpimo, kur susipažino su vėtrungių meistrais. Kaip žinia, kiekvienas Neringos kaimelis ir gyvenvietė turi savo vėtrungę. O dailininkas sukūrė savo, nubraižė brėžinį, pagal kurį meistrai išplovė originalaus dydžio vėtrungę. „Ai, – sako, – guli dabar kažkur kampe pas mane ta vėtrungė, dulka, gal jau kas nors ir nukritę.“

Taip netikėtai vėtrungė tapo parodos eksponatu.

Labai šilti prisiminimai liko po parodos „Mano mada“, kurią surengė dizainerė Jolanta Talaikytė. Ji pasakojo ne

tik apie madą, kūrybą, bet ir dalijosi kasdieniais buitishais patarimais, receptais. O tai, kad parodos autorė į atidarymą atėjo su ką tik pačios iškepta šilta namine duona, manau, apie žmogų daug ką pasako.

Paprasta ir nuoširdi dailininkė Sigutė Ach. Nuvažiavusi pas ją į namus atsivežti darbų parodai, pasijaučiau tarsi „pasakų namelyje“. Dailininkė rodė išdekoruotas duris, palanges, kalbėjomės apie ateities planus, o paklausta, ar planuoja naujas parodas, pati labai juokėsi, kad jau turi „net vieną naują darbą“. Jos pieštų angelų paroda „Bėgalinė šviesa lai skrenda...“ vyko kalėdiniu laikotarpiu, gal todėl ir bendravimas, cinamonu ir imbieru kvepiančioje galerijoje, buvo dvigubai šiltesnis...

Mano mylimiausias lietuvių dailininkas, grafikas Marius Liugaila – kukliausias dailininkas, kokį man teko sutikti, apdovanotas begaline fantazija. Mūsų galerijoje

Doc. dr. Kęstučio Skerio paroda „Krepšinis ženklukuose“

Batikos parodoje

Jūratės Buožienės batika

Jolantos Talaikytės kūrybos paroda

M. Liugaila surengė dvi parodas. Rengiant pirmą – ofortų parodą, autorius nusprendė nedaryti atidarymo. „Ai, – sakė, – kam čia reikia. Ir taip gerai.“ Bet prieš antrąją, kurioje buvo išskirtinai eksponuojami tik *ex librisai*, o jų yra sukūręs daugiau kaip 300, prie puodelio kavos aptarėme daug „svarbių“ dalykų – namų statybos, šildymo, mūzų, įkvėpimo ir dar 100 kitų. Pasiteiravus, kaip jam kyla tokie neįtikėtini siurrealistiniai vaizdiniai, sakė, kad kai sugalvoji pagrindinę mintį, toliau viskas apauga ir vyksta savaime.

Prisimenu, kad ruošdamiesi parodai su autoriumi svarstėme, koks fonas geriausiai tiktų jo darbams. Mūsų galimybės gana ribotos, bet labai džiaugiausi, kad pavyko surasti tinkamą spalvą. Man buvo patikėta parengti parodos kvietimą. Matydama jo preciziškai atliktus darbus, ilgai svarsčiau, kaip čia pataikius į tą stilių. Buvau „devintam dangui“, kai mano parengtas kvietimas-atvirutė patiko dailininkui. Paroda sulaukė ir televizijos dėmesio.

Tikriausiai visus menininkus, rengusius mūsų galerijoje parodas, galėčiau prisiminti tik gerai. Nebuvo kažkokių nesusikalbėjimų ar nesusipratimų. Visiems stengiamės kaip įmanydami pagelbėti – jeigu reikia atvežti paveikslus, organizuojame transportą, dažnai ir asmeninį, pakabiname paveikslus, parengiame ir atspausdiname kvietimus, plakatus. Tarp mūsų darbuotojų nėra nė vieno, turinčio meninį išsilavinimą, turime tik kažkokią vidinę nuojautą, kaip turėtume ar reikėtų daryti. Manau, jog parengiame ekspozicijas ne prasčiau, nei kurioje kitoje prestižinėje miesto galerijoje.

Galerija A turi lankytojų įspūdžių knygą...

Perskaičiau pirmąją mūsų galerijos jau prirašytą lankytojų įspūdžių knygą ir tikrai likau maloniai nustebinta – tiek gražių, šiltų, nuoširdžių žodžių vienoje vietoje. Žinoma, beveik visi jie skirti parodų autoriams, bet keletas sakinių ir bibliotekai bei jos darbuotojams. Pavyzdžiui, „Labai *faina* jūsų bibliotekoje!!!“ Arba Giedrė ir Justina rašo: „Labai patiko paroda. Ir mums labai patinka biblioteka J.“ O Andrius Girdzijauskas dėkoja ne tik Ferdinandui už parodą, bet ir visam bibliotekos kolektyvui. Ponia Birutė rašo: „Biblioteka – puiki vieta pačioms įdomiausioms parodoms. Džiaugiuosi Jūsų išmone jaunimo prusinimui.“ Tikiuosi, kad linkėjimai, užrašyti hieroglifais, kad ir kam jie būtų skirti, taip pat ne patys blogiausi...

Gal pasvajojate apie kokį nors garsų menininką, kuris galėtų savo darbus eksponuoti Galerijoje A?

Taip, kartais pasvajoju apie dailininką Joną Daniliauską, Marių Jonutį, Jūratę Stauskaitę, Arūną Žilį, man asmeniškai būtų įdomus ir Šarūnas Sauka, Stasys Eidrigėvičius – bet čia jau iš „kosmoso“ serijos... Būtų nuostabu pasikviesti keramiką Joną Arčikauską, ką nors iš Lietuvos juvelyrų. Jau kelintus metus bandau prisikalbinti „lėlininkės“, bet niekaip nepavyksta, nes menininkės, kuriančios lėles, iš to gyvena ir eksponatų parodai surengti paprasčiausiai nesukaupia.

■

Dizainerė ir Vilniaus dailės akademijos Kostiumo dizaino katedros profesorė Jolanta Talaikytė parodą papuošė ne tik savo kurtais kostiumais, bet ir jaukais rankdarbiais

Parodos kūriniuose susipynė praeities užuominos: istorinio kostiumo detalės ir baltiški raštai

LYG KOMETA PRASKRIEJĘ METAI

VG TU VEIDAI

Kiekvienam žmogui gyvenimas duoda skirtingus, o kartu ir panašius iššūkius. „Studentai daugiau turėtų žinoti apie savo pedagogų asmenybes, gyvenimus. Pedagogai nėra tik „formulių rašytojai“, jie irgi turi jausmus, sudėtingas gyvenimų istorijas... Žinodami, ką patyrė jų mokytojai, gal ir studentai juos labiau suprastų?“ – svarsto aštuoniasdešimtmetis VGTU sporto ir turizmo klubo „Inžinerija“ stalo teniso treneris, buvęs Kelių ir Inžinerinės grafikos katedrų docentas, technikos mokslų daktaras Henrikas Sausenavičius.

VAIKYSTĖ: TARP KNYGŲ IR KARO BAISUMŲ

Gimiau Kaune 1933 metų balandžio 14 dieną. Tėvas dalį gyvenimo dirbo geležinkelio šaltkalviu, vėliau, baigęs vakarinę mokyklą, triūsė geležinkelio tarnautoju. Dar man prieš einant į pirmą klasę, išmokė skaityti ir rašyti trimis kalbomis – lietuvių, lenkų, rusų. Po Pirmojo pasaulinio karo į Lietuvą iš Rusijos grįžo daug pabėgėlių, gerai mokėjusių rusų kalbą. Kauno priemiestyje Vilijampolėje, darbininkų „Slabotkėje“, kur gyvenome, lenkakalbių ir rusakalbių buvo daugiau nei lietuvių. Vėliau, rašant disertaciją, rusų ir lenkų mokslinė literatūra apie kelių statybą man labai padėjo. Dėdė Boleslovas Sausenavičius, garsus to meto fotografas Kaune, turėjo savo fotostudiją ir didžiulę biblioteką. Iš jos imdavau knygas trimis kalbomis. Detektyvų nemėgau, daugiau skaičiau istorines knygas. Skačiau ir skautų literatūrą.

Nerūpestingos vaikystės neturėjau: Antrojo pasaulinio karo baisumai, badmetis... Naciai mus prievarta iškeldino iš savo namų į Žaliakalnį, į Valstybės teatro muzikanto Abramsono namus, o žydus suvarė į getą Vilijampolėje. 1943 m. rudenį Vilijampolės getas buvo paverstas koncentracijos stovykla. 1944-aisiais mūsų namai, remiantis pasakojimais, buvo sudeginti kartu su juose buvusiais žmonėmis... Po karo valdžia skyrė gyventi rūsį senamiestyje – sienos varvėjo, grėsė tuberkuliozė. Baisūs metai...

STUDIJŲ METAI: LIGA IŠKEISTA Į KNYGĄ APIE GRUZINŲ IMTYNINIKĄ

Po karo mėtėsi nemažai įvairios technikos. Sulaukus 13 metų, man į rankas pakliuvo neveikiantis radijo aparatas. Nutariau pataisyti. Sužinojau, kad Kaune yra Jaunųjų technikų stotis, pradėjau lankyti radioelektronikos būrelį, ardžiau ir rinkau radijo aparatus. Vakaraus sportuodavau, žaisdavau futbolą... Įgytas technikos žinias vėliau pritaikiau remontuodamas savo automobilius, kurių per gyvenimą turėjau 14... Visą namų ūkio elektroniką tvarkiau pats. Ir garaže automatinį valdymą senais laikais įrengiau savo rankomis.

Baigęs „Saulės“ gimnazijoje 8 klases, įstojau į Kauno politechnikumą (dabar – Kauno technikos kolegija) mokytis kelių specialybės. Tokia buvo tėvelio valia: studijuoti radioelektronikos neleido. 1953 metais mokslus baigiau raudonu diplomu ir gavau siuntimą tęsti studijas Kauno politechnikos institute, kurį baigiau 1958 metais taip pat su pagyrimu, vienintelis tarp dviejų grupių.

Rokiškio kelių eksploatavimo ir statybos ruožo nr. 28 (KSER-28) garažai. 1960 m.

Rokiškio KSER-28 kolektyvas. Pirmas iš kairės – Henrikas Sausenavičius, antra iš kairės – Aldona Sausenavičienė

Viršininkas Henrikas Sausenavičius tarp nuostabių darbuotojų. Kairėje stovi vairuotojas Jonas Balčiūnas – tvarkingumo, drausmės, žmogishumo simbolis. Prieš karą vežiojo Prezidentą Antaną Smetoną, po 1940 m. rusų okupacijos vežiojo Aukščiausiosios tarybos pirmininką Justą Paleckį. Artėjant vokiečių armijai, vežė J. Paleckį Rusijon, bet prie Lietuvos „rubežiaus“ metė jį ir automobilį ir grįžo namo. Už tai po karo buvo ištremtas į Rusiją.

Dešinėje – autoūkio buhalteris (prieškaryje – valsčiaus buhalteris). Labai garbingo amžiaus, bet pensijon eiti nenorėjo. Kadangi buhalterio darbas jam jau buvo per sunkus, buvo paskirtas apželdinimo meistrui. Netikėtai tapo respublikoje žinoma asmenybe, kai išaiškino labai stambią pinigų grobstymo aferą.

Per pusantų metų buvo 30 rajono finansų skyriaus ir ministerijos revizijų, bet nė viena nerado autoūkyje pažeidimų. Kadangi buvo įtarimų dėl turto grobstymo, juokais pasiūliau pagal senų laikų metodikas parevizuoti autoūkio buhalteriją.

„Klausau“, – atsakė buvęs buhalteris ir po pusdienio pateikė tokius siaubingus duomenis, kad teko skambinti ministerijon. Buvo skubiai lėktuvu išsiųsta revizorių brigada (autoūkis – vienas stambiausių respublikoje), kuri per pusę metų patikrino (pagal valsčiaus buhalterio metodiką) tonas dokumentų. Tiesioginiam grobstytojui – autoūkio vyr. buhalteriiui į kalėjimą teko sėsti 12-ai metų. Jeigu grobstymas nebūtų nustatytas savo jėgomis, baudžiamoji byla būtų iškelta ir H. Sausenavičiui „už aplaidumą darbe“. Kaltinamasis vyr. buhalteris nepyko ant savo viršininko, inicijavusio reviziją, nes nedaug trūko iki pagrobto sumos, po kurios grobstytojai būdavo sušaudomi. Apie šį įvykį kalbėjo visoje respublikoje

1940-aisiais buvau sunkiai susirgęs, 9 mėnesius gulėjau privačioje Kauno ligoninėje, buvo atlikta širdies operacija. Geriausi daktarai abejojo, ar išgyvensiu... Būna stebuklų – likau gyvas, nors silpnas. Todėl Politechnikume literatūros mokytojas Karazija pasiūlė paskaityti knygėlę apie mano likimo žmogų – gruziną imtynininką Koberidzę, kuris vaikystėje sunkiai sirgo, o suaugęs tapo olimpinio čempionu. Perskaitęs knygą, patikėjau, kad galima sveikatą atstatyti. Pradėjau domėtis sportine literatūra, susižavėjau.

Anksti subrendau, norėjosi rimtos draugystės, šeimos. KPI su Aldona mokėmės toje pačioje grupėje. Ilgai draugavome, kol 1957 metais, studijuodami IV kurse, susituokėme.

Buvo sunku: naktimis kraudavome į vagonus cementą, anglis. Mechanizmų nebuvo – rankiniu būdu,

be respiratorių, sivilinant karščiui. Kosėdavome cementu... Reikėjo išlaikyti beveik tris šeimas: tėvą, mamą ir seserį, save bei žmoną ir jos šeimą. Dėščiau, studentas būdamas, profesinėje technikos mokykloje, dirbau projektavimo darbus.

STALO TENISO BURTAI

Visą gyvenimą aktyviai sportavau. Kai 1953-aisiais, būdamas pirmakursis, tapau KPI stalo teniso čempionu, Kūno kultūros katedros vedėjas Vladas Vaišys paskyrė mane visuomeniniu treneriu.

Visą laiką kovojau su nesveiku gyvenimo būdu. Stalo tenisas turi azartinio žaidimo bruožų. Jau atkūrus Nepriklausomybę, Kretingoje mokiau teisingai žaisti vieną veteraną. Jis savo lėšomis įrengė nedidelį, bet kokybišką

*Meno saviveiklos ansamblio dalyviai iš-
kovojo pirmą vietą respublikoje*

*Juodųjų dangų klojimo
brigada. Pirmosios asfalto
dangos tiesimas Rokiškio
mieste nuo Respublikos
gatvės link geležinkelio
stoties buvo pradėtas
vykdyti vadovaujant
Henrikui Sausenavičiui*

*Dangų klojėjų brigada. Centre –
darbų vykdytoja, dėvinti baltą palatą,
Aldona Sausenavičienė. Ši brigada
paklojo pirmąjį juodosios dangos
(asfalto) kilometrą Rokiškio rajone*

sporto klubą. Ligi šiol liepos ir rugpjūčio mėnesiais tame klube be atlyginimo treniruoju Kretingos vaikus. Stiprius žaidėjus šis klubas užaugina. Šiomet sukanka 60 metų, kai vedu stalo teniso treniruotes visuomeniniais pagrindais. Dirbdamas Utenoje ir Rokiškyje, įkūriau klubus. Populiariu stalo tenisą kaip sporto šaką. Fizinis judėjimas, sportas daro stebuklus. Aš, buvęs ligonis, vėliau ir sniegu prausiausi, ir tapau Kauno politechnikumo sunkumų kilnojimo rinktinės nariu (mane treniravo Lietuvos čempionas Jurgis Brėdikis, vėliau tapęs politiku, sveikatos ministru). Jau seniai sau, skautų literatūros paveiktas, daviau žodį ką nors daryti naudingo ir be atlygio – užsiimti labdaringa ir švietėjiška veikla. Ir veikiu skleisdamas sveikatingumo idėją. Visą laisvalaikį skiriu sporto populiarinimui. Ir pats sportuoju. Su žmona Aldona esame ir Pasaulio lietuvių žaidynių čempionai, ir Lietuvos, ir Pa-

baltijo, ir Šiaurės Europos... Sulaukę žilo plauko birželio pabaigoje dalyvausime Klaipėdoje vykšančiose Pasaulio lietuvių žaidynėse.

Lietuvos stalo teniso federacijos įpareigotas, nuo 1987 metų organizuoju ir šeimų stalo teniso varžybas. Mūsų šeima daug kartų tapo čempione. Pasaulio lietuvių žaidynėse 1995 metais su žmona iškovojome net 6 medalius ir buvome pripažinti sportiškiausia Lietuvos šeima. Nesame profesionalai, mes – mėgėjai. Nors esu nugalėjęs pora kartų ir bendraamžį Europos vicečempioną. Stengiausi žaisti profesionaliai visą gyvenimą. Kaip treneris skiriu daug dėmesio žaidėjų psichologiniam parengimui. Mano iniciatyva buvo parengtas specialus VGTU stalo teniso salės projektas. Nuo 2010-ųjų tai yra vienintelė tarp aukštųjų mokyklų salė, atitinkanti Tarpautinės stalo teniso federacijos reikalavimus (specialios

minkštos grindys, neatspindinčios šviesos, intensyvu kompiuteriu apskaičiuotas apšvietimas).

TREJI METAI ROKIŠKYJE PRASKRIEJO LYG KOMETA

Baigęs KPI, galėjau rinktis darbovietę gimtajame Kaune, kur buvo tėvo namas, draugai. Siūlė dirbti Kauno vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoju – Plano komiteto pirmininku (dabar tai, matyt, būtų vicemero pareigos). Galėjau likti ir savo *Alma Mater* bei dirbti mokslinį, pedagoginį darbą. Tačiau abu su žmona Aldona, taip pat kelininke, nutarėme pirma įgyti praktinių žinių gamyboje. Ministerijos paprašėme paskirti mus į labiausiai atsiliekantį kelių tinklo požiūriu rajoną. Iš pradžių vykome į Uteną, vėliau – į Rokiškį.

1959–1961 metais Rokiškyje buvome trys inžinieriai: vyriausiasis, aš – tarprajoninės valdybos viršininkas, žmona Aldona – darbų vykdytoja. Atvažiavę į Rokiškį radome tik 1 traktorių, o išvažiuodamas palikau apie 80 traktorių (ekskavatorių, buldozerių, greiderių ir pan.). Sukūrėme didžiulį ūkį. Aldona vadovavo sunkiausiems objektams – darbams su kalinais, asfaltuojant pirmuosius rajono kilometrus...

Rokiškyje būčiau likęs ir ilgiau, jei LTSR automobilių transporto ir plentų ministras būtų leidęs steigti laboratoriją. Rokiškyje viską kūrėme nuo pradžių: ir bitumo bazę pastatėme, ir didžiulę transporto įmonę sukūrėme (300

sunkvežimių, autobusų parkas). Per 60 metų šis skaičius Rokiškyje iš esmės nepasikeitė. Valdžiau dvi įmones: transporto ir kelių valdybos. Po trejų metų KPI mane pakvietė grįžti dirbti mokslinį darbą.

Rokiškio rajone pirmasis Lietuvoje įkūriau lauko teniso aikštyną, subūriau pirmąją ledo ritulio komandą. Surinkau ir futbolo komandą. Tai kainavo didelius pinigus, nors valdžia neskyrė nė rublio. Sporto plėtrą vykdėme iš meninės saviveiklos koncertais uždirbtų pinigų. Subūrėme nedidelį estradinės muzikos ansamblį. Daviau nurodymą vairuotojams nemokamai vežioti muzikantus po darbų. Gabumų verslui turėjau nuo mažens. Kolūkiuose reikėjo pataisyti vietinius duobėtus kelius. Mainais už atliktus darbus mums nemokamai skolindavo instrumentus – pianiną kokį, dūdas, kolūkiuose nebūdavo kam groti... Poilsio dienomis rengėme mokamus koncertus, pilnas buvo geras. Sukaupę lėšas, įkūrėme stiprų sporto klubą. Rokiškio kelių statybos ir remonto valdybos sportininkai „traukė“ į viršų ryšininkų spartakiadose ne tik Rokiškio miestą ir rajoną, bet ir visą Panevėžio regioną. Rokiškio rajono gamybos ir sporto rodikliai būdavo labai geri. Treji metai praskriejo kaip kometa... Išvažiauvau, sporto ugnelės niekas nepalaikė, viskas sunyko... Pastebėjau, jog ir dabar didelėse įmonėse, kurioms vadovauja buvę sportininkai, sportu rūpinamasi.

Tiesiant kelius, reikėjo braidyti per sniegą, molį, lietų... Sunkiai dirbdami nuo ryto iki nakties, rasdavome laiko ir

Pasaulio lietuvių žaidynėse dalyvavome nuo 1991 m. Visose iškovodavome įvairiaspalvių medalių. Lietuvos senjorų čempionate birželio pradžioje (tai kartu ir atrankinės į Pasaulio lietuvių žaidynes) abu iškvojome po vieną auksinį, po vieną sidabro, po vieną bronzos medalius.

Tai, kad abu iškvosime po 3 aukso medalius, kad abu pirmą kartą tapsime absoliučiais čempionais, tik svajojome. Dabar VGTU stalo teniso sekcija, ko gero, vienintelė respublikoje turi tris absoliučius čempionus (2011 m. juo tapo ir studentas M. Skučas). Po varžybų nuvykome prie Baltijos jūros apiplauti medalius ir marškinėlius

sportinio sąjūdžio organizavimui. Buvo visko: puolė ir su peiliu, ir automobilį valdišką buvo padegę. Tuo metu žmonės baisiai gėrė, darbo drausmės nebuvo jokios. Kartais reikėdavo naktimis specialistus iš blaivyklos parsivežti, nes kildavo grėsmė, kad sustos gamyba... Senos moterys man, piemeniui, rankas bučiavo, kad sustabdžiau jų vyrų girtuoklystes. Rokiškyje tuo metu buvo vienintelė kavinė. Užeidavome su žmona. Mus pamatę vairuotojai dingdavo akimirksniu iš ten. Statydavo net „sargybą“, kad galėtų ramiai gerti. Neleisdavau vairavimo išvakarėse gerti, rūpinausi saugumo klausimais. Vairuotojų kraujo daug mačiau... Teko kariauti net su prokuratūra, kuri manęs nepalaikė: to meto įstatymai leido atleisti girtaujančią vairuotoją tik po penkto darbo drausmės pažeidimo.

DISERTACIJOS GYNIMO PERIPETIJOS

Grįžęs į KPI, įstojau į aspirantūrą. Gyvenimą paskyriau moksliniam ir pedagoginiam darbui. Kelių katedroje dirbau nuo 1961 iki 1973 metų. Mano disertacijos tema buvo (tuo metu naujos medžiagos) „Bituminių emulsijų naudojimo kelių dangų įrengimui tyrimai Lietuvos sąlygomis“ (toks galutinis pavadinimas). Temą primygtinai siūlė Lietuvos TSR automobilių transporto ir plentų ministerija. Bet lėšų neskyrė. Reikėjo persiorientuoti į chemikus, pačiam pasigaminti reikalingą įrangą. 1961–1967 metais neturėjau jokių poilsio dienų, sušlubavo sveikata (28 metus ligoninėse teko gydytis opaligę)... Aldona padėjo atlikti bandymus.

Tai, kad bituminės emulsijos teikia ekonominę naudą, žinojo visi pasaulyje. Kad galėtume įdiegti bituminę emulsiją praktikoje, reikėjo chemijos pramonės. O jos TSRS nebuvo... Naudotos gamybos atliekos. Klaipėdos celiuliozės fabrikas atiduodavo sulfities atliekas, su jomis ir dariau tyrimus. To meto tarybiniai mokslo žurnalai rašė, kad bituminė emulsija duoda nuostabų rezultatą. Lietuvos TSR automobilių transporto ir plentų ministerija, matyt, abejojo tokia nuostata, todėl ir skyrė man tą temą. Deja, man „nuostabus rezultatas“ neišėjo. Išsigandau, kad neapginsiu disertacijos. Kažkas Rusijoje ištyrė tris bandomuosius ruožus ir parašė disertacijoje, kad „gerai“, aš – 100 ir gavau, kad „blogai“. Disertacijoje pateikiau statistinius duomenis bei neigiamą išvadą. Bet paprieštaravęs centriniams mokslo institutams, galėjau neapginti disertacijos. Nuvažiavau į Maskvą pas geriausią chemijos profesore, kuri tą temą kuravo visoje TSRS. Paprašiau jos būti disertacijos oponente. Buvo žiema, temo, senutė užsidėjo akinukus ir perskaitė 16 puslapių disertacijos anotaciją. Profesorė suprato, kad „nuostabaus rezultato“ autoriai melavo, siekdami gauti finansavimą. Moteris apsisverkė... Profesorė pasakė: „Parašysiu teigiamą disertacijos įvertinimą. Bet pridursiu, kad rezultatai gauti Šiaurės Lietuvos sąlygomis...“ Tarsi Šiaurės vakarų Rusijos žvyrams bituminė emulsija tinka, o Lietuvos – ne...

DARBAS VISI: BUVAU „BARBĖ DEVYNDARBĖ“

1967-aisiais apsigynus disertaciją KPI, mokslinio darbo perspektyvų nebuvo. Kelių katedroje dirbau 1961–1973 metais, 1969 metais steigėsi Vilniaus inžinerinis statybos institutas, dalį katedrų (taip pat ir Kelių) perkėlė iš Kauno

į Vilnių, skyrė dėstytojams butus. VISI (vėliau VGTU) ir dirbau iki išėjimo pensijon 1993 metais.

1973-aisiais pradėjau dėstyti braižomąją geometriją Inžinerinės grafikos katedroje (iki 1992 metų ji buvo vadinama Braižybos katedra), kuriai tada vadovavo doc. dr. H. Gylys. Pirmasis Lietuvoje pradėjau dėstyti kompiuterinę inžinerinę grafiką (*AutoCAD* paketas). Parašiau laboratorinių darbų knygeles. Paprašius Architektūros fakulteto dekanui, esant VISI vieninteliam kompiuteriui APPLE-286, dėsčiau būsimiems architektams kompiuterinę grafiką. 1993 metais Lietuvoje buvo aukštas nedarbo lygis, nutariau trauktis į pensiją... Pagal savo specialybę galėjau dėstyti kelių projektavimą, kelių statybos technologiją, kelių statybą ir eksploataciją. Bet man, kaip gamybininkui, kuriam nereikėjo daug papildomai ruošti, teko dėstyti ir geodeziją, kelių statybos ekonomiką, kelių statybos automatizavimą, konstrukcijų mechaniką, pramonės įmonių gamybos proceso organizavimą (dabar – vadyba). Darbo Rokiškyje patirtis labai pravertė. Atrodo, VISI buvau vienintelis toks „barbė devyndarbė“...

Dabar retas firmos savininkas žino savo įmonės gamybos „abėcėlę“. Būdamas didžiulės tarprajoninės įmonės direktorius, po darbo, pavargęs (dirbome iki vėlumos, didžiuliai atstumai tarp objektų), garažuose su šaltkalviais ardydavau sunkvežimį variklius, kad gaučiau žinių... Turi išmanyti transporto įmonės, kuriai vadovauji, automobilių remonto subtilybes.

Jau dėstydamas Vilniuje, padariau išradimą – Amerikoje būčiau tapęs milijonieriumi. Gera išmaniau konstrukcijų mechaniką ir sukūriau automatizuotą greituminį geležinkelio bėgių su pabėgiais klotuvą. Tuo metu naudotasi gerviniu klotuvu, kuris pakeldavo tik 25 m atkarpą – tai 25 t svoris, daugiau negalėdavo. Reikėdavo tas atkarpas virinti. Siūlėsi lėmė ne tik triukšmą, jos greitino bėgių ir važiuoklės nusidėvėjimą – milijardiniai nuostoliai... Mano išradimas leido pakloti net 1 000 t atkarpą, pakelti ir nuleisti ją ant geodezinių taškų. Du institutai – Leningrado ir Maskvos – dirbo ta tema, jiems niekas nepavyko, nors gavo dideles dotacijas, o man, geležinkeliui atsitiktiniam žmogui, pasisekė. O politinis kontekstas buvo toks: TSRS intensyviai ruošėsi karui su Kinija ir reikėjo greitai nutiesti Baikalo–Amūro geležinkelio magistralę, kuri būtų pakeitusi šalia Kinijos einančią Transsibiro magistralę. Kai TSRS su Kinija susitaikė, mano išradimas nebuvo įdiegtas. Bet išradimo teises turiu; išradimo, kuriam paraišką pateikiau 1979 metais, o patvirtino jį 1982 metais, niekas nepralenkė. Išradimą, kaip turintį karinę reikšmę, įslaptino KGB. Maskviečiams mokslininkams įrodžiau, kad tai absurdas, nes iš palydovų, kam reikėjo, buvo daromos ir smulkių objektų nuotraukos. Vėliau išradimą išslaptino...

PO KABULO SAULE

1975–1977 metais pagal paskyrimą dėsčiau kelių kursą Kabulo politechnikos instituto Kelių katedroje, Afganistane. Vasaromis, kai oras įkaisdavo iki 50 °C, per praktikas su studentais dirbome dykumose ir kalnuose, tiesėme kelius, statėme tiltus. Studentai buvo darbštūs, smalsūs, nuoširdūs. Nuo rudens iki pavasario vakarais su žmona treniruodavomės sporto salėje, kuri priminė

mūsų senuosius Sporto rūmus Vilniuje. Po atviro Afganistano badmintono čempionato, kuriame tapau absoliučiu čempionu (kartu su žmona), abiem buvo pasiūlyta treniruoti besikuriančią olimpinę rinktinę. Valstybė buvo neturtinga, todėl aš tapau vyrų, o žmona – moterų olimpinių rinktinių visuomeniniais treneriais. Trenerio darbas – įdomus kūrybinis procesas: matai, kaip žaidėjai auga.

Nauji žmonės, romantika, beveik „rytų pasaka“. Pagyvenęs ten supratau afganistaniečių papročius, gyvenimo būdą, tikėjimą, mąstymą, etiką – jų nenugalėjo britai, neįveikė sovietai, nesiseka ir amerikiečiams dabar... Priešams jie negailėstingi, eina į mirtį kaip į šventę, už draugą nedvejodami atiduos gyvybę. Deja, mums išvykus iš tos šalies, prasidėjo kovos... Karo verpetuose žuvo daug mūsų draugų ir studentų...

SPORTAS – SVEIKATOS ŠALTINIS

Sporto galia žmogui milžiniška. Per gyvenimą patyriau 14 operacijų, netekau dalies regėjimo. „Ant mano odos“, anot vieno profesoriaus, galima rašyti medicinos enciklopediją. Bet sportuoju, ir tai lėmė, jog laimėjau daugybę stalo teniso varžybų – pradedant miesto, respublikos, Pabaltijo, Šiaurės Europos, Europos čempionatuose, Pasaulio lietuvių žaidynėse, nors žaisti nėra lengva – neįmanoma gerai atstumo.

Mano sveikatos mokytojas – akademikas, širdies chirurgijos specialistas ir 13 knygų autorius Nikolajus Amosovas (1913–2002). Iki 40 metų buvau gana silpnos sveikatos, vėliau ištvermė pagerėjo būtent dėl N. Amosovo idėjų, kurias taikiau praktikoje. Net studentai į 5-ą aukštą sunkiai užlipa. Lietuvoje 70 proc. studentų serga įvairiomis ligomis.

Prieš ketverius metus buvo toks įvykis: mūsų namo laiptinės apačioje kažkas susprogdino priemonę su cheminėmis medžiagomis – pasklido kvėpavimą paralyžiuojančios dujos. Grįždamas namo, žaibiškai susiorientavau ir nekvėpuodamas užlėkiau į savo penktą aukštą ir jau savo bute kritau ant grindų!!! Žmona, kuriai prieš tai skambinau telefonspyne, atidarė duris ir išgelbėjo mane nuo mirties... Kiek vėliau prašiau sportininkų, kuriuos konsultuoju konstrukcijų mechanikos klausimais, pakartoti tą bėgimą nekvėpuojant. Niekam nepavyko! Štai ką reiškia treniruoto organizmo mobilizacija mirties akivaizdoje. Beje, policijos tyrimas rezultatų nedavė...

Per gyvenimą patyrėme 5 avarijas: gyvi, sveiki, sportuojame. Prieš 15 metų Antakalnyje, prie Šilo stotelės, užlėkė ant mūsų, ėjusių į treniruotę Minties g. šaligatviu, automobilis. Metimas buvo toks stiprus, kad pakaušiu išmušiau stiklą, o sėdyne įlenkiau kapotą – galėjo ir kaklo slanksteliai trūkti, ir stuburas, ir klubas subyrėti. Teko tris mėnesius vaikščioti su ramentais, buvo pažeisti kojų nervai, bet likau gyvas ir pasveikau. O žmoną smūgis permetė per automobilį, ji krito ant galvos...

VG TU studentai veržiasi į stalo teniso treniruotes. Kartais po jų su Aldona nemokamai pakonsultuojame studentus konstrukcijų mechanikos, sunkiausios disciplinos, dėl kurios nemažai iškrenta studijuojančiųjų, klausimais. Padedam jaunimui sutaupyti po 1 000 litų per semestrą, kuriuos jie išleistų korepetitoriams. Mano treniruojami VG TU stalo teniso sekcijos nariai – daugkartiniai respub-

likos (ir Šiaurės Europos) studentų varžybų nugalėtojai ir prizininkai. 2012 metais studentai Europos universiadoje Ispanijoje užėmė 5-ą vietą, iškovojo teisę atstovauti šalies studentams 2013 m. Pasaulio universiadoje.

PAVASARIAI, VASAROS, RUDENYS...

Sąjūdžio laikai: Lietuva kovojo dėl nepriklausomybės. Kai buvo rengiamasi 1990 metų Atkuriamojo seimo rinkimams, aš aktyviai dalyvavau kaip kandidatų atstovas – važinėju po Lietuvą ir agitavau už savo (laimėjusius) kandidatus. Turiu dovaną kalbėtis su žmonėmis: „Aš neagituosiu, kad balsuotumėte už mano siūlomą kandidatą. Patys pažiūrėkite: Sąjūdžio patikėtą darbą jis atlieka puikiai ir yra priėmęs priesaiką per referendumą balsuoti už nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą. Kaip žmogaus kandidato nepažįstu. Mano nuomone, jis – padorus. Lietuva – kaip purve įklimpęs vežimas, kurį bendromis jėgomis reikia ištraukti. Ir kiti kandidatai puikūs žmonės, bet reikia rinkti tuos, kurie turi jėgų stumti.“ Ir to pakakdavo, nes su niekuo nesusipriešindavau, kitų kandidatų nekritikuodavau.

Michailui Gorbačiovui tapus TSRS vadovu, prasidėjo *glasnost*. Prisimintinas toks šiurpus įvykis: berods 1987 metais kareivis Artūras Sakalauskas, patyręs ilgalaikį fizinį ir psichologinį smurtą, kalinių pervežimo geležinkelio vagonė nušovė, regis, 8 sargybinius. Jam buvo atliktos kelios psichiatrinės ekspertizės, kareivis ilgai buvo laikytas Maskvos tardymo izoliatoriuje, vėliau pervežtas į Lietuvą... Per Maskvos televiziją karininkai aiškino, kad tai – atsitiktinis atvejis, kad kareivis, leidęs iš savęs tyčiotis, yra pats kaltas – reikėjo mokėti duoti atkirtį... Aš dar prieš rinkimus pusantų metų dirbau pirmininko pavaduotoju 1989 m. gegužę įsteigtoje visuomeninėje Jaunuolių karinės tarnybos reikalų komisijoje prie Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo, kurį faktiškai jau valdė sąjūdiečiai. Kai kurie kareiviai, pajutę permąstymą, jau bėgo iš armijos, reikėjo teikti jiems pagalbą.

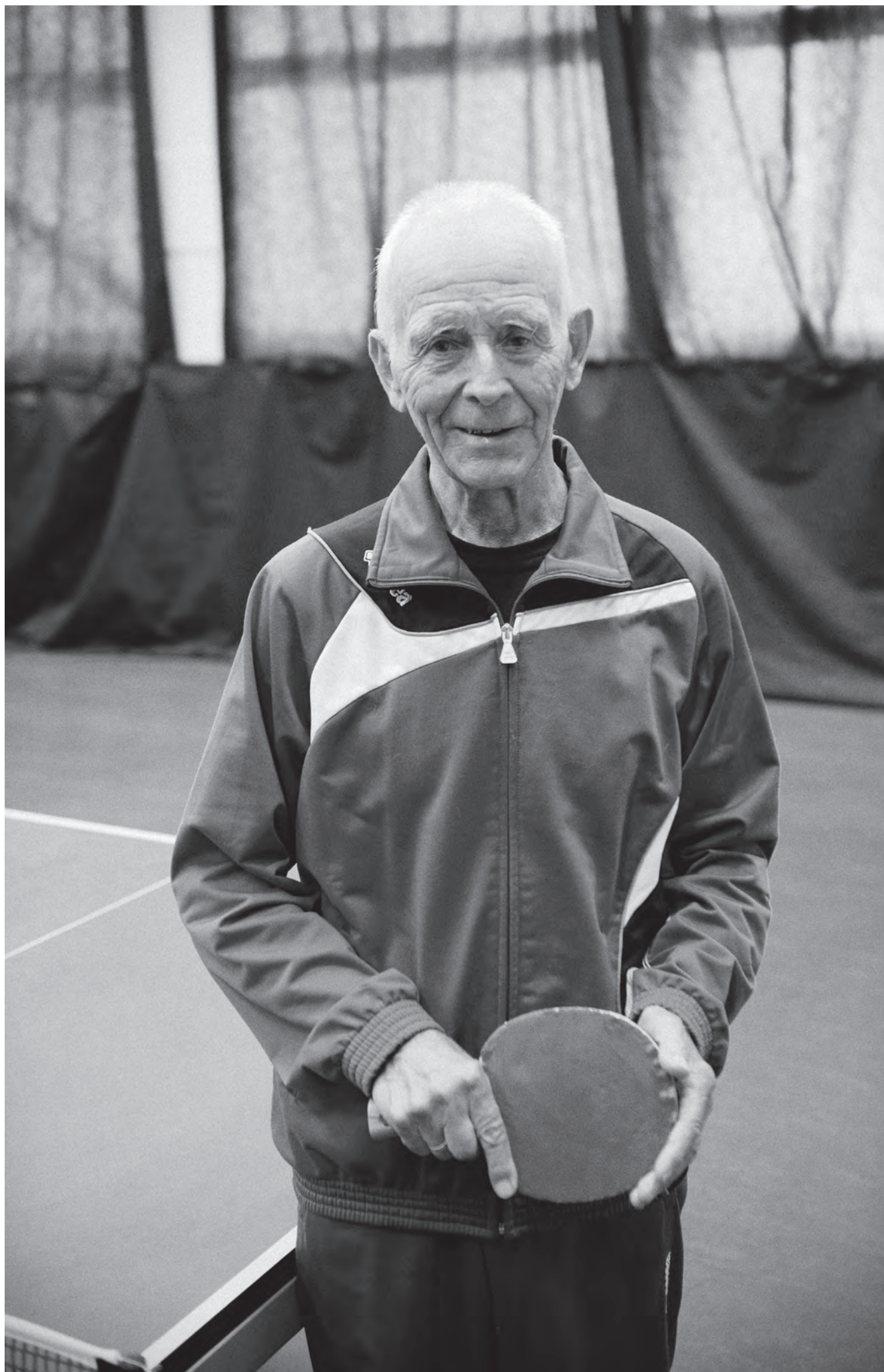
Tarybiniais metais kiekvieną rudenį su studentais važiuodavau rauti runkelius į Jonavos rajoną.

Šį rudenį galbūt jau vesiu į sporto mokyklą vieną proanūkę. Mes su žmona amžiaus neįveikiame, esame kupini energijos ir gyvename visavertį gyvenimą. 1953 metais kartu įstojome į tą pačią grupę. Tais laikais buvo įprasta, kad poros ilgai draugauja. Aš pusę metų nedirbau Aldonos pabučiuoti, gerbiau ją – sportišką, apsiskaičiusią, inteligentišką, darbščią ir paprastą. O susituokėme IV kurse, 1957-aisiais, kad po studijų neišsiskirtume, nes galėjome gauti paskyrimus į skirtingus regionus.

Šeima man – svarbiausia gyvenime. Mėgstu dirbti fotoaparatu, vaizdo kamera, turiu didžiulį nuotraukų ir kino archyvą. Traukia automobilių remontas. Dirbu sode – vienas sodas Druskininkuose, kitas – tarp Palangos ir Kretingos. Vasaras su žmona Aldona ten ir leidžiame... Labai noriu gyventi, būti reikalingas šeimai, visuomenei. Teisingas yra pasakymas, kad kai žmogus labai nori gyventi, medicina yra bejėgė... Kad tik neprisikalbėčiau. Reikia spjauti per kairį petį...

■

Užrašė Ridas Viskauskas

Žodžių galia yra tokia stipri, kad tinkamai parinkus pavadinimus nepakenčiami dalykai tampa priimtini (G. Le Bon)

Lietuvių kalbos padėčiai šiandien, panašu, abejingų neliko. Kalbos politika, globalizacija, valstybinių lietuvių kalbos egzaminų ateitis, tarmių likimas, anglų kalba mokslo pasaulyje – tai tik keli klausimai, rūpintys ir eiliniam piliečiui, ir kalbininkui ar politikui. Tiesa, kiekvienas lietuvių kalbos būklę vertina iš savo varpinės. Vis dėlto kalbininkai arčiausiai įvairių kalbos pasikeitimų – mat jie ne tik gali palyginti bendrinės lietuvių kalbos ar tarmių būklę prieš keliasdešimt metų ir šiandien, bet ir patys dalyvauja norminant bendrinę kalbą.

Interviu su Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Kūrybinių industrijų fakulteto Lietuvių kalbos katedros vedėja bei Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (VLKK) nare doc. dr. Rasuole Vladarskiene.

Lietuvių kalbos katedra VGTU įkurta 1997-aisiais. Kokia jos misija techniškajam universitete? Kodėl Jūs pati apsisprendėte dėstyti VGTU?

Lietuvių kalbos katedros misija techniškajam universitete – puoselėti humanistines vertybes, plėtoti humanitarinę kultūrą rengiant techninio ir kitokio profilio specialistus. Visuose fakultetuose bakalauro studijų studentams dėstomas specialybės kalbos kultūros dalykas, kurio programą parengė Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Šio dėstomojo dalyko pagrindas – studentų profesiniai poreikiai ir kalbos funkcijos. Todėl daugiausia dėmesio skiriama kalbinei kompetencijai kuriant taisyklingus mokslinius tekstus ugdyti, tačiau nuošalyje nelieka ir bendravimo kultūros puoselėjimas.

Į VGTU mane atvedė mano, kaip lietuvių kalbos specialistės, profesijos tikslas – tirti ir puoselėti lietuvių kalbą. Lietuvių kalbos institute dirbu mokslo tiriamąjį darbą, jo specifiška tokia, kad reikia palaukti, kol sužinai, kaip jis vertinamas, – kol parašai straipsnį, kol jis išspausdinamas, kol pacituojamas, gali ir ne vieneri metai praeiti... Pedagogo darbas žavus tuo, kad grįžtamasis ryšys yra greitas, tuoj pat pamatai, ką darai gerai, ką reikia keisti, be to, diskutuojant su studentais kyla naujų minčių ir moksliniam darbui. Labiausiai džiaugiuosi – čia ir matau savo darbo prasmę, kai norėdami pasikonsultuoti manęs

KALBĄ IŠSAUGOS SĄMONINGUMAS

Kristina Buidovaitė

ieško buvę studentai. Vadinasi, gal ir aš pati šiek tiek prisidėjau ugdydama būsimųjų specialistų atsakomybę už viešai skleidžiamą lietuvišką žodį.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija remia specialybės kalbos dėstymą magistrantams VGTU. Lietuvių kalbos katedros kalbininkės ne tik skaito paskaitas, bet ir konsultuoja antro kurso magistrantus baigiamųjų darbų kalbos klausimais. Magistrantai gali ginti baigiamąjį magistro darbą tik suderinę tekstą su lietuvių kalbos konsultantu. O kokia situacija su bakalauro pakopos studentų baigiamaisiais darbais? Ar jų kalbos taisyklų gimus paliekamas pačių studentų valiai?

Daugumos specialybių studentams VGTU specialybės kalbos kultūra dėstoma ketvirtame kurse. Iš esmės tas kursas ir yra pasiruošimas tinkamai rašyti baigiamąjį bakalauro darbą. Studentai supažindinami su terminų kūrimo pagrindais, sužino, kur pasitikrinti terminų taisyklumą, o prireikus gali ir patys sudaryti tinkamus terminus. Taip pat jie mokomi mokslinio stiliaus raiškos subtilybių, mokslinio teksto rašymo pagrindų, struktūros ypatumų, įforminimo reikalavimų, primenami aktualiausi mokslinio teksto taisyklų klausimai.

Reikia pasakyti, kad ne vien kalbos taisyklumas, bet daug kas priklauso nuo pačių studentų sąmoningumo lygio. Jeigu jie stengsis darbą parašyti visapusiškai kuo geresnį, tai jų ir kontroliuoti nereikės. Jei studentai patys ieško pagalbos, kreipiasi į Lietuvių kalbos katedros dėstytojas, visuomet būna mielai pakonsultuojami: ir dėl darbo pavadinimo, ir dėl atskirų terminų ar formuluočių. Mane džiugina, kad baigiamojo darbo kalba vis labiau rūpinasi tie studentai, kuriems lietuvių kalba nėra gimtoji.

2014-aisiais stojant į aukštąsias mokyklas ketinama reikalauti užsienio kalbą mokėti tam tikru lygiu. O kaip su lietuvių kalba? Koks studentų, ypač būsimųjų inžinierių, požiūris į specialybės kalbos kultūros studijas universitete?

Baigdami vidurinę mokyklą visi moksleiviai privalo laikyti lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą. Tai užtikrina, kad abiturientai lietuvių kalbą mokėtų tam tikru lygiu. Tačiau techniškąsias specialybes paprastai renka tie jaunuoliai, kurie geriau išmano tiksluosius mokslus, o ne kalbą – jų požiūris į specialybės kalbos studijas paprastai yra labai praktiškas. Studentai nori sužinoti ir išmokti tokių dalykų, kuriuos galėtų tuoj pat ir pritaikyti, todėl jie pageidauja daugiau pratybių ir mažiau teorijų. Nors kai kurie jaunuoliai domisi ir kalbos bei atskirų žodžių istorija, ypač terminų kūrimosi sąlygomis ir jų raida, bei kitokiomis kalbos įdomybėmis. Noriai studentai tobulina ir bendravimo kultūros įgūdžius, ypač jiems aktualūs dalykinių elektroninių laiškų rašymo ypatumai.

Ar, Jūsų nuomone, šveplų trumposios žinutės ir elektroniniai laiškai, kalbos šabakštynu pavadinamas visagalis internetas – rimti pavojai lietuvių kalbai?

Naujosios informacinės technologijos labai pakeitė žmonių gyvenimą, atsirado naujų galimybių, paspartėjo informacijos paieška ir pateikimas, pagreitėjo bendravi-

mas. Tačiau sakyti, kad technologijų poveikis kalbai tik teigiamas, negalima, nes lazda visuomet turi du galus. Informacinės technologijos pirmiausia buvo kurtos anglų kalbai, o lietuvių kalbos ir sistema, ir raštas visai kitoks, todėl lietuvių kalbai teko tas technologijas pritaikyti. Ir nors techninės galimybės vartoti taisyklingą lietuvių kalbą elektroninėje erdvėje jau sukurtos, bet jomis ne visi naudojasi.

Neišnaudojant elektroninės komunikacijos priemonių galimybių, labiausiai nukenčia rašyba, kurios taisyklės vaikai išmoka mokykloje. Jos vėliau gali būti ir pamiršamos, bet automatizuoti rašymo įgūdžiai išlieka. Tačiau rašant šveplas trumpąsias žinutes ar elektroninius laiškus, tie įgūdžiai silpsta, pradedama abejoti, nebeprisiminti, kaip rašyti žodžius.

Taip studentų darbuose tarptautinis daugiareikšmis žodis *režimas* (paprastai reiškia tam tikrą nustatytą tvarką) virsta lietuvišku *rėžimu* (veiksmo pavadinimas, padarytas iš žodžio *rėžė*), o *taupomieji indėliai* – *indeliais* (čia jau kaip pažiūrėsime, kai bankai žlunga, tai gal *indeliuose* pinigais laikyti patikimiau).

Dalykiniai laiškai (taip pat studentų laiškai dėstytojams) turi būti rašomi laikantis lietuvių kalbos rašybos taisyklių, vadinasi, ir lietuviškomis raidėmis. Kai laiško siuntėjas parašo savo pavardę be lietuviškų raidžių, nebeaišku, kam rašyti atsakymą – *Šimėnui* ar *Simenui*, *Puzaitei* ar *Pužaitai*.

Pastebėta, kad net ir tų žmonių, kurie patys visur rašo lietuviškomis raidėmis, bet skaito daug šveplai parašytų tekstų, rašymo įgūdžiai silpsta. Tačiau kai kurių interneto svetainių bendruomenė pati rūpinasi rašybos lietuviškumu ir negaili kandžių pastabų švepliams komentaru rašytojams. Būtent tik bendruomenės nepakantumas gali pakeisti įsigalėjusį atsainų požiūrį į elektroninių tekstų rašybą.

Keičiasi kalba, visuomenė, bet kalbininko baudėjo, arba „kalbininko su ietimi“, įvaizdis vis dar gajus. Kaip manote, kodėl kai kurie stereotipai taip sunkiai laužomi?

Stereotipiniai vaizdiniai apskritai labai lėtai kinta, o kalbininko prižiūrėtojo įvaizdis mūsų visuomenėje įsišaknijęs. Tiesiog visi kalbininkai sutapatunami su viena institucija – Valstybine lietuvių kalbos inspekcija, kuri prižiūri, kaip yra laikomasi Valstybinės lietuvių kalbos įstatymo, ir turi teisę įspėti (o prireikus ir bausti) už netaisyklingos kalbos vartojimą viešai.

Žmonės mano, kad kalba yra jų nuosavybė, ir įsivaizduoja, kad su ja gali elgtis taip, kaip nori. Todėl ir piktinasi, kad kalbininkai esą varžo jų laisvę kalbėti ir rašyti bet kaip. Namuose ar su draugais kiekvienas gali kalbėti taip, kaip nori: bendrine kalba, tarme, žargonu ar dar kitaip, tai žmogaus asmeninis pasirinkimas. O bendrinė – viešojo gyvenimo – kalba yra visos ja kalbančios bendruomenės turtas ir visi ja kalbantys turėtų ją rūpintis. Kaip tai padaryti, pataria tie, kas geriausiai kalbą išmano, tos srities specialistai – kalbininkai.

Neretai, ypač viešumoje, sakoma: „Atsiprašau kalbininkų.“ Vadinasi, reikia atsiprašyti ne jų, o mūsų visų – kalbos vartotojų?

Iš tiesų, tai susiję su jau minėtu kalbininko prižiūrėtojo įvaizdžiu: manoma, kad taisyklingai kalbėti ir rašyti reikia tik todėl, kad taip liepia kalbininkai. Taip paviršutiniškai suvokiama bendrinės kalbos esmė. Ne kalbininkų kalba, ji visų, tų, kurie ja kalba, tai ir yra svarbiausia – ji yra visuomeninis, o ne asmeninis turtas.

Kitas dalykas, kad kalba – žmogaus veidrodys. Iš jos galima spręsti ir apie žmogaus kultūros, išsilavinimo lygį, apie jo priklausymą tam tikrai socialinei ar profesinei grupei, todėl kalbant viešai reikėtų rinktis tokius žodžius, dėl kurių nieko nereikėtų atsiprašyti.

Kalbos norminimas – vienas iš visuomenės ypač atidžiai stebimų procesų. Ar VLKK vykdoma norminamoji veikla ir jos rezultatai atitinka visuomenės poreikius? Tenka išgirsti nuomonių, kad bendrinės kalbos norminimo tradicija neretai prasilenkia su viešosios kalbos vartojimo įpročiais. Ar iš tiesų kalba, vartojama viešojoje erdvėje, artėja prie vartojamos privačiojoje erdvėje?

Bendrinė lietuvių kalba yra dar palyginti jauna, jai tik šiek tiek daugiau nei šimtas metų. Šalyse, kur bendrinės kalbos istorija skaičiuojama ne vienu šimtmečiu, kalbos norminimas nėra toks aktualus, ten kalbos sistema jau nusistovėjusi. O Lietuvoje yra kitaip, čia net nėra daug tokių žmonių, kurie galėtų pasakyti, kad jų gimtoji kalba – bendrinė lietuvių kalba. Nemažai Lietuvos gyventojų iš tėvų pirmiausia išmoko kalbėti tarmiškai, o bendrinę kalbą mokėsi vėliau – mokykloje. Todėl ir būtina bendrinę lietuvių kalbą prižiūrėti ir stiprinti, ieškoti kuo geresnių jos vidinių raiškos galimybių įvairiose gyvenimo srityse: moksle, žiniasklaidoje, versle, politikoje, kultūroje.

Dabartinė jaunoji vartotojų visuomenės karta, išaugusi laisvoje šalyje, veikiama vakarietiškos populiariosios kultūros, kitaip vertina pamatines vertybes, taip pat ir kalbą. Tai, kad keičiantis kartoms, keičiasi ir jų kalbiniai įpročiai, nieko nestebina. Žiniasklaida, o ypač televizija ir radijas, pataikauja masiniam skoniui, stengiasi pritraukti kuo daugiau žiūrovų (klausytojų), todėl ir prabyla jų kalba.

Norėčiau pastebėti, kad reikėtų atskirti, kur yra pramoginės laidos, kurių paskirtis – pataikauti žiūrovams, juos linksminti, todėl jų kalba laisvesnė, buitiskesnė, skirta neišrankiam žiūrovui, klausytojui. Rašydami žurnalistai taip pat nevengia buitinės kalbos žodžių, pavyzdžiui, *Kaimas trolina Lietuvą, Slovakijos radijas „išdūrė“ Čekijos prezidentą Vaclavą Klausą*. Taip siekiama bet kokia kaina patraukti dėmesį. Tačiau informacinės, analitinės, kultūrinės laidos yra kitokios. Čia privačiai kalbai ne vieta. Kalbos raišką reikia rinktis pagal jos vartojimo aplinkybes, jei kalba skirta kultūringai auditorijai, tai ir kalbėti (rašyti) derėtų kultūringai.

Ar kalbos politika pasaulyje laikoma prioritetu?

Įvairiose pasaulio šalyse kalbos politika vertinama skirtingai. Didžiosioms kalboms, kuriomis kalba šimtai milijonų žmonių, atrodo, net ir stengtis nereikia, jų kalboms joks pavojus negresia, tačiau reikia pripažinti, kad kalbų politika priklauso nuo šalies kultūrinių tradicijų. Pavyzdžiui, net prancūzai ir vokiečiai labai rūpinasi savo bendrinių kalbų grynumu ir taisyklingumu, riboja anglų kalbos žodžių srautą, vietoj jų randa savų žodžių.

Mažųjų kalbų politika dažniausiai yra gynybinė – kiek įmanoma stengiamasi sumažinti kitų kalbų poveikį, kad būtų išsaugotas kalbos savitumas. Tai susiję su gimtosios kalbos prestižu. Pavyzdžiui, islandų kalboje beveik nėra skolinių ar tarptautinių žodžių, kiekvienam naujam reiškiniui ar dalykui randamas islandiškas žodis. Liuksemburge net autobuso vairuotojas, paklaustas, ar kalba angliškai, išdidžiai taisyklingiausia anglų kalba atsako, kad, savaime suprantama, jog nekalba. Angliškai jis moka, bet savo šalyje nori kalbėti tik jos valstybinėmis kalbomis, kurių Liuksemburge net trys (prancūzų, vokiečių ir liuksemburgiečių). Liuksemburgo sostinėje atvykėlių iš įvairių ES šalių gyvena daugiau nei tikrųjų liuksemburgiečių, todėl šie labai saugo savo kultūrą.

Lietuvoje kalbos politiką nustato Valstybinės kalbos įstatymas, kuris reglamentuoja valstybinės kalbos vartojimą viešajame Lietuvos gyvenime. Šio įstatymo įgyvendinimu rūpinasi Valstybinė lietuvių kalbos komisija ir Valstybinė lietuvių kalbos inspekcija. Tačiau vien teisinėmis priemonėmis kalbos prestižą pakelti sunku, kalbėti ir rašyti gražia lietuvių kalba turėtų būti kiekvieno Lietuvos piliečio garbės reikalas.

Pagrindinė Jūsų mokslinio darbo sritis – bendrinės kalbos tyrimas ir norminimas. Daugiausia dėmesio Jūs skiriate lietuvių administracinės kalbos tyrimams. Šiuo metu turbūt ypač aktualūs ES dokumentai ir jų kalba. Juose pakankamai dėmesio skiriama taisyklingai lietuvių kalbai?

Ši kalbos vartojimo sritis ypatingo kalbininkų dėmesio sulaukia dėl dviejų dalykų: pirmiausia dėl to, kad administracinės kalbos poveikis bendrinei kalbai gana nemažas, o antra – ES dokumentų kalba yra verstinė, vadinasi, originalo kalbos antspaudas neišvengiamas. Lietuvai rengiantis stoti į ES teko derinti Lietuvos Respublikos ir ES teisės aktus, kuriuos pirmiausia reikėjo išversti į lietuvių kalbą. Tai buvo milžiniškas darbas, jį reikėjo atlikti skubiai, ir pirmieji ES dokumentų vertimai buvo tokie, kad neretai net buvo sunku suprasti, apie ką juose kalbama. Dabar padėtis gerokai pagerėjusi. Briuselyje ir Liuksemburge ES institucijose dirba šimtai vertėjų, kurie kasdien verčia didžiulius pluoštus tekstų į lietuvių kalbą, jų darbo kokybė rūpinasi Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Į lietuvių kalbą išverstas ir internete skelbiamas Europos žodynas „Eurovoc“. Tai sisteminis žodžių ir žodžių junginių sąrašas, kuriame pateikiamos ES dokumentuose vartojamos svarbiausios sąvokos. Vertėjai ir kalbos redaktoriai nuolat konsultuojasi su kalbininkais, jie kviečiami į ES institucijas vesti seminarų kalbos klausimais. Aš taip pat nuolat elektroniniais būdais padedu ES institucijų vertėjams, ne kartą su jais bendravau Liuksemburge, ir mane stebina jų patriotiškumas bei atidumas lietuviškam žodžiui (paradoksalu, bet Lietuvoje tokio entuziazmo jau retokai pasitaiko). Atrodo, kad tik kitų kalbų apsuptyje suvokiama atsakomybė už gimtąją kalbą, tai, kad tik nuo kiekvieno iš mūsų pačių priklauso, ar išliks mažytė lietuvių kalba viską įtraukiančiame globalizacijos sūkuryje.

Jūs dažnai atliekate įvairių dokumentų kalbines ekspertizes. Kam jos reikalingos ir ar yra aktualios ir dažnos?

Didžiulę žodžio reikšmę žmonės suvokė jau seniai, dar mūsų protėviai sakė: *Žodis žvirbliu išlekia, jaučiu sugrįžta*. Prieš sakant ar rašant reikia gerai pasverti žodžius, tinkamai juos surikiuoti, kad vėliau nereikėtų sukti galvos, kas norėta pasakyti. Situacija tikriausiai visiems gerai pažįstama, kai norėjote pasakyti vieną, bet jus suprato visai kitaip.

Kalbinės ekspertizės reikalingos teismo bylose, jos paprastai atliekamos dėl dviejų priežasčių: prašoma paaiškinti žodžių, jų junginių sintaksinių struktūrų reikšmes arba norima išsiaiškinti, ar tam tikrus pasakymus galima laikyti įžeidžiamais.

Aš atlieku tik pirmąsias ekspertizes, dažniausiai vertinu teisės dokumentų pasakymų reikšmę, kai iškyla įvairių konkretaus dokumento teksto interpretacijų. Teko rašyti ekspertizes ir dėl banko paslaugų sutarčių, ir dėl draudimo bendrovių taisyklių, ir dėl konkursų sąlygų aprašų tekstų, kartais vertinu ir kitokių tekstų kalbą. Prieš keletą metų buvo prašoma nustatyti, ar reklaminių šūkių teiginiai atitinka tikrovę, todėl teko ne kartą aiškinti ir žodžių ar jų formų reikšmes. Pavyzdžiui, ar *pigiausios prekės* reiškia, kad pigesnių kitur nėra ar tai tik labai pigios prekės, bet nebūtinai pačios pigiausios. Po kelių teismo procesų reklamų kūrėjai pradėjo reklamų tekstus kurti atsakingiau, pasverdami visas galimas pasakymo reikšmes.

Tai, kad kalbos raiškai ne visuomet skiriamas reikšmingas dėmesys, liudija ir nereta mano kalbinių ekspertizių išvada, kad nagrinėjamas pasakymas gali būti suvokiamas įvairiai.

Ne mažiau aktuali ir terminijos tvarkyba. Turbūt kiekviena mokslo šaka formuoja savą terminiją, o terminologų darbas yra sukurti ir parinkti tinkamiausius terminus, priimtinus visuomenei. Ar dažnai atsitinka priešingai?

Terminus kuria tos srities specialistai, t. y. jie rašo savo mokslo šakos žodynus. Kalbininkai gali parašyti tik *Kalbotyros terminų žodyną*, o fizikos žodynus rašo fizikai, kompiuterijos – informatikos specialistai, ekonomikos – ekonomistai. Norint sukurti tinkamą terminą, reikia gerai išmanyti tos srities sąvokų sistemą. Kalbininkai čia gali būti tik patarėjai ir pasakyti, ar sukurtas terminas yra kalbiškai taisyklingas. Dėl to, kad neretai nežinoma, kaip atsiranda nauji terminai, kalbininkai yra kaltinami dėl neįprastų terminų, ypač kompiuterijos (pavyzdžiui, *vaizduoklio*), kuriuos, deja, kūrė ne jie, o informatikos specialistai.

Visuomenė gali kurti žodžius naujiems reiškiniams ar dalykams, kurie yra ne siauros mokslo šakos objektai, o plačiai žinomi, pavadinti. Lietuvių kalbos komisija nuolat prašo siūlyti svetimžodžių lietuviškus atitikmenis, kai kurie visuomenės pasiūlyti žodžiai ir prigiję. Vienas iš įdomesnių pastarųjų metų atvejų – plintantis anglų kalbos žodžio *afterparty* (labai svarbaus jaunimui) lietuviškas atitikmuo *dūzgės*. Šį žodį pasiūlė ne kalbininkai, o išradingas kalbos vartotojas. Iš pradžių atrodė, kad žodis netinkamas, Lietuvių kalbos komisija jo net neįtraukė į rekomendacijų sąrašą, bet vartosenoje jis jau plinta. Skačiau, kad ir VGTU Studentų atstovybė po vieno iš savo renginių kvietė visus jo dalyvius į *dūzgės*. Tai puikus

pavyzdys, kaip visuomenė išnaudoja savo kūrybiškumą kalbai turtinti. Tik sutelkus visuomenės ir kalbininkų jėgas galima tikėtis, kad lietuvių kalba atsilaikys prieš visas jai kylančias grėsmes.

2013-ieji paskelbti tarmių metais. Kokia tarmių būklė juos pasitinkant? Ar galima teigti, kad tarmės šiandien vertinamos, o mokantieji kalbėti tarmiškai didžiuojasi tuo? Galbūt situacija ne tokia optimistiška, ypač tarp jaunų žmonių?

Tarmės yra didžiulė bet kurios tautos vertybė, tai svarbi jos paveldo dalis. Tačiau tarmėtyrininkų tyrimai rodo, kad Lietuvoje tarmės nyksta, todėl skubama fiksuoti tai,

ką dar galima rasti. Kasmet rengiamos ekspedicijos, įrašoma tarmiškai kalbančių žmonių kalba. Leidžiami tarmių žodynai, tarmiškų tekstų rinkiniai, sukurtas net tarmių karaokė. Taigi mokslininkų dėmesio tarmėms tikrai netrūksta.

Kitas dalykas – tarmių dabartinė būklė ir požiūris į jas. Vyriausioji Lietuvos kaimuose gyvenančių žmonių karta – paskutiniai tikrieji tarmių atstovai, jaunesnieji jau labiau paveikti televizijos, radijo, jie kalba pusiau tarmine kalba. O atvykę gyventi į didmiesčius, tarmę pamiršta.

Savo studentų visuomet klausiu, ar jie moka kalbėti tarmiškai. Prisipažįsta vos vienas kitas, nors manau, kad moka daugiau. Tiesiog gėdijasi prisipažinti, nes tarmiškas kalbėjimas laikomas kaimietiško ženklu.

Tada padrąsindama pasisakau, kad mano gimtoji kalba – uteniškių tarmė, kuria mielai kalbu su giminaičiais ir grįžusi į tėviškę, o bendrinės kalbos mokiausi mokykloje ir universitete. Reikia didžiuotis, jei mokate tarmiškai kalbėti, o ne tai slėpti. Man smagu ne tik studentų, bet ir kolegų šnekoje išgirsti švelnias tarmiškas gaidėles (ne kalbininkai jų gal ir negirdi), o ypač savo gimtosios tarmės atgarsius.

Šiais metais planuojama daug kultūrinių renginių, skirtų tarmėms. Tikiuosi, kad jie paskatins atsigręžti į tarmes ir pasidžiaugti, kad mūsų bendrinės kalbos versmė nors ir nebe tokia veržli, bet dar sruvena ir leidžia gėrėtis jos įvairiabalsiu čiurlenimu.

■

STASYS ČIRBA: „JEI UŽSISPIRSI, MATEMATIKĄ IŠMOKSI“

Ridas Viskauskas

Likimas lėmė, kad gimėte Antrojo pasaulinio karo metu, 1943-aisiais, Čereškų kaime, Molėtų rajone. Kas įsiminė iš pokario vaikystės? Dramatiškas laikas...

Kolūkiai buvo kuriami prievarta. Prisimenu, kaip Tėvuką agitavo, vertė rašyti pareiškimą, kad priimtų į kolūkį. Jis buvo sąžiningas žmogus. Jam teko sunki dalia prižiūrėti, kad žmonės, iš kurių ūkelių viskas buvo atimta, nevogtų iš kolūkio. O nevagiant tada iš darbo kolūkyje nebuvo įmanoma pragyventi. Į miestą laisvai išvykti valstiečiams neleisdavo. Tėvukui pavyko įsidarbinti durpyne, gauti darbininko dokumentus ir pasprukti iš tos peklos į Ukmergę. Prisimenu ilgus eiles prie duonos, stovėdavome naktimis. Ukmergėje buvo kareivinės. Aš, mažukas, lįsdavau pro tvorą ir be eilės nupirkdavau vadinamos „forminės“ duonos. Galvodavo, kad aš esu kareivių vaikas. Sunkūs pokario metai buvo...

Augau kaime, nemokėjau rusų kalbos, todėl Ukmergėje teko antrus metus mokytis penktoje klasėje. Ir ačiū likimui. Kai 1962 metais baigiau vidurinę mokyklą, Pabaltijo kraštuose, regis, tik vieninteliame Kauno politechnikos institute buvo Karinė katedra. Ten paprastai vaikinai ir stodavo, nes tada jų neimdavo į armiją. Man matematika buvo prie širdies, sekėsi, dalyvaudavau olimpiadose, vargti sprendžiant uždavinius nereikėjo. Studijuoti matematikos į Vilniaus universitetą stodavo vienas kitas, kuris tikrai šiam mokslui atsidavęs buvo. Bet kai paimdavo jaunuolius į armiją, dažnas studijuoti ir nebegrįždavo. Todėl matematikos mokėsi beveik vien merginos. Nors techniniai dalykai man nebuvo artimi, įstojau į KPI mokytis radioelektronikos. Egzaminus išlaikiau puikiai, mane paskyrė grupės seniūnu. Gerai, kad tik pusantro mėnesio juo tebuvo, nes mergaitės pradėjo pataikauti, kad nežymėčiau lankomumo žurnale jų praleistų paskaitų, galėjo blogai baigtis...

Taigi 1962 metų spalio 12 dieną iškvieta mane į dekanatą ir pasakė, kad aš pakliuvau į 25 studentų grupę, kurie geriausiai išlaikė matematiką (žodžiu ir raštu) bei fiziką. Mums pasiūlė studijuoti Vilniaus univer-

Ne vienam į universitetą įstojusiam studentui matematika – „baubų baubas“. Matematinio modeliavimo katedros dėstytojas doc. dr. Stasys Čirba – energijos ir humoro nestokojantis pedagogas, dėstytojo duoną ragaujantis jau nuo 1967-ųjų – tikina, kad jei studentai labai panorės, matematiką išmoks. Beje, kaip tikina pašnekovas, šiuolaikiniame pasaulyje už kai kurių matematikos teoremų įrodymus galima pelnyti ir milijonus.

siteto Matematikos fakultete, skyrė bendrabučius, kurių tada labai stigo, ir 10 rublių didesnes stipendijas nei kitų specialybių studentams. O formaliai ir toliau mes buvome KPI studentai, kad neimtų mūsų į armiją. VU rektorius akademikas Jonas Kubilius (1921–2011) turėjo didelę įtaką. Kartais dėl akių mums pridėdavo kokią techninę discipliną, bet jų paskaitos nevykdavo, iskaitas formaliai pasirašydavo. Matematiką, žinoma, mokėmės rimtai. Mūsų KPI grupė buvo stipri, kartais net 12 studentų labai gerai išlaikydavo egzaminus, gaudavome dar 10 rublių padidintas stipendijas. Taigi dėl rusų kalbos, kurios nemokėjau vaikystėje, likimas mane nubloškė į matematiką. Jei metais anksčiau būčiau baigęs mokyklą, būtuome mes nesusitikę – taisyčiau dabar televizorius...

Audriaus Bagdono nuotrauka

Mes, matematikai, po truputį priartėjame prie pagrindinio rezultato – įrodymo. Kai mokiausi Vilniaus universitete, davė temą, su vadovu nebendravau, nes darbo buvo, o klausimų nekilo. Parašiau baigiamąjį darbą, o vadovas mane paskundė dekanatui, esą nieko nedirbu. Dekanate paklausė: „Kodėl nerašai?“ O jau buvau parašęs baigiamąjį darbą...

Kaip vyko rašymo procesas? Juk nesėdėjote auditorijoje... O tuo metu ir kompiuterių nebuvo.

Ne, tik popierius ir galva. Ir man išėjo per 60 puslapių baigiamojo darbo. O matematikų norma – 10–20 puslapių. Vadovas išsigando, kad pagal apimtį išėjo

beveik disertacija. Bet nesumažino nė eilutės, o buvo siaura sritis – loginė matematika. Dabar, jį skaitydamas, tylėčiau, nes daug ką primiršau, darbo neapginčiau, kadangi jame naudojamos ypatingos formulės, o toje specifinėje srityje toliau nedirbau. Dabar, dėstydamas siauras temas, uždavinių rinkinius nesinaudoju, tik žvilgtelį – ir po 10 sekundžių galiu pasakyti atsakymą. O studentai vargsta ilgiausiai... Kai ilgai gilini esi į tam tikrą sritį, net vadovėlio nebereikia. Gali gauti labai sudėtingą uždavinį, o atsakymą matai iš karto.

Baigęs studijas 1967 metais gavau paskyrimą dėstyti KPI Vilniaus filiale, Matematikos katedroje. 1969 metais akademikas Aleksandras Čyras (1927–2001), tuo metu ėjęs reorganizuoto Vilniaus inžinerinio statybos instituto

rektorius pareigas, išrūpino man tikslinę aspirantūrą (dabar tai vadinasi doktorantūra) Maskvos valstybinio M. V. Lomonosovo universiteto Ekonomikos fakulteto Matematikos katedroje darbui apie matematikos metodus ekonomikoje rašyti.

Rinkausi matematikos temą „Kai kurie pasyvaus tiesinio stochastinio programavimo klausimai“. Reikėjo laikyti tris stojamuosius egzaminus: specialybę, TSKP istoriją ir užsienio kalbą. Maskvietis disertacijos vadovas prieš tai davė paskaityti savo monografiją matematikos tema. Galvojau, kad egzaminas bus iš tos knygos. O nuvažiavus paaiškėjo, kad reikės laikyti politinės ekonomijos egzaminą (ekonomika per ideologijos prizmę). Ir rusų kalba, kurios gerai nemokėjau. Mane išpylė prakaitas: išrūpino man vietą, o grįšiu namo su „vilko bilietu“... Tokių nesusipratėlių, kaip aš, iš visos Tarybų Sąjungos buvo ir daugiau. Mums liepė rašyti pasiaiškinimus, esą dėl rimtos priežasties pavėlavome į politinės ekonomijos egzaminą, ir atidėjo jį dviem dienoms. Per tas dvi dienas mane užpuolė tokia baisi alerginė sloga... Bibliotekoje pasiėmiau Piotro Nikitino ploną knygėlę „Politekonomijos pagrindai“. Nors TSKP istoriją išlaikiau dar pavasarį Vilniuje pas vėliau liūdnei pagarsėjusį Mykolą Burokevičių, Maskvoje teko pakartotinai laikyti egzaminą. Gavau trejetą. Bet už anglų kalbos egzaminą Maskvoje gavau pirmą kartą penketą, ir dar pagyrė, kad gerai moku kalbą (nors mokykloje tik trejetukus gaudavau, kalbos man nesisekė...).

VISI Matematikos katedros vedėjas Vytautas Kubilius, VU rektorius Jono Kubiliaus brolis, buvo įspėjęs mane, kad disertacijos rašyti Maskvoje niekas man nepadės, siūlė nevažiuoti.

Nepatikėjau, bet taip ir nutiko. Tik nuvažiavus disertacijos vadovas skyrė užduotį: iš rumunų kalbos į rusų išversti vieną 200 psl. matematikos vadovėlį! Aišku, buvo ne vien tekstas – ir formulės, kurioms kalbos mokėti nereikia. Rusų kalbos gerai nemokėjau, o čia dar rumunų! Bet ką darysi, vado įsakymus reikia vykdyti...

Per dieną išmokdavau po 100 rumunų kalbos žodžių; verčiau apie du mėnesius, pasitardamas su moldavų studentais. Dabar viską užmiršau, tik vieną kitą žodį teprisimenu...

Ginantis disertaciją skiriamas oponentas, kuris ieško silpnų darbo vietų. Vadovas davė man referuoti vieno armėno, mokslininko iš Kijevo, disertaciją. Perskaičiau ir nudžiugau: jo rezultatai pritaikomi mano temai. Bet kilo įtarimas, kodėl taip lengvai ir greitai jie išeina? Kažkas čia ne taip. Pradėjau gilintis į vieną pagrindinių teoremų disertacijoje, kurią žinojau. Pastebėjau, kad ji teisinga vienmačiu atveju, o dvimačiu atveju – ne visada. Taigi bendru atveju – ne. Vadovui ir pasakiau, kad mano darbo trys mėnesiai nuėjo šuniui ant uodegos... Vado-vui, minėtos disertacijos oponentui, pasidarė nepatogu: praleido esminę klaidą. Atvažiavo tas armėnas, iškviėtė mane į prestižinį viešbutį „Rossija“ ir apkaltino „išsigalvojimu“. Sakau: „Ramiai.“ Sugaišau visą dieną, kol įrodžiau, kad jis klysta. Armėnas sutriko ir pasiūlė: „Aš jau tris mokslinius straipsnius parengiau, įrašysiu tavo kaip bendraautorį, tu tik tylėk.“ Atsisakiau tokios malonės – gal ir tie straipsniai su klaidomis parašyti...

Taigi parašiau disertaciją beveik be vadovo pagalbos. Negalėjau Maskvos universiteto Ekonomikos fakultete

gintis, nes nesusidarė taryba, o mano tema buvo iš matematikos. Apsigyniau Vilniaus universitete.

Grįžęs iš Maskvos, 1972 metais Jūs pradėjote dėstyti matematiką Vilniaus inžineriniame statybos institute. Sulaukęs 29-erių, buvote jaunas dėstytojas, vos keleriais metais vyresnis už studentus. Ir sykiu – Leonido Brežnevo valdymo epocha...

Dėstytojo darbas man problemų nekėlė, streso nejaučiau. Studentų pavardės gana greitai įsimindavau. Maskvoje buvo toks nutikimas. Grįžau po vadinamųjų Spalio švenčių į Maskvą ir žiūriu, kad pirmame suole – nematytas studentas. Bandau jį iškviesti prie lentos – neina. Per pertrauką klausiu: „Kokia Jūsų pavardė?“ „Aš – ne studentas, o Tavo tikrintojas; stebiu, kaip vedi paskaitas.“ Po pertraukos jis nepasiliko. Matematikos katedros vedėjui Stanislavui Šatalinui (1990-aisiais dirbusiam Michailo Gorbačiovo patarėjui, ruošė ekonomikos programą „500 dienų“) jis pateikė gerą ataskaitą ir paliko mane ramybėje. Šiaip dėstyti, kai stebi ir kontroliuoja viršininkai, keblu, galima ir sutrikti.

Matematikos katedros vedėjo pareigas ėjote 1992–1995 metais. Finansiskai tai buvo sunkus laikas, šalyje vyko įvairiausios reorganizacijos, o žmonių sąmonėse – dideli lūžiai, nulemti rinkos ekonomikos pokyčių... Keitėsi ir aukštojo mokslo padėtis, ir studentų motyvacija.

Aš beveik du dešimtmečius buvau katedros vedėjo prof. Vytauto Liutiko pavaduotoju. Prisimenu jo saviironišką pasakymą, atspindintį to laiko ypatumus: „Geriau apsimesk avinu, negu būk kiaule...“ Jo nuopelnas – katedroje nebuvo didesnės trinties, pavydo. Taigi perėmus pareigas man buvo labai lengva dirbti, nes kolektyvas buvo draugiškas, visi dirbo sąžiningai. Intelligentai. Neprisimenu, kad būčiau kam nors nuobaudą skyręs ar pabaręs net... Nors materialiai gyvenome sunkiai – nuo algos iki algos. Atsimenu, skolinausi pinigų, kad galėčiau užsakyti žmonai jos mėgstamą savaitraštį „Šeiminkė“... Teko ir privačiai matematikos korepetitoriumi dirbti.

Vedėjas atsako už dėstytojų grupės subūrimą, studijų proceso organizavimą. Tuo metu sumažėjo „popierinio“ darbo, mažiau reikėjo ataskaitų rašyti. Tais laikais vykdavo nesibaigiantys posėdžiai, planavimai... O katedros vedėjas, matyt, buvo atsakingas ir už deficitinių prekių skirstymą, nes, perėmęs pareigas, radau tokią „pageidavimų knygą“: „Mano žmonos gimimo diena spalio 17 dieną. Norėčiau gauti aulinius batus...“ Dėl kelių kilogramų mandarinų anuomet eilėse stovėdavome valandų valandas. Dabar jaunimui sunku tuo patikėti.

Ne vienam matematika – labai sudėtinga mokslo sritis. Ar turite receptų, kaip ją dėstyti taip, kad studentams matytųsi „šviesa tunelio gale“?

Akademikas matematikas Andrejus Kolmogorovas (1903–1987) patardavo, jei įmanoma, matematiką dėstyti kuo paprasčiau, neperkraunant formulėmis, kad suprastų didesnę auditorijos dalis. Aš intuityviai taip ir darau. Smagu iš studentų išgirsti: „Tik kvailas gali

nesuprasti matematikos.“ Bet kai kurie žmonės – ne matematikai, deja, deja... Pagal savo keturis vaikus taip sprendžiu. Mano dukra Vida, VU Filosofijos mokslų fakulteto prodekanė, kai buvo moksleivė, nervindavo: visi vaikai bent suprasdavo, ką aiškinu, o ji – ne. Kartais man ir kantrybės pristigdavo jai aiškinti... Gaila, dabar matematikos mokymosi lygis mokyklose krenta. Anksčiau tokių klaidų jaunimas nedarydavo, kaip dabar pasitaiko. Mes, dėstytojai, turime suktis...

Neturiu problemų dėl studentų drausmės paskaitų metu. Nuteikiu juos: triukšmaudamas trukdai ne man, o savo kolegai. Aišku, visiems jauniems žmonėms neįtiksi. Naudoju XIX a. pab. čekų matematiko Karlo Vejerštraso (Weierstrass) metodą: užrašai ir aiškini sudėtingus dalykus, o poilsui – trumpi anekdotai apie matematiką ir matematikus.

Vadovaujate Vilniaus bėgimo mėgėjų klubui „Inžinerija“. Bėgimas – ne vien laisvalaikis, bet ir gyvenimo būdo, požiūrio dalykas...

Bėgioti mėgau nuo tų laikų, kai pats buvau universiteto studentas. Dalyvavau „Sigmos“ klubo renginiuose. Kai šis klubas iširo, sugalvojau, kad reikia kurti savo klubą. Taip ir padariau, berods, 1992 metais. Su kolektyvu buvome Pietų Afrikoje, Australijoje. Dabar rasti finansavimą tokioms išvykoms daug sunkiau. Savo lėšomis dalyvavome bėgimuose Slovakijoje, Olandijoje. Šiaip dalyvavimas varžybose kainuoja, reikia starto mokestį mokėti ir panašiai. Kiekvieną malonumą reikia užsidirbti. Rimčiau bėgioti pradėjau nuo 1989 metų vasaros pradžios. Spalio mėnesį važiuojame į varžybas Palangoje. Atsimenu, kad vos išlipau iš mašinos – radikulitas buvo sukaustęs. O reikėjo bėgti tris ratus po 4,5 km. Galvojau, kas dabar bus?.. Bėgant pirmą ratą radikulitas dingo. Ir dingo iki šios dienos. Jaučiuosi žvalus, vesdamas paskaitas – esu skaitęs ir 10 val. per dieną – niekada nesėdžiu. Bėgimas laiduoja gerą savijautą. Tik reikia nepatingėti, nugalėti save. Bėgioju tik gamtoje, sporto klube man nuobodu. Po gero kroso jaučiuosi atjaunėjęs. Bet turiu galvoje mėgėjų, o ne profesionalų bėgimą, kur sportininkai lekia it akis išdege... Žinoma, 42 km maratonui reikia rimtai ruoštis, bet po varžybų tris dienas vaikštau žemės po kojomis nejausdamas, tiesiog skrendu, nuotaika puikiausia. Matau, kaip mano bendraamžiai kolegos vaikšto apsunkę, o aš į paskaitas 6 aukšte kartais greičiau pakylu, nei studentai liftu atvažiuoja, kol jo sulaukia.

Su kolegomis esate parašęs penkias mokomąsias knygas. Kurį veikalą labiausiai vertinate?

Ko gero, brangiausias širdžiai bus tikimybių teorijai skirtas uždavinynas „Probability course: exercise book“ (2005, Technika), kurį parašiau beveik vienas, o kolegė Birutė Kryžienė tik padėjo. VGTU studijuoja ir jaunimas iš Kinijos, Turkijos, kurie mokosi anglų kalba. Jiems ši knyga ir reikalinga. Dėstyti matematiką anglų kalba nėra sudėtinga, sunkiau buitinius klausimus su studentais aptarti. Būta ketinimų anglų kalba dėstantiesiems surengti dviejų mėnesių stažuotes, bet planai atidėti.

Reikia ieškoti naujovių. Matematikos pagrindiniai dėsniai nekinta, o gyvenimas keičiasi. Dabar kai kuriuos

uždavinius ranka spręsti nebeaktualu. Svarbu suprasti, ką skaičiuoji, o juodą darbą atlieka jau kompiuteris ar skaičiuoklis.

Pasak anglų mokslininkų atliktų tyrimų, tiksliems, techniniams mokslams tinka tik apie 20 procentų jaunuolių, o iš jų tik 12 procentų „grynų“ matematikų gali užaugti. Matematika – abstraktus mokslas, negali vaizdų matyti... Matematikos mokslas turi savų, kelis šimtus metų neišspręstų problemų. Ligi šiol niekam nepavyko įrodyti tokios teoremos (kiekvieną lyginį skaičių galima išreikšti dviejų pirminių skaičių suma), nors vienas JAV universitetas už sprendimą siūlo milijoną dolerių... JAV televizijos kriminaliniame su mistikos elementais seriale „Skaičiai“ herojus matematikas dirba FTB, įvairius nusikaltimus spręsdamas lygtimis. Ir jis išsprendė tokią užduotį, kurios tikrovėje mokslininkai dar neįveikė... O esama baimių, kad nusikaltėliai gali įveikti sudėtingas bankinių kodų sistemas, iššifruoti jas. Bet jei išrandamas naujas „kalavijas“, tada keičiamas ir „skydas“. Taip ir tobulėja mokslas. Atsiranda ir naujų problemų. Kaip sakoma, kuo didesnė tūrio plėtra, tuo ryškesnė sąveika su nežinomybe.

Apie matematikus ir matematiką sukurta nemažai anekdotų. Štai vienas jų: „Kiek bus vieną antrą pridėjus prie vienos antrosios? Čiapajevs per matematikos egzaminą galvoja, vargsta, mušasi į krūtinę ir sako: „Širdimi jaučiu – bus visos litras, o kaip moksliškai atsakyti, nežinau...“ O buvo toks nutikimas per stojamuosius egzaminus kadaise, kad vienas stojantysis, beje, medalininkas, visokių nesąmonių parašė. Tada aš jam skyrčiau šį uždavinį. Galvojate, jis atsakė? Ne, vieną pridėjo prie vieno, o dvejį prie dvejeto, ir gavo dvi ketvirtąsias, t. y. tą pačią vieną antrąją... Gal žmogus sutriko? Bet vis vien negerai...

2008 metais visos Lietuvos studentai rinko sąžiningiausius dėstytojus – pakliuvau į sąrašo penkiasdešimtuką. Berods, 2009–2010 metais buvau išrinktas geriausiu VGTU Statybos fakulteto dėstytoju. Neleidžiu nusirašinėti per egzaminus. O įvairių situacijų yra buvę. Vienais metais buvo užsieniečių grupė, kurią praminiau „Ali Baba ir vienuolika plėšikų“: toks studentas puikiai mokėjo matematiką, o kiti paskaitas lankė retai, stengdavosi per egzaminus nusirašyti nuo jo. Sodin-davau išmanantį matematiką gale, kad kiti nenusirašytų. Esu sulaukęs ir grasinimų primušti... Formulėmis naudotis leidžiu, bet jei matau, kad nusirašinėja nuo kolegų, išveju iš karto.

Baikime pašnekesį linksmai. Ko palinkėtumėte studentui, kuriam labai nesiseka matematika? Ar tobulinti nusirašymo įgūdžius, ar telepatinius gebėjimus?..

Nėra padėties be išeities. Jei rimtai sieksi, užsispirsi, matematiką, bent jos minimumą, išmoksi. Be to, aš vertinu kompleksiskai, branginu ir studento pastangas. Iš vieno studento po penkerių metų, jam baigus studijas, esu gavęs padėką elektroniniu paštu: „Ačiū, kad nesuslūgdėte manęs per matematiką. Dabar siekiu didelės karjeros, viskas sekasi gerai...“ Saugau šį laišką. Man dėstytojo darbas patinka.

■

Seinājoki taikomųjų mokslų universiteto rūmai

DALYVAUTI INTENSIVIŲ STUDIJŲ PROJEKTE: ŽAVESYS AR IŠBANDYMAS?

Inga Garnytė-Sapranavičienė

Dr. Jonas Šaparauskas

Jau trečius metus vykstantis tarptautinis dvi savaites trunkantis intensyvių studijų projektas „Subalansuota statyba“ (angl. *Building in Sustainable Resources*) kasmet suburia nemažai pažangiausių studentų ir juos lydinčių dėstytojų iš įvairių Europos valstybių universitetų. Šiame vertingame renginyje vyko kovo 10–23 dienomis Suomijoje. Jį organizavo kolegės iš Seinājoki taikomųjų mokslų universiteto – Marita Viljanmaa, Eero Kulmala ir universiteto užsienio ryšių koordinatorius Tapio Pihlajaniemi. (Beje, pirmaisiais projekto metais studentai vyko į Austriją, o antraisiais – į Čekiją.)

SUOMIJOS SPEIGUOSE | ALVARO AALTO PUOSELĖTĄ MIESTELĮ

Lietuvai šiais metais atstovavo šeši atrinkti pažangiausi Statybos fakulteto studentai: statybos inžineriją anglų kalba studijuojantys Aivaras Aukselis, Gintarė Lugauskaitė, Eimantė Ragauskaitė ir Lukas Rimkus, taip pat architektūros inžinerijos studentai Kristina Busilaitė ir Linas Grabliauskas. Grupės vadovais sutiko būti šių eilučių autoriai. Gal dėl to, kad Lietuvoje, kaip ir Suomijoje, šiame kovo mėnesį netrūko šalčio ir sniego, Statybos fakulteto

Projekto dalyviams teko patirti suomiškos žiemos išbandymus: dėstytoja Inga Garnytė-Sapranavičienė ir Statybos fakulteto studentai – Aivaras Aukšelis, Lukas Rimkus, Gintarė Lugauskaitė, Eimantė Ragauskaitė

Seinājoki mieste, turinčiame tik 50 tūkst. gyventojų, akį džiugina garsaus architekto Alvaro Aalto projektuotas pastatų ansamblis. Nuotraukoje – architektūros meistro projektuota bažnyčia

Seinājoki taikomųjų mokslų universiteto biblioteka. Skandinaviškas funkcionalumas: lentynos skirtos ne tik išsirinkti knygas, bet ir jose pasėdėti ir paskaityti

studentų, norinčių dalyvauti šiame projekte, didelio antplūdžio nebuvo, nors tereikėjo pateikti informaciją apie savo pažangumą ir motyvacinį laišką. To nepasakysiu apie studentus iš Ispanijos ir Turkijos, kur pretendenti dalyvauti šiame projekte buvo kelis kartus daugiau nei vietų. Kaip ir kasmet, projekto lėšomis buvo padengtos studentų kelionės, apgyvendinimo ir beveik visos maitinimo išlaidos. Be to, visiems įskaityti uždirbti „kreditai“.

Taigi, kovo dešimtąją, sekmadienį, gerokai po pusiaudienio Helsinkio oro uoste Lietuvos komanda įsiliejo į studentų ir dėstytojų iš Bulgarijos, Turkijos, Čekijos ir Austrijos būrį. Netrukus pasirodė šio projekto naujokai – Rafaelio Balanzó vadovaujami ELISAVA'os studentai iš Ispanijos. Galiausiai organizatorių autobusu po kelių valandų pasiekėme Seinājoki miestą, esantį maždaug 300 km į šiaurę nuo Suomijos sostinės, turintį beveik 50 000 gyventojų ir džiuginantį visus garsaus architekto Alvaro Aalto projektuotų pastatų ansambliu (bažnyčia, operos ir baletų teatrą, biblioteką). Dėstytojai ir studentai buvo apgyvendinti viešbučiuose: dėstytojai maždaug pusvalandį, o studentai – penkios minutės kelio pėsčiomis iki universiteto rūmų.

TEORINĖS ŽINIAS KEITĖ IŠVYKA Į MEDINIŲ NAMŲ GAMYKLĄ „FINNLAMELLI“

Darbas užvirė nuo pat pirmos dienos – iš pradžių buvo suformuota dešimt komandų po penkis studentus. Komandą sudarė skirtingų šalių vaikinai ir merginos. Taip buvo išvengta ne itin malonios ankstesnių metų

patirties: jeigu komandoje būdavo nors du tos pačios šalies atstovai, studentai tarpusavyje bendraudavo gana pasyviai. Komandų kapitonais tapo suomių studentai, nes jie geriausiai pažįsta universiteto rūmus, miestą ir reikalingus žmones. Pagaliau kiekvienai komandai buvo išdalyti brėžiniai su pažymėtais žemės sklypais ir suformuluota vienoda užduotis – suprojektuoti individualų gyvenamąjį namą naujai planuojamame Seinājoki rajone, maksimaliai panaudojant vietines medžiagas ir integruojant darnos principus.

Šių intensyvių studijų projektą paprastai sudaro du etapai – teorinis, t. y. projekte dalyvaujančių dėstytojų paskaitos, ir praktinis – studentų kūrybinis darbas konsultuojant dėstytojų komandai. Geriausias rezultatas pasiekiamas, kai gebama suderinti abu etapus. Teorinės paskaitos šį kartą buvo skaitomos pirmąją savaitę. Tad kiekvieną dieną studentai turėjo galimybę „nukeliauti“ į skirtingą šalį (Turkiją, Ispaniją, Čekiją, Austriją, Lietuvą), išgirsti apie jos architektūrą ir ją pamatyti. Kai kurie dėstytojai neapsiribojo vien tik istoriniu šios architektūros pristatymu, bet ir pasakojo apie naujas medžio, kaip konstrukcinės medžiagos, panaudojimo galimybes pastatuose, pasyviuos individualius namus, aptarė tradicinės medinės architektūros, pritaikytos šiuolaikiniam gyvenimo būdai, ir jos interpretacijų pavyzdžius. Be paskaitų, buvo surengta ekskursija po universiteto rūmus, naująjį jo korpusą, kuriame ir vyko projekto renginiai, išvyka į vieną didžiausių Suomijoje medinių namų gamyklų „FinnlameLLi“, pasivaikščiojimas po mišką įkurtą zoologijos sodą, sudaryta galimybė pasilepinti suomiškoje pirtelėje ant

Ant bibliotekos laiptų įrengti minkštasuoliai – taip pat puiki vieta skaitymui

Dar viena įdomi erdvė – skaitytojams, mėgstantiems ypatingą jaukumą ir skaitymą vienuroje, bibliotekos sienose įrengtos nišos

Tarptautinė Statybos fakulteto studento Lino Grabaliausko komanda

ežero kranto ir, svarbiausia, aprodyta teritorija, kurioje išdėstyti studentams skirti sklypai.

PROJEKTŲ GIMIMAS: NUO ĮKVĖPTŲ A. AALTO MINČIŲ IKI KEISTAI BESTYPSANČIŲ TARYTUM VĖJO MALŪNAI

Lygiagrečiai su teoriniu etapu vyko ir antrasis – praktinis. Regis, viskas labai paprasta – gauni detalų planą, kuriame pažymėtas sklypas, jį supanti aplinka, ir imkis darbo. Svarbiausia – laiku užbaigti projektą: parengti „Power Point“ programą pristatymą, parašyti komandos veiklos dienoraštį ir pagaminti maketą. Jeigu studentams kyla klausimų, kaip projektuoti, dėstytojai visada padės ir pakonsultuos.

Praktinis etapas antrąją savaitę tęsiasi už kelių kilometrų nuo miestelio esančiame universiteto laboratorijų komplekse. Studentai ten kiekvieną dieną vežami autobusu. Medžiagos, staklės, įrankiai dažnam pirmą kartą matomi, tačiau laikas senka, ir tai verčia susikaupti ir intensyviai dirbti. Ir studentai, ir dėstytojai triūsia kaip viena komanda. Tačiau netrukus paaiškėja, kad viena komanda niekaip nesusitvarko su idėjų gausa, kita turi originalią idėją, bet dar visiškai „žalią“, trečia įsivelia į diskusijas, nes kažkam nepatinka projektas ir t. t. Tuomet dėstytojams belieka pasitelkti įvairius studentų motyvavimo būdus.

Kuo svarbus darbas tarptautinėje komandoje? Tai, pirmiausia, savita pasitikėjimo mokykla. Nors ir nepažįsti

kolegų, be galo svarbu jais pasitikėti, nes visko vienas negali padaryti. Jei kas smarkiai atsilieka, belieka tikėti, kad jis nedings, o užbaigs sutartą darbą laiku. Nepasitikint kolegomis, dalyvavimas tarptautiniame projekte kai kuriems studentams buvo bepradėdąs virsti nerimu. Pirmąją savaitę idėjų komandose būna daug ir įvairių: nuo darniai įsiliejančių į kraštovaizdį, paskirtą sklypą, įkvėptų A. Aalto minčių iki keistai bestypsančių tarytum vėjo malūnai, stipriai kontrastuojančių su aplinka ar įdomių, tačiau nerandančių vietos. Dažniausiai be dėstytojų pagalbos neapsieinama. Turėti savo idėją ir nesulaukti palaikymo kiekvienam studentui atrodo baisus dalykas. Štai tada, taktiškai įsiterpus dėstytojams, komandose tenka nuolankiai ieškoti kompromiso ir radus jį priimti.

Po kiekvienos malonios ar ne tokios smagios patirties studentai pasijunta stipresni, neišsigandę iššūkio, nesumenkinę savęs ir savo galimybių – saviti nugalėtojai. Pagaliau ilgai ir triukšmingai diskutavusios komandos pradeda suvokti, jog šiame projekte dera išmokti kovoti tik tas kovas, kurios to vertos, o nereikšmingose smulkmenose reikia mokėti pasiduoti, nusileisti, neleisti sau ir kitiems sugadinti nuotaikos ar prarasti savitvardos.

UNIVERSITETE TYLUS STUDENTAS TARPTAUTINIAME PROJEKTE TAMPA KOMANDOS SIELA

Viena įdomiausių intensyvių studijų projektų ypatybių yra ta, kad čia dirbdami dėstytojai ir studentai bendrauja

Dėstytojai – Pavlina Vodenova
(Bulgarija), Walter Schuster
(Austrija), Sinan Polvan
(Turkija), Veronika Hunkova
(Čekija) – konsultuoja pro-
jekte dalyvaujantį studentą

Nugalėtojais tapę Hannu Nyyssölä (Suomija), Lucie Rožanská (Čekija), Roger Vila (Ispanija) ir
Maya Ivanova (Bulgarija). Jų sukurtasis namo projektas kuklus, bet funkciniu požiūriu jaukus

Projektų ekspozicija, kuriuos pagal penkis kriterijus vertino nepriklausoma suomių architektų ir konstruktorių komisija

Jono Šaparausko nuotraukos

VG TU studentės Kristinos Busilaitės (antra iš kairės) komandos projektas sulaukė komisijos komplimentų už išskirtinę eleganciją

Gintarės Lugauskaitės (pirma iš kairės) kartu su komanda sukurtas projektas laimėjo antrąją vietą

Eimantės Ragauskaitės (antra iš dešinės) komandos projektas

labai nuoširdžiai. Gal dėl to, kad ir vieni, ir kiti nebijo atskleisti savojo aš. Su dėstytojais kalbamasi itin asmeniškai, esminiais klausimais, o atsakymai studentų puikiai įsimenami; jie tampa vertingesni už bet kokias teorines žinias. Smagu, kai universitete buvęs tylus studentas projekto metu tampa komandos siela. O projektui persiritus į antrąją pusę, vis mažiau kreipiama dėmesio į tautybių skirtumus. Galiausiai paskutinėmis dienomis komandoje atsiskleidžia didžiausi lobiai – dalyvių mandagumas, draugiškumas, nesavanaudiška pagalba.

Ir štai palaiminga diena – projektų vertinimo akimirka. Nepriklausoma suomių architektų ir konstruktorių

komisija juos vertino pagal penkis pagrindinius kriterijus: estetinį pastato vaizdą, funkcionalumą, energinį efektyvumą, panaudotas konstrukcijas ir medžiagas, taip pat galimybę jį įgyvendinti (kainą). Šį kartą nugalėtojais tapo Maya Ivanova (Bulgarija), Roger Vila (Ispanija), Hannu Nyyssölä (Suomija) ir Lucie Rožanská (Čekija), kurių projektą galima apibūdinti trumpai – kuklus, tačiau funkciniu požiūriu jaukus. Antrą ir trečią vietą užėmė komandos, kuriose dirbo Gintarė ir Aivaras. Atskirai komandų veiklą ir jų pasiektus rezultatus vertino dėstytojai. Jų didžiausias simpatijas pelnė Kristinos komandos projektas, nepriklausomos komisijos taip pat pagerbtas už išskirtinę eleganciją.

Intensyvių studijų projektai yra puiki proga studentams įgyti darbo tarptautinėje komandoje patirties, bendravimo įgūdžių, pasitikrinti ir patobulinti savo užsienio kalbos žinias ir, be abejo, gauti daugybę pamokų, per kurias išmokstama greičiau orientuotis, nesutrikti kebliose situacijose, įgyti daugiau pasitikėjimo savimi. Be to, patirti įspūdžiai skatina studentus atrasti naujus tarptautinius projektus ir juose dalyvauti, gilinti žinias užsienyje.

Šiais metais drauge su užsienio partneriais pateikta paraiška naujam intensyvių studijų projektui. Visai neseniai šio projekto iniciatorė Ulrike Hofmann pranešė, jog mūsų projektas „Miestų regeneracija: pastatų atnaujinimas pagal šiuolaikius (ateities) reikalavimus“ (angl. *Urban regeneration: rehabilitation of buildings meeting contemporary / future challenges*) laimėjo konkursą ir gavo finansavimą, tad kitą pavasarį studentai ir dėstytojai vyks į Ispaniją, Barseloną.

■

A black and white photograph of a taxidermied moose head with large antlers, positioned in a shop. The moose is facing left. In the background, there are shelves stocked with various products, including boxes and jars. A sign with the letters 'B' and 'H' is visible on the wall. The overall scene suggests a specialty store or a museum exhibit.

SKANDINAVIŠKAS ŽAVESYS ŠIAURIAUSIAME ŠVEDIJOS UNIVERSITETE

Ar universiteto darbuotojai, būdami stažuotėse užsienyje, vis dar gali aiktelti iš nuostabos? Ar dar galima įspūdžiais iš užsienio universitetų nustebinti ir kitus? VGTU administracijos darbuotoja Inga Liugienė, laisvalaikiu daug keliaujanti po Europos šalis, po stažuotės Švedijoje visgi įsitikino, kad nuostabai vietos yra.

Edita Jučiūtė

Dviračių aikštelė šalia universiteto

Liuleo technikos universiteto „Studentų priimamasis“. Skyriaus paskirtis – suteikti studentams greitą, trumpą ir tikslią informaciją

Švedija garsėja ne tik išradingais muziejais, bet ir puikiai išplėtotą, išstobulintą mokyklų ir universitetų infrastruktūrą. Stažuotėje Švedijoje „gyvai“ susipažinusi su gyvenimu skandinaviskame universitete, Inga Liugienė atrado atsakymus, kodėl pasaulyje taip vertinama Švedijos švietimo sistema.

„Labai džiaugiuosi, kad man, kaip vienintelei Lietuvos atstovei, buvo suteikta galimybė dalyvauti tarptautinėje savaitėje Liuleo technikos universitete. Šių metų pavasarį vykusioje tarptautinėje savaitėje šiame šiaurusiame Švedijos universitete dalyvavo universiteto atstovai iš 11 Europos šalių universitetų. Manau, kad kiekvienas daly-

vis į savo šalį išsivežė ne tik gražių įspūdžių, bet ir idėjų, kurias būtų galima įgyvendinti ir savame universitete“, – tikina pašnekovė.

Dalyvaudama „Erasmus“ programoje, viešėjote Švedijoje, Liuleo technikos universitete. Kuo šis techniškas universitetas skiriasi nuo VGTU?

Liuleo technikos universitetas – didžiausias šiaurės Skandinavijos techniškas universitetas, nuo kurio iki poliarinio rato yra tik dvi valandos kelio automobiliu. Šis

Universitete įrengta daugybė poilsio zonų studentams, kuriomis jie labai mielai naudojasi

universitetas, įkurtas 1971 metais, šiandien turi apie 17 tūkst. studentų.

VG TU ir Liuleo technikos universitetas turi daug panašumų, nes abu universitetai yra techniškieji ir savo studentams siūlo labai panašias studijų programas. Kadangi stažuotės laikas nebuvo ilgas – tik 5 dienos, o programa gana intensyvi, tai nebuvo galimybės įsigilinti į visas universiteto gyvenimo sritis. Tačiau pastebėjau ir kai kuriuos skirtumus.

Labiausiai į akis krito urbanistiniai skirtumai, skandinaviškas praktiškumas ir gebėjimas universiteto bazę maksimaliai pritaikyti visų universitete dirbančių žmonių

poreikiams. Universiteto miestelis įsikūręs nuošaliai, vos 15 minučių kelio nuo Liuleo miesto. Universiteto miestelio teritorijoje įsikūręs vaikų darželis, skirtas darbuotojų ir studentų vaikučiams. Universitete įrengtos sporto salės, kur studentai ir dėstytojai gali nemokamai naudotis įvairiais treniruokliais.

Viena stažuotės diena buvo skirta universiteto bibliotekai. Universiteto biblioteka yra gana didelis ir svarbus padalinys, turintis savo administraciją, informacijos skyrių, informacinių technologijų specialistus, kalbų laboratoriją, nuotolinių studijų centrą. Kalbų laboratorijoje dirba anglų ir švedų kalbų specialistai, kurie padeda studen-

Vienas iš Liuleo miestelio senovinių pastatų

tams susisteminti konspektus, laboratorinius darbus, parengti tezes. Per semestrą studentai gali užsisakyti 6 asmenines konsultacijas po 30 minučių. Kalbų laboratorija sesijos metu nedirba, viena savaitės diena skirta darbui su anglų kalbos dėstytojais ir viena savaitės diena darbui su švedų kalbos dėstytojais.

Universiteto bibliotekoje galima užsisakyti kambarėlius grupiniam darbui, kuriuose yra darbui reikalinga įranga (kompiuteriai, projektoriai ir t. t.). Neįgalieji studentai turi galimybę bibliotekoje gauti įgarsintas knygas.

Viename iš universiteto pastatų įsikūręs Kinų kultūros institutas, kuriame dirbantys kinų kalbos dėstytojai moko skaityti, rašyti ir kalbėti kiniškai.

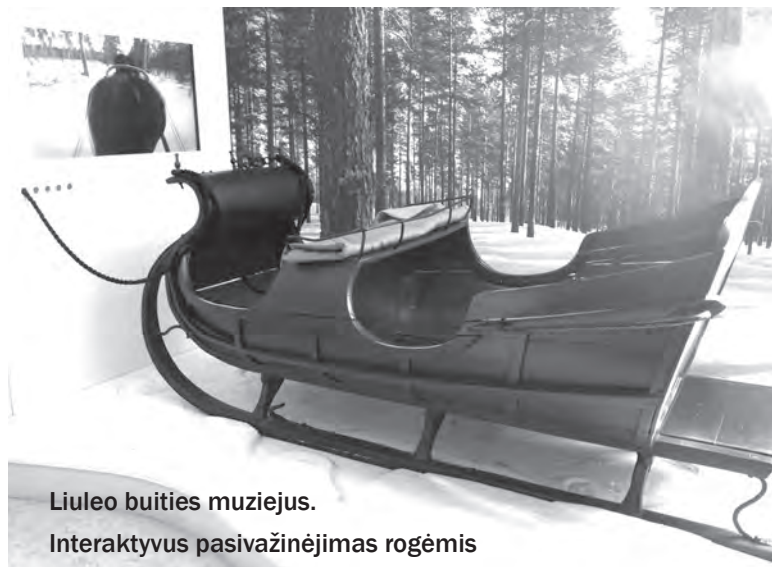
Kas, kalbant apie universiteto valdymą ir administravimą, Jus nustebino?

Kadangi tai mano pirma darbo kelionė į užsienio universitetą, galiu pasakyti, kad stebino viskas, kas ne taip, kaip VGTU.

Liuleo technikos universitete yra padalinys, kurio mes neturime mūsų universitete, tai – „Studentų priimamasis“ (angl. *Reception desk*). Šio skyriaus paskirtis – suteikti studentams greitą, trumpą ir tikslią informaciją į jų klausimus (pvz., studentų priėmimo, sesijos tvarkos, pažymų išdavimo ir t. t.). Tam, kad studentas neklaidžiotų nežinodamas, kur eiti ir pas ką pasiklausti, jis yra nukrei-

Stovėjimo aikštelėje šildomi automobiliai tam, kad grįžusiems vairuotojams ir keliaviams būtų šilta ir patogu

Liuleo buities muziejus.
Interaktyvus pasivažinėjimas rogėmis

Moderni įranga leidžia rengti interaktyvias paskaitas

Dar viena poilsio erdvė studentams

Vaizdo konferencijų studija

Visai nesvarbu, koks metų laikas, žiema ar vasara, dviračiu atvykti į paskaitas universitete labai populiariu

Universiteto bibliotekoje esančioje Kalbų laboratorijoje dirba anglų ir švedų kalbų specialistai, kurie padeda studentams susisteminti konspektus, laboratorinius darbus, parengti tezes

Bibliotekoje galima užsisakyti kambarėlius grupiniam darbui, kuriuose yra ir darbui reikalinga įranga

piamas būtent į tą skyrių, kur gauna išsamią informaciją. Studentų priimamajame studentams labai operatyviai, per pusvalandį pagaminamos universiteto studentų kortelės. Šiame studentų patogumui tarnaujančiame padalinyje slenkančiu grafiku dirba 15–20 darbuotojų, kasdien įvairią studijų informaciją teikia 6 konsultantai. Šalia yra parduotuvėlė, kurioje parduodami suvenyrai su universiteto atributika – tušninukai, sportinė apranga, raktų pakabukai ir t. t. Čia studentai gali užsirašyti į viešo kalbėjimo kursus. Skyrius yra pagrindiniame pastate šalia pagrindinės valgyklos ir universiteto bibliotekos.

Užsiminėte, kad Liuleo technikos universitete kiek kitaip sprendžiama neįgaliųjų integracija, kuri pirmiausia priklauso nuo universiteto bendruomenės požiūrio.

Liuleo technikos universiteto tarptautinės savaitės organizatorių prašymas buvo, kad dalyviai pasirinktų dominančią sritį ir ją pristatytų.

Aš pasirinkau neįgalių studentų situaciją VG TU. Viena stažuotės diena buvo skirta pasidalyti patirtimi su Švedijos ir kitų Europos šalių atstovais apie neįgalių studentų situaciją jų šalyje ir universitete. Buvau labai nustebinta, nes neįgalių studentų situacija užsienyje ir Lietuvoje skiriasi.

Mėgstamiausia Liuleo gyventojų pramoga – čiuožimas

Šešiuose universiteto pastatuose veikia daug valgyklų ir kavinių, bet studentai taip pat turi galimybę atsinešti savo maistą ir jį pasišildyti

Liuleo technikos universitete mokosi 16 000 studentų, iš jų 272 studentai, turintys negalią. Daugiausia neigalių studentų (158) turi disleksijos sutrikimus, 51 studentas turi neuropsichiatrinį problemų, 18 studentų – judėjimo negalią, 13 studentų – regėjimo sutrikimus, likę studentai turi klausos, epilepsijos, protinių ir kitokių problemų. Neigaliams studentams Švedijoje suteikiama visokeriopa parama, kuri yra nemokama – jiems gali būti prailginamas egzaminų laikymo laikas, egzaminus studentai gali laikyti individualiai universiteto bibliotekoje įrengtame kabinete, kur yra visa neigaliams pritaikyta įranga, jie gali gauti mentoriaus pagalbą, įgarsintas knygas, individualias konsultacijas, iš anksto gauti paskaitų konspektus.

Vilniaus Gedimino technikos universitete mokosi apie 11 000 studentų, iš jų 40 turintys negalią. Neigalieji, studijuojantys VGTU, serga diabetu, vėžiu, turi regėjimo, judėjimo ir kitokių sutrikimų, tačiau tai yra tik fizinę negalią turintys studentai. Mes neturime studentų, kuriems diagnozuota disleksija, neuropsichiatriniai ar protiniai sutrikimai. Galbūt taip yra dėl to, kad vaikams, turintiems panašių problemų, darželiuose ir mokyklose nėra sutei-

kiama atitinkama pagalba. Lietuvoje trūksta kvalifikuotų specialistų, kurie dirbtų su šiais neigaliaisiais ir paruoštų juos mokslui aukštosiose mokyklose. Šiuo metu Lietuvoje tokie vaikai nebaigia vidurinių mokyklų, o tie, kurie baigia, baigia žemesniu lygiu ir vietoje atestatų gauna pažymėjimus, kurie užkerta kelią dalyvauti konkursuose stojant į universitetus. Diskutuoju su kitų šalių kolegomis paaiškėjo, kad neigalių studentų situacija Latvijos ir Austrijos universitetuose panaši kaip ir Lietuvoje. Belgijoje, Olandijoje ir Vokietijoje neigaliųjų situacija panaši kaip ir Švedijoje. Nustebino Graikijos Patras universiteto atstovė, kuri papasakojo, kad jų universitete yra ligoninė, kurioje suteikiama visokeriopa nemokama medicininė pagalba ne tik neigaliams, bet ir visiems studentams.

Kaip universitete rūpinamasi studentų gyvenimo kokybe?

Studentams Liuleo technikos universitete sudarytos puikios sąlygos ir studijuoti, ir ilsėtis. Per ekskursiją po universitetą pastebėjome daugybę įrengtų poilsio zonų studentams, kuriomis jie, beje, mielai naudojasi. Vasarą

Universitete įrengtos nemokamos sporto salės

Viena iš techniškąo universiteto laboratorijų

studentų poilsio zonos įrengiamos ir lauke. Šėsiuose universiteto pastatuose veikia daug valgyklų ir kavinių. Studentai taip pat gali atsinešti savo maistą ir jį pasišildyti mikrobangų krosnelėse. Universiteto darbuotojai taip pat kiekviename skyriuje turi moderniai įrengtas virtuves su visa būtina įranga – šaldytuvais, indų plovimo mašinomis, orkaitėmis, mikrobangų krosnelėmis ir t. t.

Universitetas rūpinasi studentų sveiku gyvenimo būdu – čia įrengtos ne tik sporto salės, bet šalia jų veikia ir kavinukės, kur parduodami sportininkams naudingi vitaminai, gaivieji gėrimai. Sporto salėje dirbantis treneris padeda sudaryti svorio sureguliojimo programas, reabilitacines programas arba programas pagal studentų pageidavimus.

Jei studentai jaučiasi prislėgti, įsitempę, patiria streso ar turi kitokių psichologinių problemų, gali ateiti į nemokamas konsultacijas Studentų sveikatos apsaugos skyriuje. Čia suteikiama pagalba norintiems mesti rūkyti, turintiems problemų dėl alkoholio ir narkotikų vartojimo. Studentų sveikatos skyriuje dirba kvalifikuoti ir patirti turintys socialiniai darbuotojai. Pastebėjome, kad populiariausia studentų transporto priemonė – dviratis. Visai

nesvarbu, koks metų laikas, žiema ar vasara, dviračiu atvykti į paskaitas šiame universitete labai populiariu.

Universitetas turi unikalų technikos muziejų. Papasakokite, koks jis? Tuo labiau, kad Švedija garsėja ne tik savo švietimo sistema, bet ir itin įspūdingais mokslo muziejais.

Universiteto miestelyje įsikūrę Technikos namai – muziejus, kuris yra šiauriausias mokslo centras ir tuo pačiu patraukli vieta įvairaus amžiaus ir pomėgių žmonėms. Viena iš Technikos namų idėjų yra moksleiviams ir ikimokyklinio amžiaus vaikams suteikti galimybę papildyti mokymosi programas, eksperimentuoti su mokslu ir technologijomis. Ekspонатai – nuolatiniai ir keičiami – susiję su Liuleo technikos universitete rengiamomis studijų programomis ir neatsiejami nuo šio šiaurietiško regiono kultūros. Čia galima sužinoti, kaip gaminamas plienas, elektros energija, patiems pasigaminti popierių, valdyti traukinį, lėktuvą, laivą ir t. t. Įvairaus amžiaus vaikai iš viso regiono atvyksta čia praleisti laiko su auklėtojais ir mokytojais. Savaitgaliais ir atostogų metu Technikos

namuose organizuojami seminarai, užsiėmimai šeimoms, kuriuose visi šeimos nariai kartu dalyvaudami bendroje veikloje mokosi kartu ir vieni iš kitų.

Stebina, kad šie muziejuje rengiami užsiėmimai, tarsi laisvalaikio centrai, sulaukia didžiulio švedų šeimų dėmesio.

Čia taip pat organizuojamos parodos, studentai demonstruoja savo sukurtus robotus, kuria žinių laidas. Planetariume „gyvai“ demonstruojamos žvaigždės ir Šiaurės pašvaistė. Beje, pagalbota ir apie atvykstančių šeimų komfortą – šalia muziejaus įrengta kavinukė, kurioje galima papietauti.

O kuo ypatingos studijos Liuleo techniskajame universitete?

Pastebėjau, kad studijos labai kryptingai orientuojamos į praktiškumą arba, kitaip tariant, į praktinius dalykus, kurie studentams padėtų kuo greičiau prigyti

realiame gyvenime. Pavyzdžiui, tam, kad studentai neįstų auditorijos baimės, jiems organizuojami retorikos užsiėmimai.

Taip pat studentai dalyvauja projektuose, kurių metu dirbama glaudžiai bendradarbiaujant kartu su Švedijos įmonėmis. Tarp įmonių, su kuriomis tiesiogiai dirba studentai, yra tokie garsūs vardai kaip *Shell, Ericsson, Scania, Airbus, Volvo Aero, IBM* ir kitos.

Bakalauro studijos Švedijoje trunka trejus, magistro studijos – dvejus metus. Studijos Švedijos universitetuose (taip pat ir Lietuvos piliečiams) yra nemokamos, jas finansuoja Švedijos vyriausybė.

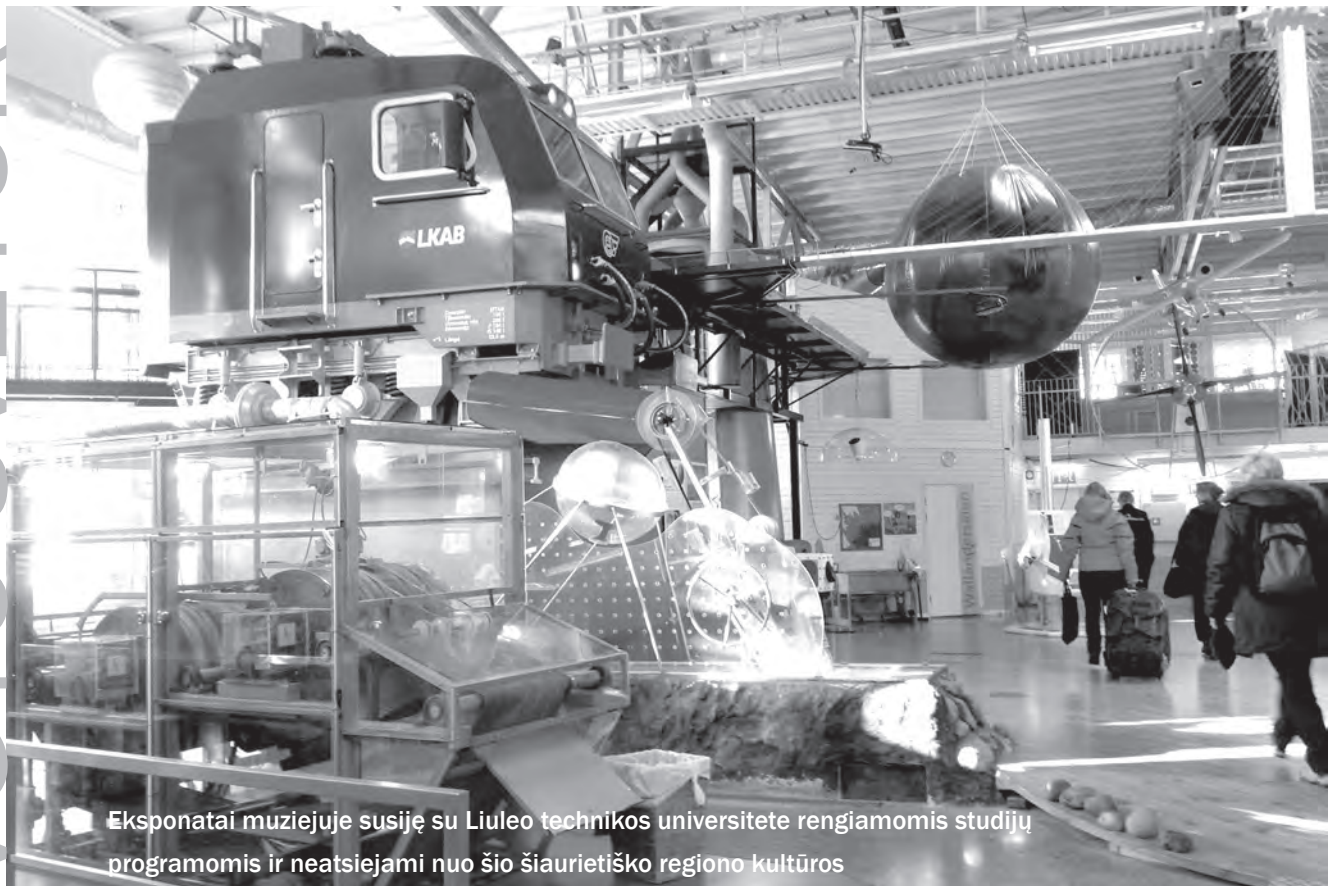
Jeį laiką atsuktumėte atgal ir galėtumėte iš naujo pasirinkti studijas, ar važiuotumėte į Liuleo?

Be abejonės. Tikrai rinkčiausi tokį universitetą. Jį rekomenduočiau ir savo vaikams.

■

Technikos muziejus priklauso universitetui, bet pritraukia ir turistų, ir daug miestelio gyventojų

Ekspozatai muziejuje susiję su Liuleo technikos universitete rengiamomis studijų programomis ir neatsiejami nuo šio šiaurietiško regiono kultūros

Šiaurietiškas vaizdas: iki langų užsnigtas restoranas

Tradicinė kūgio formos trobelė – muziejaus eksponatas iš vis daugiau nykstančios samių buities

Inga Liugienė
Gamelstadeno miestelyje,
saugomame UNESCO

Gamelstadeno gatvė

Daugiau nei 67 proc. švedų priklauso liuteronų
bažnyčiai. Liuteronų bažnyčios ornamentas

Forumo atidarymo svečius iš antro aukšto per pravertą langą lietuviškai bei angliškai pasveikino vedėjai – „Palėpės“ aktoriai

„SUSTABDYTOS AKIMIRKOS“: JAUNO TEATRO ĮVAIROVĖ

Gegužės 5–11 d. vyko XIV tarptautinis universitetų teatrų forumas „Sustabdytos akimirkos“, kurį rengiant aktyviai dalyvavo Vilniaus Gedimino technikos universiteto teatro studijos „Palėpė“ esami ir buvę nariai.

Ridas Viskauskas

„PALĖPĖS“ REPERTUARE – NEPROFESIONALAMS SUNKI DRAMATURGIJA

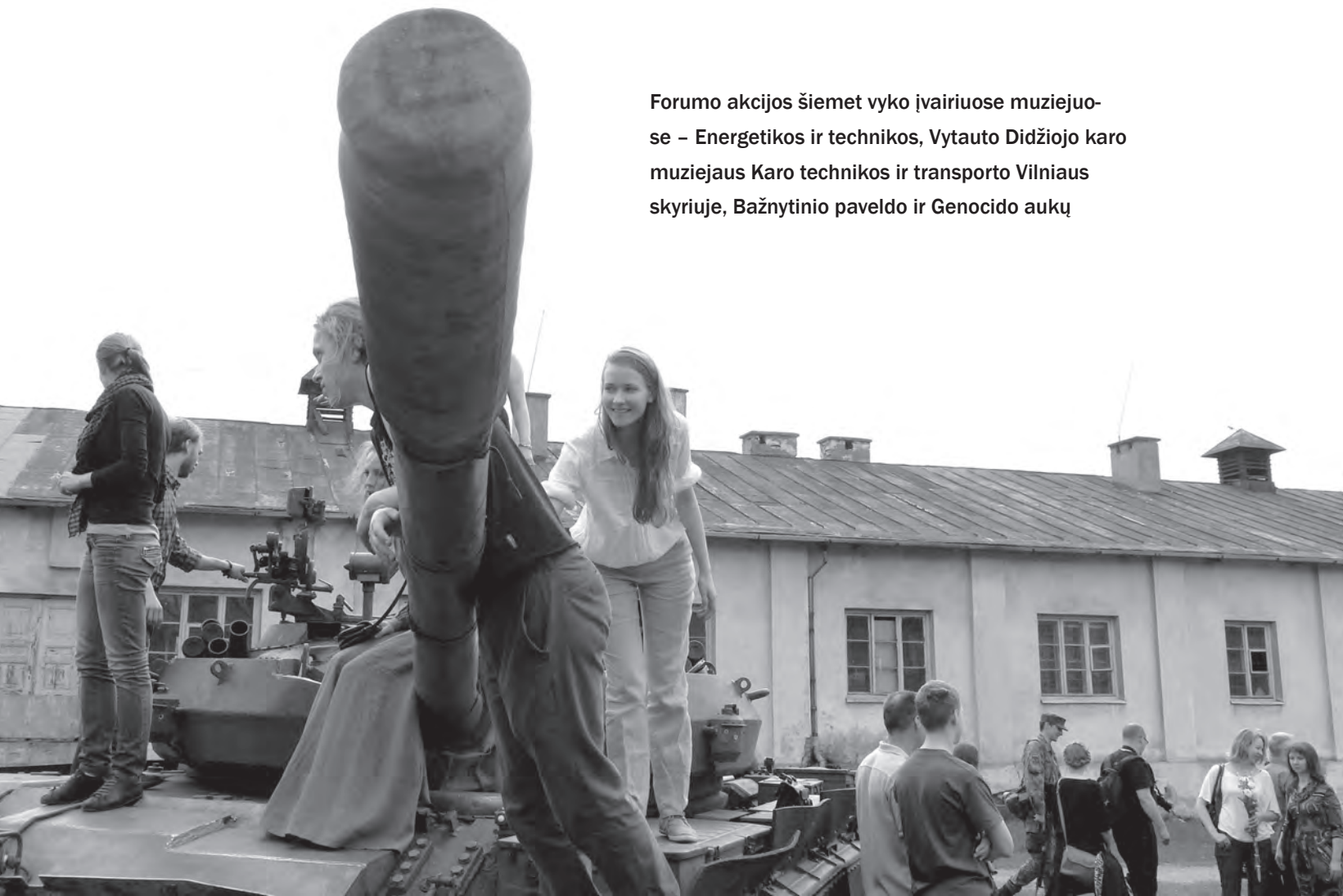
Pirmosios forumo dienos priklausė šeimininkams – VGTU Architektūros fakulteto kieme įvyko renginio atidarymas, studija parodė du šio sezono spektaklius. „Palėpė“ nemėgsta pompastikos ir daugiažodžiavimo: atidarymo metu gitaristų trio (Arnas Petkevičius, Dainius Bražiūnas ir Donatas Mačiulis) atliko nesudėtingą improvizaciją,

o savus ir svečius (studentus iš Rusijos miesto Oriolo ir rumunų trupę iš Timișoara miesto) iš antro aukšto per pravertą langą lietuviškai bei angliškai pasveikino pasitempę vedėjai. Nusifotografavę prie „Palėpės“ durų, visi sugūžėjo žiūrėti kaukių spektaklio „Gerasis žmogus iš Sezuano“.

Tai, kad „Palėpė“ per sezoną paruošia net dvi premjeras, liudija daugiametį studentų bei studijos vadovo Olego Kesmino įdirbį. Režisierius šiemet rinkosi ne-

Forumo akcijos šiemet vyko įvairiuose muziejuose – Energetikos ir technikos, Vytauto Didžiojo karo muziejaus Karo technikos ir transporto Vilniaus skyriuje, Bažnytinio paveldo ir Genocido aukų

profesionalams sunkią dramaturgiją – psichologinę dramą „Čia gyvena žmonės“ (pagal A. Fugardo pjesę) ir B. Brechto veikalą „Gerasis žmogus iš Sezuano“. Psichologinis teatras reikalauja iš vaidintojų vaidybos mokyklos, patirties, nepakanka vien tipo principu paskirstyti vaidmenis. Vieni studentai – organiškai iš prigimties, kitus režisieriui tenka „paremti“ raiškiais prisitaikymais. Tikra, o ne imitacinė sąveika žodžiu – jaunimui teatrinis iššūkis, siekiamybė...

„Palėpės“ spektakliai tradiciškai pasižymi aukšta vizualine kultūra, ir tai – dailininkės Rasos Kriščiūnaitės skonio ir meistriškumo nuopelnas. Profesionalai guodžiasi, kad turint net 30 000 litų spektaklio sukūrimui, verstis sunku. „Palėpės“ dailininkė su dešimteriopai mažesnėmis lėšomis randa lakonišką vizualinį sprendimą, o veikėjų kostiumai nėra iš tolo nedvelkia eklektika. Pasitelkęs kaukes, O. Kesminas sukūrė vizualiai išraiškingą ir mūsų laikų papročius pašiepiantį spektaklį-pasaką „Gerasis žmogus iš Sezuano“. Forumo metu bene ryškiausiai kaukė padėjo Martos Sprogytės Bedarbei – pailginta nosis, sovietmečio filmus apie šnipus primenantis griežto kirpimo lietpaltis, įmantrūs rankų judesiai, žemas balso tembras... Bet kaukių principui priešinasi tekstas – net ir atlikus drastiškas pjesės kupiūras (atsisakyta zonų, kai kurių scenų), veikėjų šnekos liko daug, o kaukė pirmiausia atgaivina aktoriaus judesys, o ne žodis... Kitas galvosūkis: ką daryti su pagrindiniu personažu – geraširde moterimi, kuri pjesėje parazituojančioms giminėms virsta griežtu pusbroliu? Vaidinant šiuos vaidmenis vienai

aktorei, ryškiau, tragiškiau atskleidžiama „gero žmogaus“, kurį išnaudoja dirbti nenorintys nuskurdę giminės ir lupikaujantys miestelio gyventojai, drama. Vaidinant aktorių porai (forumo metu Šen Te vaidino Milda Andrikytė, o Šui Ta – Andrius Gecevičius), gal palengvėja vaidybinės užduotys aktorei, bet tada mįslę užmena veikėjo... nėštumas. Šiuos personažus publika suvokia atskirai, todėl pusbrolio nėštumas trikdė, atrodo keistai...

IŠ UŽMARŠTIES KELIAMI DRAMATURGINIAI TEKSTAI VĖL AKTUALŪS

„Palėpės“ spektakliai visada turi temą – apie ką vaidinama. Vilniaus universiteto Kinetinė trupė, vadovaujama Andriaus Pulkauninko, bėga nuo dramaturgo teksto, kaip pagrindo, kuriuo remiantis kuriamas spektaklis. A. Pulkauninkas „sintezuoja“ judesio teatrą, muzikavimą, solistų dainavimą, projekcijų vaizdus... Sukuriami muzikiniai reginiai – saviti epizodai, kartais sugestyvūs, išraiškingi. Juntamas režisieriaus noras estetinės intrigos aspektu pavedžioti publiką „už nosies“... Kita problema – šokėjai, kurių per sezoną, kitą neišsiugdys, o studentų kolektyvuose nariai keičiasi greitai. Jei pasitelkti muzikantai ir solistai remiasi jau įgytais profesiniais įgūdžiais, tai šokėjams dažniausiai reikia įsisavinti „abėcėlę“. Forumo metu VU Kinetinė trupė parodė muzikinį reginį „Prenentalis“. Deja, choreografinė dalis neprilygo muzikinei...

Kitas Vilniaus universiteto teatras – „Minimum“ – vaidino premjerą „Cirkas“ (pagal J. Grušo pjesę, rež. Riman-

„Sustabdytų akimirkų“ temą rinkosi patys studentai.
Akcija Energetikos ir technikos muziejuje

tas Venckus). Kūriny parašytas 1976 metais, žvelgiant istoriškai, gūdžiu sovietmečiu, tad suprantama, kad autorius, kritikuodamas savo laiko visuomenės ydas, jai apibūdinti pasitelkė beprotnamio, cirko metaforas, o veikėjams suteikė „kosmopolitiškus“ vardus: Pilypas, Dženė, Jaksas.... Dabar tokia ezopinė kalba atrodo dirbtinokai, nes šiuolaikinė dramaturgija be ilgų vyniojimų į vatą nurodo negeroves. Keliems iš prigimties talentingiems vaidin-

tojams pavyko sukurti įtaigius vaidmenis (pvz., Evelinos Dambinskaitės Apolonija).

Forumo programa taip susiformavo, kad vos du spektakliai rėmėsi šiuolaikiniais teksta. Kodėl universitetų teatrai renkasi kelių dešimčių senumo veikalus, priežasčių daug.

Bet kartais senas tekstas trupei dėl tam tikrų aplinkybių labai aktualus. Štai Valstybinio Oriolo menų ir kultūros instituto teatras studija parodė emocingą spektaklį „Mano meilė Elektra“ pagal vengrų dramaturgo László Gyurkó (1930–2007) pjesę, parašytą 1968 metais (rež. Natalija Žukova). Istorinis ryškia politinę potekstę turinčios pjesės kontekstas – 1956 metų antisovietinis sukilimas Vengrijoje ir jo numalšinimas, įžengus sovietų kariuomenei. Žinoma, dramaturgas negalėjo tiesmukai kalbėti apie tuos įvykius, jis pasitelkė mitą apie Elektrą ir Orestą, seserį ir brolį, kurių tėvą Agamemnoną nužudė motinos meilužis Egistas. Revoliucija ne tik šlovinama, pabrėžiama ir jos agresyvi, naikinanti jėga... Sesers ir brolio incesto tema kiek nuslopina pjesės politinius akcentus, bet gal to ir siekė dramaturgas.

Taigi turint galvoje Rusijoje vykstančius protestus prieš žmogaus teisių suvaržymus ir pilietinės visuomenės problematiką šioje šalyje, Oriolo studentų pasirinkimas kelia pagarbą. Ezopo kalbos veiksmingumą lemia šalies, kurioje kuria teatras, situacija. Kita kalba, kad režisierė idėjų dramą kiek sujausmino, muziką naudojo iliustratyviai, tiesmukai apeliavo į publikos emocijas. Spektaklyje akivaizdi ištikimybė psichologiniam teatrui – koks

Teatro „Thespis“ (Rumunija) judesio spektaklis „Žalias“, kuriame atskleidžiama, kaip Žemėje gimė gyvybė. Esama ir grotesko, ir psichologizmo

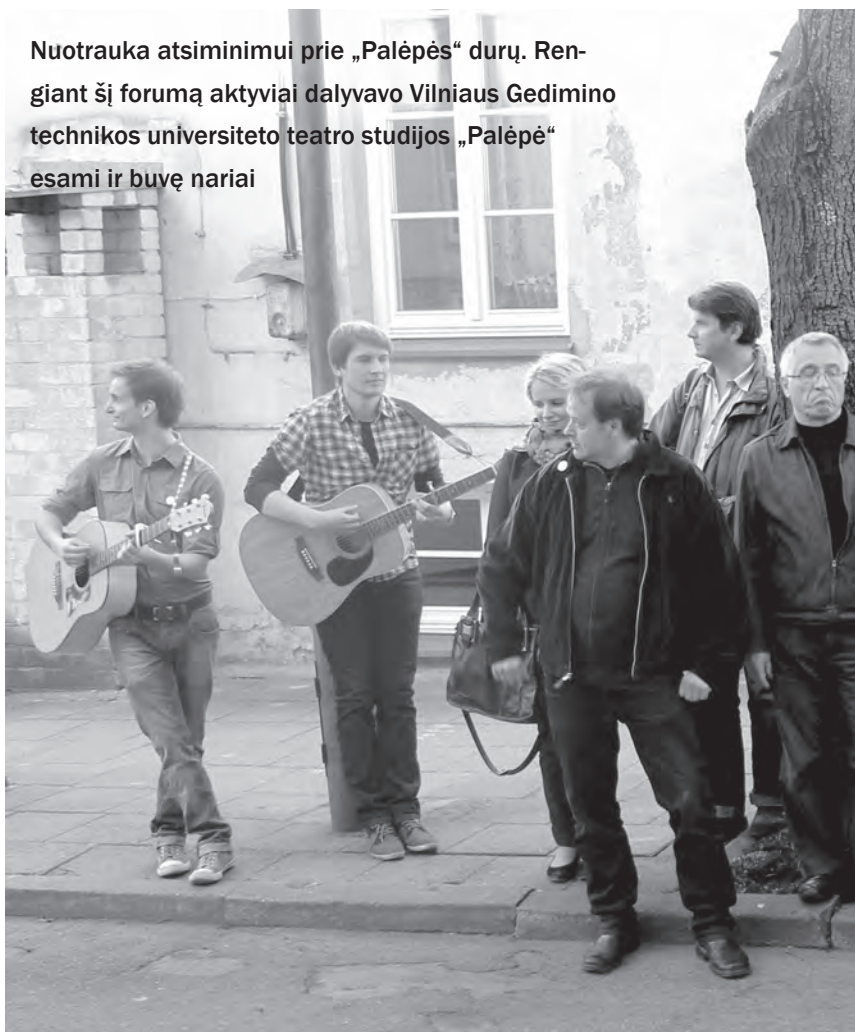

Dimitri teatro mokyklos (Šveicarija) spektaklis „Bobok“, kuriame veiktas vyksta tarsi haliucinogeninio grybuko „bobok“ paskanavusio rašytojo Ivano Ivanyčiaus sąmonėje

svarbus aktorių nebylus bendravimas žvilgsniais, kaip mėgstamos pauzės! Nepaisant „senamadiškos“ režisūros, kuri Oriolo kontekste gal ir nebado akių (tarkime, nužudyto veikėjo kraują simbolizuoja raudona šilko juosta), spektaklis isiminė ryškiais Elektros, Oresto, Choro vaidmenimis (aktoriai Tatjana Sagaidačnaja, Valentinas Tiurinas, Andrejus Žukovas).

JAUNI AKTORIAI DOMISI, KOKIAS PASEKMES IŠPROVOKUOJA ILGALAIKIS ŽMOGAUS ŽEMINIMAS

Išmintinga pedagogika, geru humoru jausmu ir subtiliu skoniu išsiskyrė teatro „Thespis“ (Timišoara, Rumunija) parodytas judesio spektaklis „Žalias“ (rež. Andreea Duteanu). Neprofesionalams veikti žodžiu yra sunku, neretai jie neorganiški, o tekstas skamba neįtikinamai. Rumunų spektaklio režisierė 7 jaunuoliams pasiūlė pažaisti gyvybės evoliucijos tema. Judesio etiudų spektaklyje atskleidžiama, kaip rutuliojosi Žemėje gyvybės formos: nuo žiuželių neturinčios pirmuonių genties, varliagyvių iki beždžionių ir žmonių... Esama ir pašaipaus grotesko, ir kvapą gniaužiančio psychologizmo. Įdomi ir pagrindinė spektaklio mintis: nepažabojusi agresyvaus plėšrumo žmonija liks prie „suskilusios geldos“, t. y. patirs regresą. Žaliai grimuotais veidais, pabalinti pudra aktoriai (beveik be teksto) bendrauja išraiškingai, tiksliai, nebijo savo netobulų kūno formų. Profesionalius aktorius ugdančioje aukštojoje mokykloje partnerių sąveika be teksto – pirmojo kurso užduotis. Deja, neretai universitetų teatrų vadovai imasi trečio ar net ketvirto kurso užduočių – kuria spektaklius pagal dramaturgiją, nors dalyviai tam ne-

Nuotrauka atsiminimui prie „Palėpės“ durų. Ren-giant šį forumą aktyviai dalyvavo Vilniaus Gedimino technikos universiteto teatro studijos „Palėpė“ esami ir buvę nariai

„Palėpės“ spektaklis-pasaka „Gerasis žmogus iš Sezuanų“: išskirtinis vizualumas ir ironiškas žvilgsnis į mūsų laikų papročius

Maskvos atviras studentų teatras (MOST) iš Rusijos parodė spektaklį „Atrakcionas“ (režisierius – Georgy Dolmazyan)

pasirengę... Spektaklis „Žalias“ – nebylaus bendravimo, paremto judesiu, bet, nereikalaujančio ypatingų sportinių gebėjimų, laboratorija.

Teatro trupė „Core“ (Old Dominion universitetas, Norfolkas, JAV) forume viešėjo ne pirmą kartą. Akivaizdu, tai – brandus, talentingas kolektyvas, pajėgus dirbti su tekstais. Jų spektaklis „40 smūgių, košmaras“ ne toks lengvabūdiškas, kaip žadėjo siužeto anonsas, esą vaidinimas „paremtas tikru įvykiu, kai 1892 m. rugpjūtį savo namuose buvo rasti Andrew ir Abby Bordenų sukapoti kūnai, buvo suimta įtariamoji – jų dukra Lizi Borden...“ Emelės Ertugrul (ji ir vaidina Lizi) ir Edwino Castillo pjesės teismo forma atkuria Lizi nusikaltimo genezę bei atskleidžia moterų padėtį XIX a. vyrų galia paremtoje visuomenėje.

Feministiniame spektaklyje taikliai analizuojamas psichologinis smurtas šeimoje, moters formavimas nuo mažų dienų kaip namų tarnaitės, bebalsės, klusnios ir vyro poreikius tenkinančios būtybės.

Režisierius E. Castillo, pats būdamas netipiškas baltosios rasės atstovas, tiksliai atskleidė, kokias pasekmes gali išprovokuoti ilgalaikis žmogaus žeminimas, jo asmenybės traukinimas. Spektaklis gerai ritmiškai organizuotas, kostiumai – istoriniai ir kokybiški, mizanscenos – raiškios, skulptūriškos, detalės – lakoniškos (o kirvukas išties nemenkas...), aktoriai – plastiški ir muzikalūs. Įspūdis, lyg žiūrėtumei mūsiškio Jono Vaitkaus mažo biudžeto kamerinį spektaklį...

TEATRO PAMOKOS IŠ ŠVEICARIJOS – NAUJASIS CIRKAS, PROVOKUOJANTIS IR VERČIANTIS SUSIMĄSTYTI

Forume parodyti net trys monospektakliai. Publikos simpatijas pelnė iš Kolumbijos kilęs cirko ir fizinio teatro artistas Raulas „Nene“ Vargas Torresas (Dimitri teatro mokykla Šveicarijoje), suvaidinęs magistro studijų darbą – interaktyvų politines asociacijas keliantį monospektaklį „Aš esu jūs“.

Lankstus, šoklus, ištvermingas ir artistiškas gimnastas sugalvojo, kaip teatrine forma atskleisti savo fizinius sugebėjimus. Spektaklio pradžioje, skambant religinei muzikai, iš žiūrovų salės scenon lėtai pakyla mago apsiaustu pasipuošęs vyras, kurio šukuosena ir ūsai primena Salvadorą Dali... Ritualinė pompastika subliūškta, kai salėje nuolat skamba kažkurio žiūrovo mobilusis telefonas. Neapsikentęs veikėjas žiūrovą ištemia scenon – pasirodo, tai esąs manekenas... Prasideda egzekucija. Kaip manekenui benzinpjūklui nupjaunama galva, nepamatome, nes scenoje gesinama šviesa, o per televizorių mums rodomas amerikiečių animacinis filmas apie katiną ir pelę... Juodojo humoro spektaklį vainikuoja aliuizija į Kristų – artistas, apsaistytas grandinėmis, kyboit Nukryžiuotasis... Nors dar prieš penkias minutes jis, avėdamas moteriškus aukštakulnius, kraipėsi visu kūnu it šokdamas lambadą! Tikras naujasis cirkas – įžūlus, provokuojantis, bet kartu – nebanalus, skatinantis žiūrovus fantazuoti ir mąstyti.

Dimitri teatro mokyklos auklėtiniai suvaidino ir kitą spektaklį – „Bobok“ (pagal F. Dostojevskio apsakymą, rež. Grigorijus Lifanovas). Lietuvos nacionalinio dramos teatro Mažajoje salėje vos tilpo visi, norėję pamatyti šią linksmą fantasmagoriją. Veiksmas vyksta, sakytume, haliucinogeninio grybuko „bobok“ paskanavusio rašytojo Ivano Ivanyčiaus sąmonėje.

Rašytojas po audringo vakarėlio atsibunda kapinėse, jo asmuo dvejinasi, vėliau – trejinasi (vaidina trys identiškaip apsirengę ir nusigrimavę aktoriai)... Ivanas Ivanyčius mėgina kurti, bet jo darbą nuolat trikdo aplink bėginėjančios nematomos žiurkės. Vyksta gaudynės, vėliau – užmuštų žiurkių laidotuvės... Galiausiai scena virsta pelke, kurion buriasi atgiję lavonėliai (aktoriai vaidina su kūno spalvos triko ir kaukėmis). Baimingo košmaro atmosfera kaista – „miruoliai“ traukia rusų liaudies dainas, bendra kūnų masė it tešla tai kyla, tai mažta...

Galiausiai scena ištuštėja, gracinga dama su smuku priartėja prie vazonėlio, kuriame, matyt, auga tas „bobok“, ir šelmiškai pagrūmoja pirštu žiūrovams – atseit grybuko neragaukite, antraip ir jūs patirsite tokius „regėjimus“...

Aukštąją teatro mokyklą 1975 m. nedideliame Šveicarijos miestelyje Verscio įkūrė klounas Dimitri (tai artisto Jakobo Miulerio pseudonimas); mokyklos specializacija – judesys, fizinis teatras, cirkas, klounada. Lietuvoje panašiai dirbančio teatro neturime – gal jaunų aktorių trupė „Degam“, kuri yra įvaldžiusi pantomimos pagrindus, galėtų prilygti šveicarams, bet lietuviai jau pasuko dramos teatro linkme. Forumo rengėjai, pakvietę šios šveicarų teatro mokyklos atstovus į Vilnių, stipriai praplėtė žiūrovų teatrinį akiratį.

■

„Palėpės“ archyvo nuotraukos

